B I B L I O T H E C A

SCRIPTORVM GRAECORVM ET ROMANORVM

T E V B N E R I A N A

HERMENEVMATA PSEVDODOSITHEANA LEIDENSIA

EDIDIT

GIUSEPPE FLAMMINI

MONACHII ET LIPSIAE
IN AEDIBVS K. G. SAUR MMIV

Bibliographic information published by Die Deutsche Bibliothek

Die Deutsche Bibliothek lists this publication in the
Deutsche Nationalbibliografie; detailed bibliographic data is available
in the Internet at **http://dnb.ddb.de.**

Printed in Germany

Gesamtherstellung: Druckhaus „Thomas Müntzer" GmbH, 99947 Bad Langensalza
ISBN 3-598-71253-7

Sacris Manibus Genitoris
Dilectissimi

PRAEFATIO

Hermeneumata editurus, quae vulgo Pseudodositheana dicuntur, primum omnium de auctore deque eius aetate benivolos lectores certiores faciendos puto. De Dositheo quidem grammatico vel ludimagistro, qui adulescentibus in Graecis et Latinis litteris erudiendis operam dedisset, nihil accepimus, praeterquam quod artem Graecolatinam grammaticam composuit; de qua re duo saec. X ineuntis codices in Sancti Galli monasterio exarati notitiam adferunt, qui sunt Sangallensis 902 (*S*) et Harleianus 5642 (*H*), quorum alter inscriptionem *Incipit Grammatica Dosithei magistri*, alter iisdem fere verbis *Incipit Grammatica Dosithei* continet. Ad quos autem accedit codex Monacensis 601 (*M*), eiusdem fere aetatis ibidemque exaratus,[1] qui tamen, cum aliquot illius artis grammaticae excerpta servaverit, de illo magistello ne ullum quidem verbum facit.[2] Itaque Cuiacius, vir doctissimus iurisque peritissimus – qui ms. Sangallensem tantummodo noverat atque aliam interpretamentorum recensionem, quae hermeneumata Stephani cognominantur –, non dubitandum existimavit quin, cum ms. *S* praeter Grammaticam alia Graece et Latine similiter composita tradidisset – lexicum dico ad rerum capitula redactum et divi Adriani sententiarum collectionem et fabulae Aesopiae exordium, quae *De cervo* inscri-

1. De singulorum recensionis Leidensis librorum aetate v. A. C. Dionisotti, From Ausonius' Schooldays? A Schoolbook and its Relatives, JRS 72, 1982, 87.

2. Huius artis textum Latinum tantummodo ex apographo Sangallensi, quod olim confecerat Niebuhr, edidit F. Oehler, Dositheus und Charisius, RhM 17, 1862, 55–65; Keil autem hoc codice excerptisque Monacensibus usus est, v. Grammatici Latini VII, Leipzig 1880, 365–436; denique Tolkiehn in edenda Dosithei arte ms. Harleiano quoque, quem Krumbacher repperit, est nixus.

bitur – ipse Dositheus horum operum quoque auctor fuisset. Qua autem de re quid Cuiacius, cum primam Adriani sententiam explicaturus esset, senserit, haud absurdum mihi ipsis eius verbis exprimere videtur: „quae sententia cum esset in editione Stephani imperfecta et depravata, eam ita restitui ex bibliotheca S. Galli apud Helvetios, ubi in calce Grammatices Dosithei magistri sunt eiusdem Adriani *Sententiae et Epistolae*, hoc est rescripta brevia longe emendatiora, longeque plura, quae omnia ad ius nostrum civile pertinent Graece et Latine composita“.[3]

Postquam autem ms. Leidensis Vossianus gr. Q. 7 est repertus (*L*), qui etsi Dosithei Grammaticam non contineat, ante lexicum tamen verborum glossarium atque post Adriani Sententias et alia scripta ex variis operibus extracta servat – quae vero sunt duodeviginti Fabulae, quae quidem Aesopiae nuncupantur, at variis ex fontibus profluunt, Iuridicus Tractatus ad manumissiones pertinens, aliquot ex Hygini Genealogia Excerpta, belli Troiani Epitome initiis mutila, Conversatio de variis cotidianis momentis horisque tractans – Valckenaerius, qui hunc codicem primus perscrutatus est, Cuiacii vestigia secutus, haec quoque omnia esse Dositheo tribuenda atque eadem saec. III p. Chr. n ineunte illi fuisse redacta intulit,[4] ut quidem id liquidis apertisque verbis in Hygini Genealogiae praefatione declaratum est: Μαξίμῳ καὶ Ἄπρῳ ὑπάτοις πρὸ γ' ἰδῶν Σεπτεμβρίων Ὑγίνου γενεαλογίαν πᾶσιν γνωστὴν μετέγραψα / *Maximo et Apro consulibus tertio Id. Septembres Hygini genealogiam omnibus notam descripsi.* Ne praeterire quidem possum, quod Boeckingius, qui primus Leidensia interpretamenta praeter glossarium et lexicum adnotationibus criticis instruxit,[5] aliique deinceps

3. Cf. J. Cuiacius, Observationum et Emendationum libri XXVIII, Venetiis 1758, XXI 5, col. 564.

4. Cf. J. C. Valckenaer, De Hygini fragmento Dositheano schediasma, Misc. Obss. Critt. X, 1739, 111.

5. E. Boecking, Dosithei Magistri Interpretamentorum liber tertius, Bonnae 1832.

viri docti Valckenaerii ratiocinationem adprobaverunt, dum Keilius, summus in primis philologus, cum Dosithei artem editurus esset, peracute demonstraret idcirco Dositheum nullo modo hermeneumaton quoque auctorem exstare potuisse, quod inter eius fontes M. Plotius Sacerdos quarti saeculi ineuntis grammaticus inveniretur,[6] ut facile intellegi potest, cum definitione temporis quae Hygini Genealogiae addita est non congrueret. Nunc autem tempus est iam Goetzii sententiam referentem me quaestioni Dositheanae finem facere: „Da es nun teils sicher, teils wahrscheinlich ist, daß der *magister*, der die *genealogia* schrieb, auch die übrigen Stücke dem Lehrbuche beifügte, so ist die Autorschaft des Dositheus, der doch nicht vor dem 4. Jhdt. gelebt haben kann, endgültig abgethan, wenn man auch das J. 207 nicht peinlich auf jedes einzelne Stück zu beziehen braucht".[7]

De pluribus autem atque tam inter se discrepantibus recensionibus, quibus interpretamenta Pseudodositheana nobis tradita sunt, hanc unam rationem adferendam puto, permultos ludimagistros in litteris Graecis Latinisque instituendis tam varie multipliciterque iis excerptis libellis quasi elementariis per saecula esse usos, ut eorum primigenia ipsa compages conformatioque tempore paulatim mutata atque magis magisque corrupta sit. Cum res igitur ita sit, stemma quidem codicum eas omnes recensiones complectens perficere velle est, ut proverbio illo utar, oleum et operam perdere, quod facile perspicitur ex eo quod et Goetzius, qua prudentia vir ille doctissimus fuit, coactus est, ut, cum tertium Glossariorum Latinorum volumen ederet, hermeneumata Leidensia (*HL*), Amploniana (*HA*), Monacensia (*HM*), Einsidlensia (*HE*), Montepessulana (*HMp*), Vaticana (*HV*) nec non ea, quae Stephano ascribuntur, inter se discerneret atque separatim exscriberet.[8] Nunc autem, ut in medio quaestio

6. Cf. Keil 374 sq.
7. Cf. Re, s.v. ‚Dositheus' V 2, 1607.
8. Cf. G. Goetz, Corpus Glossariorum Latinorum III, Lipsiae 1892.

ponatur, quibus argumentis haec interpretamenta contexantur, mihi in primis est animadvertendum, quod haud minimi momenti esse videtur, alia ex iis tantum glossarium ad litterarum ordinem digestum et lexicum ad capitula rerum dispositum continere, alia vero glossarium, lexicum et colloquia sive homilias de variis vitae cotidianae horis consuetudinibusque; huc vero addendum puto, quod inter Leidensem ceterasque recensiones hoc vel maxime interest, quod Leidensis Vossianus codex cum glossarium, lexicum et colloquium, tum, ut supra exposui, multa ex variis operibus excerpta exhibet.

Leidensium autem interpretamentorum aliquot partes quidem similes, at diversae recensionis disiecta membra tradidit primo codex Parisinus Lat. numero 6503 distinctus, qui illius Tractatus ad manumissiones pertinentis fragmentum una cum fabulis Aesopiis continet,[9] deinde Scaligeri apographum, id est codex Leidensis 61, qui non solum illud Tractatus fragmentum quod est in codice Parisino, sed etiam illius saevae de parricidis legis frustulum exhibet,[10] denique Stephani hermeneumata, quae Adriani Sententias nonnullis omissis, glossaria duo, totidem numero colloquia, ceteraque scripta, de quibus infra loquar, amplectuntur.[11]

Itaque cum Goetzius et Krumbacherus accurate ac subtiliter disseruissent, qua necessitudine quibusque vinculis hi mss. inter se cohaererent,[12] et conclusissent Stephani recensionem, Parisinum codicem apographumque Scaligeranum ad textum interpretamentorum Leidensium emendandum parum pertinere, equidem has quaestiones silentio transeundas putavi, praesertim cum in hac hermeneumaton editione conficienda propositum mihi praecipuum fuisset, ut recensionis plenioris

9. v. Goetz 94, 1–103, 7.
10. v. Goetz 102, 8–108.
11. v. Goetz 347–390.
12. Cf. Goetz VII–XVII et K. Krumbacher, De codicibus quibus Interpretamenta Pseudodositheana nobis tradita sunt, München 1883, 1–68.

Leidensis codices tantummodo recenserem; qui vero quattuor sunt, primo Leidensis Vossianus, qui inter omnes eiusdem familiae optimum locum obtinet, tum Sangallensis, denique Monacensis et Harleianus.

Nunc autem restat ut dicam me rationem in edendis excerptis Pseudodosithei a viris doctis adhibitam non esse secutum; Boeckingius enim codicibus *LS*, interpretamentis Stephani, Parisino codice, apographo Scaligerano est nixus,[13] Goetzius autem in textu codicem *L* exscribendum, in apparatu librorum *SHM* lectiones exprimendas curavit,[14] etiamque insuper Hausrathius et Getzlaffius, optime de fabellarum Aesopiarum historia meriti, in illis tamen edendis Parisini codicis lectiones saepissime usurpaverunt.[15] Ne rem in serum traham, hermeneumaton Leidensium omnium aut singularum eorum partium editores in eo reprehenderim, quod et Stephanum et Leidensem recensionem et Parisinum codicem promiscue ac temere adhibuerunt. Nam, ut exemplo utar, cum quaedam recensionis Leidensis fabulae Aesopiae et in Parisino codice eaedem inveniantur, attamen non est praetereundum, quod saepissime inter se plurimum differunt, ita ut mihi satis dubium videatur alterane recensio ad alteram sanandam supplendamve adhiberi possit. Quamquam hic praecipue animadvertendum puto me his signis ( ) inusitatis usum recensionum similium sectiones nonnumquam circumsaepsisse atque recensionis Leidensis textui ob hanc causam tantummodo admiscuisse, ut simul eas discernerem et efficerem, ut Graeca vel Latina interpretatio ex tempore admodum lacunosa quam optime intellegeretur.

Tempus vero est ut ad reliqua pergam, quibus argumentis libri *LSHM* contexantur, quibusque vinculis quaque ratione et necessitudine ipsi inter se cohaereant.

13. Cf. Boecking VIII sq.
14. Cf. Goetz 3–71.
15. Cf. A. Hausrath, Corpus Fabularum Aesopicarum I 2, Lipsiae 1959, 120–129 et E. Getzlaff, Quaestiones Babrianae et Pseudodositheanae, Bonnae 1907.

Leidensis Vossianvs Gr. Q. 7.

Hic manuscriptus foliis 42 membranaceis constat, quorum 3r–39v Pseudodosithei hermeneumata occupant. Singularum paginarum argumenta in quattuor columnas sic distributa sunt, ut prima et tertia lemmata Graeca uncialibus litteris exarata, secunda et quarta Latinas voces minusculis litteris scriptas exhibeant. Ms. *L* descriptus ex codice videtur, cuius singula folia XXVIII versuum fuerunt. Eiusdem manus omnia sunt, additis quibusdam adnotationibus, velut *R̄* (scil. : *Require*), inscriptionibus capitulorum rerum in marginibus iteratis compluribusque glossis adiectis. Cuius igitur libri haec sunt argumenta :

1. ff. 3r–6r *Glossarium verborum* continetur, cuius prima XXVIII lemmata adverbia sunt ad litterarum ordinem non disposita, qui continuo ad Latinorum verborum voces tantummodo pertinet. Quae ab *a* usque ad *d* litteram procedunt : f. 3r πρασσο (l. : –σω) *ago* / f. 3v εχαριζου *donabas*; post quam vocem Graecorum verborum lemmata ad litterarum ordinem disposita continuantur prorsus ab ε usque ad ω litteram : f. 3v ευκοπως *facile* / f. 6r ωμοσαν *iuraverunt.*[16]

2. ff. 6r–17v XXXVIII *Capitula rerum* occupant, quorum inscriptiones hae sunt :

1. Περὶ θεῶν	De diis[17]
2. Περὶ οὐρανοῦ	De caelo
3. Περὶ ναῶν	De aedibus / templis
4. Περὶ ἑορτῶν	De diebus festis
5. Περὶ θεωριῶν	De spectaculis
6. Περὶ ἀνέμων	De ventis
7. Περὶ μελῶν ἀνθρωπίνων	De membris humanis

16. De quibusdam verborum vocibus, quas glossarium exhibet, ut indicativus praesens *ages*, *bibes* eqs., v. G. Flammini, Prolegomeni alla Recensio Plenior degli ‚Hermeneumata Pseudodositheana', GIF 42, 1990, 10 sq. et V. Väänänen, Introduzione al Latino Volgare, trad. it., Bologna 1974[2], 92.

17. Hoc capitulum magnam partem edidit Valckenaer 113.

8. Περὶ φύσεως	De natura
9. Περὶ βρωμάτων	De escis
10. Περὶ ποτοῦ	De potione
11. Περὶ δευτέρας τραπέζης	De secunda mensa
12. Περὶ κρέως	De carne
13. Περὶ λαχάνων	De oleribus
14. Περὶ ἰχθύων	De piscibus
15. Περὶ ὀρνέων	De avibus
16. Περὶ τετραπόδων	De quadrupedibus
17. Περὶ ἑρπετῶν	De serpentibus
18. Περὶ οἰκήσεως	De habitatione
19. Περὶ πόλεων	De civitatibus
20. Περὶ ἐνδομενίας	De supellectili
21. Περὶ ἱματίων	De veste
22. Περὶ χρωμάτων	De coloribus
23. Περὶ χρυσέων	De aureis
24. Περὶ ἀργυρέων	De argenteis
25. Περὶ χαλκέων	De aereis
26. Περὶ σιδηρέων	De ferro
27. Περὶ ὀστρακίνων	De fictilibus
28. Περὶ σκυτίνων	De pellibus
29. Περὶ φιλοπονιῶν	De studiis
30. Περὶ τεχνιτῶν	De artificibus
31. Περὶ δένδρων	De arboribus
32. Περὶ γεωργίας	De agricultura
33. Περὶ στρατιᾶς	De militia
34. Περὶ ἀρχόντων	De magistratibus
35. Περὶ συγγενείας	De cognatione
36. Περὶ ναυτιλίας	De navigatione
37. Περὶ ἰατρικῆς	De medicina
38. Περὶ ζωδίων ιβ'	De signis XII

Hic autem operae pretium est commemorare a codice *L* additamenta glossematica aliquot exhiberi, quae eiusdem recensionis ceteri libri omiserunt :

f. 7r ναοί	aedes / templa
f. 7v θύτης	popinarius / aruspex
f. 7v εὐχή	votum / oratio
f. 8r παῖς	infans / puer
f. 9r ἀγκύλαι	concavae / popl<it>es
f. 13r χώνη	infidibulum / traiectorium
f. 13r καρπόδεσμος	fasciolae / articlare

f. 13v περιαυχένιον	liliolum / liliocatena
f. 13v κοχλιῶρυξ	ligula / linguella
f. 14r δρέπανον	falx / runcilio
f. 14r ἅμμη	rutrum / marra
f. 14r μοχλός	vectis / serratorium
f. 14r ὀβελίσκος	veru / subula
f. 14r κνημῖδες	ocreae / tibiales
f. 14v βῖκος	fidelia / doliolum
f. 14v ἡνίαι	habenae / retinacula
f. 14v διφθέραι	membranae / pelles
f. 15r μαθηταί	discentes / discipuli
f. 15r διόρθωσις	emendatio / correctio
f. 15r κοπεύς	malleator / incisor
f. 15r ἀκονήτης	cotiarius / samiator
f. 15v μυρίκη	tamaricium / myrice
f. 15v βάτος	sentis / rubus
f. 15v βουνός	acervus / collis
f. 16r στιβή	stipa / bolumaca
f. 17r κύματα	fluctus / undae
f. 17r κλύδων	unda / dilutio
f. 17r σύντονον	validum / non remissum

Huc addendum puto, quod unus ms. *L* in capitulo, quod *De supellectili* inscribitur, glossam palaeotheodiscam *bettibret* exhibet : f. 12v ονηλατον (l. : ἐνή–) *sponda bettibret*, atque in capitulo, quod *De agricultura* inscribitur, glossam *tittiri*, quae medii aevi additamentum videtur : f. 16r γιγαρτον *tittiri granillum*.

3. ff. 17v–21v *Divi Adriani sententiae* occupant, quas ad ius civile pertinentes ipse princeps dixit, epistulaque eiusdem ad matrem et saeva lex illa, quam antiqui in parricidas statuerunt; quae argumenta, si undecimam duodecimamque sententiam atque epistulam excipias, Stephani quoque recensio continet (cf. Goetzius *CGL* 3, 387, 10–390, 33). Subiungendum autem videtur de parricidis legis interpretationem Graecam tantummodo, eamque cum Stephani interpretamentis conspirantem, ab exemplari Scaligerano esse servatam (cf. Goetzius *l.c.* p. 108). Mihi ad postremum in luce collocandum videtur nonnullas sententias adnotationibus ad multiplices et iuridicas quaestiones pertinentibus

praeditas Cuiacium quidem primum evulgavisse,[18] sed Goldastum codice Sangallensi nixum hermeneumaton hanc partem universam edidisse,[19] adiuncto vero, ut Boeckingius in editione sua hunc reprehenderet, quod iis edendis parum diligenter incubuisset.[20]

4. ff. 21v–26r Aesopiae fabulae, omissis inscriptionibus Graecis, tantum his titulis Latinis ornatae occupant: 1. *De cervo*; 2. *De mure*; 3. *De muribus et mustelis*; 4. *De patre familias*; 5. *De cattuna*; 6. *De leone*; 7. *De infirmo*; 8. *De cornice*; 9. *De corvo*; 10. *De puero*; 11. *De cane*; 12. *De rana*; 13. *De asino et lupo*; 14. *De tauro*; 15. *De homine et leone*; 16. *De culice*;[21] 17. *De formica*; 18. *De mure rustico et urbano*; quos vero apologos praeter decimum sextum Parisinus quoque ille codex interpretatione Latina Graecam antecedente atque alio ordine extante servavit,[22] ut hac concordantium locorum tabella facile ostendi potest: L1 = P1; L2 = P2; L3 = P7; L4 = P8; L5 = P9; L6 = P11; L7 = P12; L8 = P10; L9 = P3; L10 = P4; L11 = P5; L12 = P6; L13 = P13; L14 = P14; L15 = P15; L17 = P17; L18 = P18. Getzlaffius autem, cum erudite inspexisset, quibus ex fontibus hae fabellae manarent, et apologum, qui *De patre familias* inscribitur, et eum, qui *De asino et lupo*, adseveravit a Pseudodositheo tantummodo esse traditos. De prioribus autem fabularum editionibus

18. Cf. Cuiacius XIV 33; XXI 5–7; 9–10.

19. Cf. M. H. Goldastus, Dosithei magistri liber tertius continens Divi Adriani Imp. sententias et epistolas, exc. P. de la Roviere 1601.

20. v. Boecking XI, n. 3.

21. Fabula, quae *De culice* inscribitur, a Parisino Latino 6503 tradita non est.

22. Aesopicas recensionis Parisinae fabulas edidit A. M. Boucherie, Ἑρμηνεύματα καὶ καθημερινὴ ὁμιλία de Julius Pollux, Notices et extraits des manuscrits de la bibliothèque nationale et autres bibliothèques 23, 2, 1872, 501 sqq.; eiusdem v. praeterea Note additionelle sur les ἑρμηνεύματα et la καθημερινὴ ὁμιλία de Julius Pollux, ibid. 27, 2, 1879, 457–475.

illud admonendum puto, e codice Leidensi primam cum duabus ultimis Valckenaerium, codicibus *LP* nixum Getzlaffium praeter quartam decimamque tertiam ceteras edidisse, Hausrathium denique iisdem testimoniis usum, omissa decima septima decimaque octava, quippe quae e Babrio fere ad verbum haustae essent, textum tantummodo Graecum critice instruendum curavisse; huc mihi est curae addere, quod Boeckingius tantum codicem *L* adhibuit, cum liber *P* nondum esset repertus.

5. ff. 26r–31v *Tractatus de manumissionibus* sive disputatio forensis continetur, quam omisso initio diversae recensionis exemplar Scaligeranum numero 61 distinctum tradidit (ff. 92r–95r), quocum codex Parisinus artissimo vinculo consonat (f. 4va *Iuris civilis* δικαιου πολιτικου – *a libertis* απεληυθερων = Scalig. ff. 92v–92r; cf. Goetzius *l.c.* 102, 8–103, 7 / 103, 8–108, 4). Praetereundum autem puto, quid philologi deinceps de iurisperito exquirendo senserint, ex quo fragmentum esset excerptum; alius enim alia usus ratione Ulpiano, Gaio,[23] Paulo,[24] Pomponio,[25] Marciano,[26] Cervidio Scaevolae[27] id adsignandum confessus est. Equidem, ne plura de hac quaestione dicam, tantum hoc adfirmaverim, Tractatum iuridicum exeuntis secundi p. Chr. n. saeculi esse, praesertim cum semel hic iuris interpretes Proculus et Octavenus, semel illic Neratius Priscus et Iulianus nominentur. De prioribus autem editionibus hoc satis sit explanare : Pithoeus editionem principem huius tractatus, in qua

23. v. H. E. Dirksen, Die römisch-rechtlichen Quellen des Magister Dositheus, Hinterlassene Schriften II, Leipzig 1871, 396.

24. K. Lachmann, Versuch über Dositheus, Kleinere Schriften zur Classischen Philologie II, Berlin 1876, 214 sq.

25. v. M. Voigt, Die Lehre vom ius naturale, aequum et bonum und ius gentium der Römer, Leipzig 1856, 617.

26. F. G. Savagnone, L'autore del cosidetto frammento dositeano, Annali del Circolo Giuridico di Palermo 27, 1896, 77 sq.

27. Cf. Ph. H. Huschke, Iurisprudentiae anteiustinianae quae supersunt, Lipsiae 1879[4], 422 sq.

sola verba Latina exhibentur, ex codice Parisino curavit,[28] non ex Scaligeri apographo, ut falso quidem Boeckingius significavit;[29] eundem deinde Matthias Roever Leidensi codice et apographo Scaligeri nixus edidit;[30] editores denique qui secuti sunt, iique tantum in contextum Latinum curam laboremque impendentes, alii Pithoei, alii Roeveri, alii Boeckingii editionem repetierunt.[31]

6. ff. 31v–33r Hygini Genealogiam vel potius ipsius frustula continent. Aliquot enim capitula in Genealogia desiderari, facillime ex eo ostendi potest, quod plurimae enarrationes interciderunt ex iis fictis fabulis, quae tamen in praefatione percensentur (ff. 31v–32r). Tantum vero post capitulorum indicem exhibentur, quae ad Musas, ad deorum XII nomina, ad VII zodiaci dies, ad signorum XII nomina cum eorum enarratione nec non, lacuna usque ad verba extrema fabulae de Tantalo interposita, ad Philyram et Ulixem pertinent. Continuo altera lacuna patescit, quae latius se pandit. Genealogiae autem has miseras reliquias primum Augustinus van Staveren edidit,[32] tum non satis diligenter Schmidtius,[33] denique quinquaginta annos post Rose, qui

28. P. Pithou, Fragmenta quaedam Papiniani Pauli Ulpiani Gaii [...], Lutetiae, ex off. Rob. Stephani, 1573, 113–115.

29. Cf. Boecking XXIV; de hac quaestione v. Goetz XIII.

30. M. Roever, Fragmentum veteris Iurisconsulti de iuris speciebus et de manumissionibus, quod servavit Dositheus magister [...], Lugduni Batavorum 1739.

31. Cf. F. A. Schilling, Dissertatio critica de fragm. iur. Rom. Dositheano, Lipsiae 1819; P. Krueger, Collect. lib. iur. anteiust. II, Berolini 1878, 149–157; Huschke 422–432; E. Seckel-B. Kuebler, Iurisprudentiae Anteiustinianae reliquiae I, Lipsiae 1908, 419–428; J. Baviera, Fragmentum incerti auctoris quod vulgo Dositheanum dicitur, FIRA, Florentiae 1940, 617–621; P. F. Girard-F. Senn, Textes de Droit Romain I, Toulouse 1967, 464–468.

32. A. van Staveren, Hygini genealogia e Dositheo, Misc. Obss. Critt. IX, 1738, 413–424.

33. M. Schmidt, Hygini Fabulae, Jenae 1872, de cuius editione hanc censuram effatur H. I. Rose, Hygini Fabulae, Lugduni Batavo-

contextui Graeco tantummodo vacavit, quod, ut eius fere verbis utar, interpretatio Latina ex Graecis non optime facta esset.[34]

7. ff. 33r–37v *de bello Troiano epitome* vel dicam Iliadis compendium occupat, quod primum a Valckenaerio editum[35] postea Rose Hygino adscribendum censuit.[36] Enarratio autem a libro Iliadis septimo, id est a libro littera H distincto, his verbis lacunosa incipit: *** Ἕλενος ὃς πάντοτε μαντικῆς πίστιν τοῖς Τρωσὶν παρεῖχεν / *Helenus qui semper divinitatis fidem Troianis praestabat*; dehinc autem usque ad extremum librum progreditur, qui ampla lacuna afficitur.

8. ff. 37v–39r *Cotidiana Conversatio* occupat, quae inscriptione *Incipit hermeneumata* jδ÷ *Libri XII* praedita est, cuius signa jδ÷ legenda esse *id est* recte censuit Lachmannus.[37] Quae vero verba haud dubie magnam quaestionem proponunt, ex quot libris vel partibus olim interpretamenta Pseudodositheana constiterint, quaeque igitur Leidensis recensionis antiquissima compages conformatioque fuerit. Nam, cum XII nota duodecimum librum significet atque VIII tantum libri in codice enumerentur, id est glossarium verborum ad litterarum ordinem digestum, lexicon ad rerum capitula ordinatum, Adriani Sententiae, Aesopiae Fabulae, Tractatus iuridicus, Hygini Genealogia, Iliadis brevis enarratio et Cotidiana Conversatio,[38] subducta ratione

rum 1967³; XIX: „Mauricius Schmidt [...], de quo nolim acerbius dicere, ne videar eius ruinis velle me altiorem tollere; sed mihi quidem videtur, dum omnia studet emendare, pleraque corrupisse. ego num melius fecerim, lectoribus iudicandum relinquo".

34. v. Rose 172.

35. Valckenaer 116 sqq.; hoc loco pretium operae est commemorare O. Jahn, Griechische Bilderchroniken, Bonn 1873, 102–111: et 121–122, qui Boeckingii epitomes editionem repetiit.

36. H. I. Rose, An unrecognized Fragment of Hyginus, CQ 23, 1929, 96–99.

37. v. Lachmann 198, n. 3.

38. De ceteris diversarum recensionum colloquiis v. Flammini 30.

fit ut IV libri desiderentur, quos Goetzius inter Hygini Genealogiae lacunam illam atque Iliadis epitomes initium ipsum quoque lacunosum interponendos putaverat.[39] Idem autem philologus eos quattuor tractatus, qui desiderantur, id est *Niciarii interrogationes et responsiones*, *Carfilidis interrogationes et responsa*,[40] *Responsa sapientum*, *Praecepta in Delphis ab Apolline in columna scripta*, apud Stephani recensionem invenit (cf. *CGL* 3, pp. 384–87) atque iisdem his lacunam codicis Leidensis supplendam suspicatus est. Equidem ab hac sententia quamvis subtiliter acuteque elucubrata ob hanc rem dissentio, quod, quamvis nonnulla Leidensium interpretamentorum argumenta eadem atque illa Stephani sint, attamen ad redintegrandum Leidensem codicem nullo modo Stephani recensionem valere iudico : etsi concesserim libros, qui a Stephano recensioneque Leidensi traditi sunt, alicui auxilio nobis fore, ut animo fingere possimus, quae compages conformatioque primitus interpretamentis Pseudodositheanis fuerit, quorum membra simili ratione ac Pentheus ille fabulosus, ut exemplo ficto utar, dilacerata videantur. Ceterum cum non modo lexici praefatio glossarii mentionem habeat, sed etiam Adriani Sententiae duos priores libros, id est glossarium et lexicon, memorent, hermeneumaton Leidensium argumenta in tres libros distribuenda puto; primus enim glossarium, alter lexicon, tertius sex reliquas partes continet. Itaque quae Goetzius coniecit, lacunam inter Hygini Genealogiam compendiumque Iliadis illis recensionis Stephani quattuor libris explendam esse, mihi nulli subsidio esse potuerunt, ut recensionem Leidensem proferrem augeremque.

39. v. Goetz XVI.

40. Interrogationes et responsa Carfilidis, cuius mentio tantum hic occurrit, B. E. Perry, Secundus. The Silent Philosopher, New York 1964, 5, cum Secundo illo neopythagoricae sectae sectatore coniungit. De hac re v. etiam Flammini 29.

Sangallensis 902

Hic ms., cuius Graecus textus uncialibus litteris, Latinus minusculis exaratus est, exeuntis noni ineuntisque decimi saec. est. Argumenta quae continet, haec sunt:

1. ff. 2r–19v *Ars grammatica Dosithei magistri.*

2. ff. 19v–27v *Hermeneumata Pseudodositheana*, quae hac ratione tradita sunt: a) ff. 19v–23v *Capitula rerum*; b) ff. 23v–27r *Divi Adriani sententiae*; c) ff. 27r–27v *Aesopiarum fabularum praefatio*, quam prima verba fabulae sequuntur, quae *De cervo* inscribitur.[41]

Quamquam ms. *S* ex aliqua parte, ut facile intellegi potest, eandem rerum materiam atque codex *L* exhibet, distincte tamen dicendum censeo primas Sangallensis glossas, id est μοσχτομος (l.: μοσχο –) *victimarius*, μάντις *divinus*, προφήτης *ariolus* e.q.s., capitulo subsignatas, quod *De officiis* inscribitur -quem titulum ceterum codex *L* non testatur-, eisdem respondere, quae apud *L* codicem in tertium capitulum congregatae sint, quod Περὶ ναῶν *De aedibus / templis* inscribitur. Quod autem ad ceteras capitulorum inscriptiones spectat, mss. *LS* inter se differunt, quod *S* omissa Graeca modo tantum Latinam dictionem exhibet (*De natura*: cf. 8*L*), modo tantum Graecam omissa Latina (Περὶ σκυτίνων: cf. 28*L*; Περὶ φιλοπονιῶν: cf. 29*L*; Περὶ γεωργίας: cf. 32*L*; Περὶ στρατιᾶς: cf. 33*L*; Περὶ ἀρχόντων: cf. 34*L*; Περὶ συγγενείας: cf. 35*L*; Περὶ ναυτιλίας: cf. 36*L*; Περὶ ἰατρικῆς: cf. 37*L*; Περὶ ζωδίων: cf. 38*L*); huc accedit, quod *S* has diversas lectiones exhibet: *De ferreis*: 26*L De ferro*; *De vestimentis*: 21*L De veste*; *De artificiis*: 30*L De artificibus.* Praeterea in lexico non modo in Sangallensi additamenta glossematica codicis Leidensis, quae supra percensuimus, sed etiam hae glossae desunt, quas Leidensis habet:

41. De ceteris argumentis, quae liber Sangallensis exhibet, v. G. Scherrer, Verzeichnis der Handschriften der Stiftsbibliothek von St. Gallen, Halle 1875, 316.

L			*S*	
f. 8r :	οὖλαι	crispi	f. 20r :	crispi (post τρίχες capilli)
f. 11r :	κύκνος	ansar / olor		desunt
f. 15v :	φακῆ	lenticla	f. 23r :	φακε (l. : – κῆ) pisum
	πίσος	pisum		
f. 15v :	ὕπατοι	consules		desunt
f. 16r :	ἡγεμών	dux	f. 23r :	ἡγεμών praefectus
	ἔπαρχος	praefectus		

Ad summam praeter has differentjas ms. *S* non exhibet capituli primi et secundi glossas, id est eorum capitulorum quae Περὶ θεῶν *De diis* et Περὶ οὐρανοῦ *De caelo* inscribuntur, atque eas quoque, quae in capitulum tertium congregatae, quod inscribitur Περὶ ναῶν *De aedibus / templis*, inter initium huius et verba θύτης *poponarius / aruspex* comprehenduntur. Sangallensis autem interpretamenta, additis Adriani sententiis, usque ad fabulae exordium procedunt, quae *De cervo* inscribitur (f. 27v = *L* f. 22v) : Ἔλαφος εὐμεγέθης ὥρᾳ θέρους δίψῃ λειπόμενος παραγίνεται ἐπί τινα πηγὴν διαυγῆ καὶ βαθείαν, καὶ πιὼν ὅσον ἤθελεν, προσεῖχεν τῇ τοῦ σώματος <ἰδέᾳ> καὶ μάλιστα μὲν ἐπήνει τὴν φύσιν τῶν κεράτων ἀνατεταμένων τε εἰς πολὺν ἀέρα ***

Cervus bonae magnitudinis aestivo tempore siti deficiens advenit ad quendam fontem limpidum et altum, et cum bibisset quantum voluerat, adtendebat a<d> corpori<s> e<ffigiem> et maxime quidem laudabat naturam cornuorum excelsissimam in multo aere ***

Ex iis argumentis quae protuli iam liquere credo codices *LS* non ex eodem apographo manavisse; nihilominus duobus locis ita consentiunt, ut ab uno archetypo descendisse videantur; hoc enim persuadent hae glossarum inversiones, quae etiam ceteris recensionis Leidensis testimoniis communes sunt : σίελος *medulla* μυελός *saliva* in capitulo quod *De membris humanis* inscribitur; τοξότης *capricornus* αἰγοκέρως *sagittarius* in capitulo extremo lexici, quod *De signis* inscribitur.

Harleianvs 5642[42]

Ms. *H* eiusdem fere aetatis ac Sangallensis est. Argumenta quae continet, ut in Leidensi, in quattuor columnas distributa sunt. Haec sunt:

1. ff. 1r–4r verborum glossarium inscriptione *De oratore* praeditum occupat, quod voces Graecas in litteras notasque Latinas translatas et Latinas voces ad litterarum ordinem digestas exhibet. Cumque hoc glossarium Leidensi simile sit (cf. e.g. ff. 1r–2r *prasso ago prassis agis* [· · ·] *categoresis accusabis* [· · ·] *pino bibo* [· · ·] *ado canto adis cantas* [· · ·] *carizome dono* e.q.s.), attamen animadvertendum puto a diversa recensione profluxisse.

2. ff. 4r–9r grammaticas exercitationes continent; a f. 4r autem usque ad extremum Graecae voces litteras notasque suas habent.

3. ff. 9r–23v ars grammatica occupat, quae inscriptione *Incipit Grammatica Dosithei* praedita est.

4. ff. 24r–25v capitula rerum continent, quae ab undecima glossa ἄρουρα *seges* ad capitulum pertinente, quod Περὶ γεωργίας *De agricultura* (cf. 32*L*) inscribitur, initium sumunt; capitula autem sequuntur, quae in Leidensi numeris 33–38 signavimus, quorum 34–38 capp. omissis, ut in Sangallensi, Latinis inscriptionibus, Graecas tantummodo servant.

5. ff. 25v–28r Divi Adriani sententiae occupant, quae ante legem de parricidis lacunam exhibent, qua imperatoris rescripta 11–13 maximamque partem ipsius epistula ad matrem interciderunt (cf. *L* f. 20r υἱοῦ αὐτῆς *filii sui* – f. 21v ἵνα τάχιον *ut celerius* = *S* ff. 26r–26v).

42. De hoc ms. v. K. Krumbacher, Eine neue Handschrift der Grammatik des Dositheus und der Interpretamenta Leidensia (Codex Harleianus 5642), Aus d. Sitzb. d. philos.-philol. u. hist. Cl. d. kön. bayer. Akad. d. Wiss., Heft 2, 1883, 193–203 et Eine neuer Codex der Grammatik des Dositheus, RhM 39, 1884, 348–358.

6. ff. 28r–29r Aesopiarum fabularum praefatio occupat (= *LS* νῦν οὖν *nunc ergo* – μύθου ἄρχομαι ἀπὸ ἐλάφου *fabulam incipiam de cervo*); in Harleiano vero desideratur exordium huius fabulae, quod Sangallensis exhibet.

7. ff. 29r–33v : Περὶ ὁμιλίας καθημερινῆς *De sermone cotidiano* (cf. Goetzius *l.c.* pp. 108–116 = pp. 638–644). Hoc colloquium diversae recensionis est.

8. f. 34r exercitatio grammatica de accentu tractans occupat (cf. *GL* 7, 379, 8–830, 1).

9. ff. 35r–39r Dosithei grammatica, quae illius partis appendix est, quam ff. 9r–23v continent.

10. ff. 39r–47r capitula rerum continent, quae initium repetunt, ut in Sangallensi, a glossis μοσχοτόμος *victimarius* μάντις *divinus* e.q.s., capitulo illi subsignatis, quod *De officiis* inscribitur (= 3 L Περὶ ναῶν *De aedibus / templis*). Ceterorum autem capitulorum glossae quae sequuntur (= *L* 4. Περὶ ἑορτῶν *De diebus festis* – L 31. Περὶ δένδρων *De arboribus*) eaedem sunt ac codicum *LS*, adiuncto vero, ut alia capitula omisso Latino titulo Graecum vel omisso Graeco Latinum tantummodo exhibeant (f. 41r Περὶ βρωμάτων; f. 41v Περὶ ποτοῦ; f. 42r Περὶ κρέως, *ibid.* Περὶ λαχάνων; f. 42v Περὶ ἰχθύων; f. 43v Περὶ ἑρπετῶν; f. 44r Περὶ πόλεων; f. 44v Περὶ ἱματίων; f. 46r Περὶ σκυτίνων, *ibid.* Περὶ φιλοπονιῶν; f. 45r *De coloribus*), deinde alia cum Sangallensi consentiant (f. 45v *De ferreis*; f. 46v *De artificiis*), denique alia vel a Leidensi vel a Sangallensi discrepantes lectiones testentur (f. 42v Περὶ ὀρνέων *Nomina avium* : *LS* [· · ·] *De avibus*; f. 43v Περί οἰκήσεως *De aedificiis* : *LS* [· · ·] *De habitatione*). Praeterea animadvertendum puto post capitulum, quod Περὶ δένδρων *De arboribus* (= *L* 31) inscribitur, in f. 47r esse traditum illud, quod Περὶ γεωργίας *De agricultura* (= *L* 32) inscribitur, cum primis decem glossis ἀγρός *ager* – κοιλάδες (ms. κοιλεθες = *S*) *valles*, quas undecima ἄρουρα *seges* ceteraeque eiusdem capituli alio loco codicis (f. 24r), ut supra explanavimus, sequuntur.

Itaque ex interpretamentorum ordine, quae codex Harleianus exhibet, maximeque ex iis lectionibus, quae codices

HS devinciunt, hac ratione mihi concludendum videtur, cum mss. *HS* ducti ab eodem apographo essent, illud tamen tum ipsum non fuisse iam integrum, cum ab eo Harleianus describeretur -ceterum haud dubie id mutilum tum ipsum fuisse videtur, cum Sangallensis ipse dehinc describeretur, ut facile ex lacuna intelligi potest, qua libri secundi praefatio nec non glossae Περὶ θεῶν *De diis* – θύτης *poponarius aruspex* a Leidensi traditae interciderunt (cf. Goetzius *l.c.* pp. 8, 20–10, 4)–; in apographo deinde desiderata nonnulla alia folia esse, lacuna Harleiani persuadet, qua tres Adriani Sententiae ipsiusque epistula ad matrem exciderunt, quas vero Sangallensis continet. Praeterea apographum discerptum quoque esse, ex eo facile ostendi potest, quod Harleianus ordinem capitulorum perturbatum exhibet. Itaque ex iis argumentis quae protuli, haud absurdum inferre videtur ea, quae a Sangallensi tradita sunt, paulo antiquiora esse quam quae ab Harleiano.

Monacensis 601[43]

Hic ms. quoque, codicibus *SH* fere aequalis, hermeneumata Pseudodositheana in quattuor columnas distributa tradidit.

1. ff. 59r–61r capitula rerum occupant, quae a glossis ἄρουρα *seges* incipiunt et usque ad capitulum procedunt, quod omissa interpretatione Latina Περὶ ζωδίων (= 38 *L*) inscribitur. Pluribus igitur verbis mihi non opus esse liquet, ut probem codicem *M* eadem capitula atque *H* in ff. 24r–25v continere, sed non ea, quae ille liber in ff. 39v–47r exhibeat. Hos autem codices ab eodem apographo esse ductos, ex eo demonstrari potest, quod in utrisque, ut etiam in Sangallensi, Latinae capitulorum 34–38 inscriptiones omissae sunt atque ea glossa χιλίαρχος (*M* f. 59v = *H* f. 24r),

43. De hoc ms. v. praesertim G. Loewe, Prodromus corporis glossariorum Latinorum, Lipsiae 1876, 207 et Keil 366.

quae illius capituli est, quod Περὶ στρατιᾶς (= 33 L) inscribitur, sine Latina interpretatione extat- quae vero lacuna ad Sangallensem quoque pertinet-, cum Leidensis χιλίαρχος *tribunus* habeat (f. 16r). Quod igitur ms. *M* ea rerum capitula non servavit, quae liber *H*, argumento est iam nonnullis aliis foliis mutilatum illud apographum fuisse, ex quo ipse describeretur.

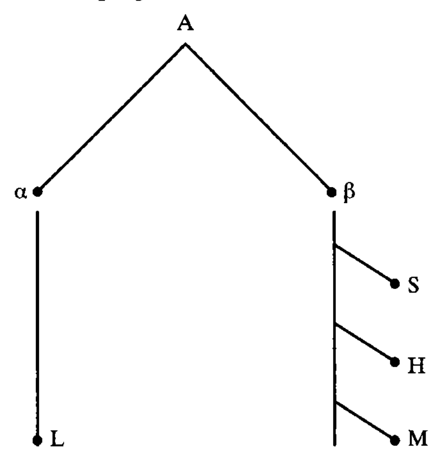
2. ff. 61r–66v Adriani Sententias cum Aesopiarum Fabularum praefatione continent. Huc addendum puto, quod Monacensis quidem omnia Adriani rescripta eadem ratione ac codices *LS* exhibet, sed ipsius epistula ad matrem post illa verba ἵνα τάχιον *ut celerius* (f. 66v) praecisa est, cum in Harleiano, ut edocuimus, lacuna ad Sententias quoque 11–13 pertineat.

3. ff. 67r–82v : ex Dosithei Grammatica excerpta.

Tempus est iam ut ad rationem concludendam pergam. Cum et ms. Leidensis hermeneumata Pseudodositheana, quae in tres libros divisimus, et mss. *SHM* eorum partem plus minusve amplam grammaticamque Dosithei tradiderint, me non longissime a vero abesse credo, si pro certo ponam non solum interpretamenta, sed etiam artem grammaticam in illo archetypo scriptam esse, ex quo duo apographa nunc deperdita ducta sint, quae litteris α et β signavimus. Quae autem argumenta haec exemplaria continuerint, facile expedire iis possumus, quae mss. *LSHM* exhibent; nam in apographum α hermeneumata tantummodo sunt transscripta, in alterum pars eorum atque Dosithei grammatica, quam unus codex *S*, qui inter ceteros optimum locum ad eam comparandam obtinet, integram restituit. Ex α exemplari igitur Leidensis ductus est, ex β mss. *SHM*, qui sunt ramus alter familiae Leidensis. Cum vero in mss. *SHM* illa hermeneumaton pars alia atque alia ratione tradita sit, si consideres quidem, quot sententiae Adriani Harleianus adversus Sangallensem, quotque capitula rerum Monacensis adversus Sangallensem et Harleianum exhibeat, quoque denique ordine perturbato ipsa in Harleiano servata sint, colligendum puto apographo β fortunam adversam variosque casus

contigisse, quippe quod deperditis etiam atque etiam nonnullis foliis non eandem formam faciemque iam exhiberet, quotiens subinde ex eo singuli mss. *SHM* describerentur.

Has tandem necessitudines vicissitudinesque liceat subiuncto stemmate depingere.

Restat iam solum ut de rationibus quas in textu constituendo secutus sim pauca commemorem. Primum omnium in Adriani Sententiis, in Fabulis et in Tractatu de manumissionibus saepe haec signa ( ) inusitata adhibui, quibus diversarum recensionum particulas inclusi, non textus integrandi gratia, sed potius ut subicerem, quomodo recensionis Leidensis loci corrupti a Stephano vel a fragmento Parisino traditi essent.

In apparatu autem instruendo silentio plerumque transii quae vocalibus aut diphthongis scribendis aut litterarum permutationibus peccata sunt. Hoc vero loco paucis exemplis Leidensis errores tantummodo commemorandos puto :

1. υ pro ι : f. 8r ηλυκια; f. 13r χυτων; f. 15r δυδασκαλια.
   ι pro υ : f. 7r ουρανοι; f. 10v κρομια; f. 17r τραιμα.
2. ι pro ει : f. 3r μιζον, πρασσις; f. 7v ποσιδωνια, νηστια, δρομις.
3. υ pro οι : f. 3r λυπα; f. 5r ρυζος.
   οι pro υ : f. 3r ποινθανεται; f. 10r καροια.

4. ε pro αι : f. 4v ξενι; f. 17r τριτεον, τεταρτεον.
αι pro ε : f. 3r επρασσεται, πιεται; f. 4v ουδεποται.
αι pro η : f. 12v κωμαι; f. 13v αιθμος; f. 15v ελαται.
αι pro ι : f. 11r κωλαιοι (l. : κολίοι).
5. ο pro ω : f. 3r πραξοσιν: f. 14v γλοσσιδες.
ω pro ο : f. 3r πωμπη; f. 9v περιφωρα; f. 16v υπατικως.
ου pro ω : f. 4r θυρουρος; f. 17v ουδιον (l. : ᾠδεῖον).
6. ε pro η : f. 10r κρετικον; f. 10v πεγανον, εδυοσμον, μινθε.
η pro ε : f. 5v ψιχης; f. 11v ληων; πηπλος.
η pro ι : f. 3r εξαυτης.
ι pro η : f. 3r πραξις, πραξι; f. 11v ιμερος.
ει pro η : f. 8r κεφαλει; f. 11v σαλπει.

Archetypum autem maiusculas olim litteras exhibuisse, haec exempla ostendunt, quibus liquet librarium N et H, A et Λ, Δ et Λ, Λ et X, T et Π, T et Γ, O et Θ, TI et Π confudisse : f. 7v παρασκευν; f. 8r πνον; f. 4v ολοκληροη; f. 15v υαν (l. : ὕλη); f. 3r τλλυ (l. : ταχύ); f. 12r καιμακες; f. 4r κατεδιψεν (l. : κατέλειψεν); f. 3r τιαλιν (l. : πάλιν); f. 6v σερατης (l. : σέραπις); f. 14r κρεατρα (l. : κρέαγρα); f. 3r ελευοεριωτερον (l. : ἐλευθε–); f. 3v εικοτιως (l. : εὐκόπως).

Quod autem ad errores scriptorios spectat, qui in textu Latino saepius occurrunt, haec exempla subicienda puto :

1. *b* pro *v* : f. 3v *cantabimus*; f. 4r *salutabit*, *nobum*, *labemus*, *solbe*;
f. 9v *olibae*; f. 10r *uba*; f. 11r *habes* (l. : *aves*).
v pro *b* : f. 8r *viga*; f. 14r *videns*.
2. *i* pro *e* : f. 6r *caelestis*, *terrestris*; f. 6v *herculis*; f. 7r *aedis*.
e pro *i* : f. 9v *panes*; f. 10v *pisces*; f. 12v *turres*; f. 17r *rates*.
i pro *u* : f. 6v *incibus*; f. 7r *matita*.

Denique, cum ad praefationis terminum pervenerim, extremum officium idque gratissimum restat, ut gratias quam maximas agam omnibus iis doctissimis viris, quorum liberalissimo consilio et auctoritate ad editionem comparandam fructus sum, praesertim professoribus clarissimis Antonino Scivoletto, Georgio Brugnoli et Carolo Santini, quos semper colet atque observabit memor gratusque discipulus.

Ex aedibus Universitatis Maceratensis mense Martio anni MCMLXXXXI / MMIII

Giuseppe Flammini

CONSPECTVS LIBRORVM

Baviera, J., Fragmentum incerti auctoris quod vulgo Dositheanum dicitur, (FIRA), Florentiae 1940, 617–621
Boecking, Ed., Dosithei Magistri Interpretamentorum Liber tertius, Bonnae 1832
Boucherie, A., Ἑρμηνεύματα καὶ καθημερινὴ ὁμιλία de Julius Pollux, Notices et extraits des manuscrits de la bibliothèque nationale et autres bibliothèques 23, 2, 1872, 277–613
–, Note additionelle sur les ἑρμηνεύματα et la καθημερινὴ ὁμιλία de Julius Pollux, ibid.; 27, 2, 1879, 457–475
Brugmann, O., Lateinische Etymologien, RhM 43, 1888, 399–404
Capponi, F., Ornithologia Latina, Genova 1979
Cuiacius, J., Observationum et Emendationum libri XXVIII, Venetiis 1758, XIII 31. XIV 33. XXI 5–7; 9–10
Dionisotti, A. C., From Ausonius' Schooldays? A Schoolbock and its Relatives, JRS 72, 1982, 83–125
Dirksen, H. E., Die römisch-rechtlichen Quellen des Magister Dositheus, Denkschriften der Berl. Akad. d. Wiss., philol.-hist. Kl. 2, 1857 = Hinterlassene Schriften II, Leipzig 1871, 392–411
Flammini, G., Prolegomeni alla Recensio Plenior degli ‚Hermeneumata Pseudodositheana', GIF 42, 1990, 3–43
Funck, A., Glossographische Studien, ALL 8, Leipzig 1893, 369–396
Getzlaff, E., Quaestiones Babrianae et Pseudodositheanae, Bonnae 1907
Girard, P. F.-Senn, F., Textes de Droit Romain I, Toulouse 1967, 464–468
Goetz, G., Corpus Glossariorum Latinorum, Lipsiae 1888–1923
–, Der liber glossarum, Leipzig 1893
Goldastus, M. H., Dosithei magistri liber III continens Divi Adriani Imp. sententias et epistolas, exc. P. de la Roviere 1601
Hagen, H., De Dosithei Magistri quae feruntur glossis quaestiones criticae, Bernae 1877
Hausrath, A., Untersuchungen zur Überlieferung der aesopischen Fabeln, Fleckeisens Jahrb., Suppl. XXI, 1894, 245–312
–, Fabulae Dosithei qui vocatur Interpretamentorum libro tertio insertae, Corpus Fabularum Aesopicarum I 2, Lipsiae 1959, 120–129
Heraeus, W., Die Sprache des Petronius und die Glossen, Offenbach 1899

–, Zur Kritik und Erklärung der Serviusscholien, Hermes 34, 1899, 161–173
–, Die Sprache der römischen Kinderstube, ALL 13, Leipzig 1904, 149–172
Honoré, A. M., The ‚Fragmentum Dositheanum', RIDA 12, 1965, 301–323
Huschke, Ph. E., Iurisprudentiae anteiustinianae quae supersunt, Lipsiae 1879[4], 422–432
Jahn, O., Griechische Bilderchroniken, Bonn 1873, 97; 102–111; 121–122
Keil, H.; Grammatici Latini VII, Leipzig 1880, 365–436
Krueger, P., Collect. lib. iur. anteiust. II, Berolini 1878, 149–157
Krumbacher, K., De codicibus quibus Interpretamenta Pseudodositheana nobis tradita sunt, München 1883, 1–68
–, Eine neue Handschrift der Grammatik des Dositheus und der Interpretamenta Leidensia (Codex Harleianus 5642), Aus d. Sitzb. d. philos.-philol. u. hist. Cl. d. kön. bayer. Akad. d. Wiss., Heft 2, 1883, 193–203
–, Ein neuer Codex der Grammatik des Dositheus, RhM 39, 1884, 348–358
Labbaeus, C., Cyrilli Philoxeni aliorumque veterum glossaria Latino-graeca et Graeco-latina [...], Lutetiae Parisiorum 1679
Lachmann, K., Versuch über Dositheus, Berlin 1837 = Kleinere Schriften zur Classischen Philologie II, Berlin 1876, 196–216
Loewe, G., Prodromus corporis glossariorum Latinorum, Lipsiae 1876, 205–209
Löfstedt, E., Syntactica. Studien und Beiträge zur historischen Syntax des Lateins II, Lund 1933 = 1956, 64
Oehler, F., Dositheus und Charisius, RhM 17, 1862, 55–65
Perry, B. E., Secundus. The Silent Philosopher, New York 1964
Pithou, P., Fragmenta quaedam Papiniani Pauli Ulpiani Gaii [...], Lutetiae, ex off. Rob. Stephani, 1573, 113–115
Roever, M., Fragmentum veteris Iurisconsulti de iuris speciebus et de manumissionibus, quod servavit Dositheus magister [...], Lugduni Batavorum 1739
Rose, H. I., Hygini Fabulae, Lugduni Batavorum 1967[3], 172–181
–, An unrecognized Fragment of Hyginus, CQ 23, 1929, 96–99
Savagnone, F. G., L'autore del cosidetto frammento dositeano, Ann. del Circolo giuridico di Palermo 27, 1896, 77–91; 201–216
Scherrer, G., Verzeichnis der Handschriften der Stiftsbibliothek von St. Gallen, Halle 1875
Schiller, A. A., ‚Alimenta' in the ‚Sententiae Adriani', Studi in onore di G. Grosso IV, Torino 1971, 401–415

–, Vindication of a repudiated Text ‚Sententiae et Epistolae Adriani‘, Atti del sec. Convegno Internaz. della Soc. ital. di Studi del Diritto, Firenze 1971, 717–727
Schilling, F. A., Dissertatio critica de fragm. iur. Rom. Dositheano, Lipsiae 1819
Schmidt, M., Hygini Fabulae, Jenae 1872
Seckel, E.-Kuebler, B., Iurisprudentiae Anteiustinianae reliquiae I, Lipsiae 1908, 419–428
Seek, O., Inpensae, Mörtel, ALL 4, Leipzig 1887, 421
Staveren van, A., Hygini genealogia e Dositheo, Misc. Obss. Critt. IX, 1738, 413–424
Stephanus, H., Glossaria duo e situ vetustatis eruta ad utriusque linguae cognitionem et locupletionem perutilia [...], Parisiis, ex off. Rob. Stephani, 1573, 237–305 = Goetz, G., Corpus Glossariorum Latinorum III, Lipsiae 1892, 347–390
Thielmann, Ph., Habere mit dem Infinitiv und die Entstehung des romanischen Futurums, ALL 2, Leipzig 1885, 48–89
Tolkiehn, I., Dosithei ars Grammatica, Lipsiae 1913
Väänänen, V., Introduzione al Latino Volgare, trad. it., Bologna 1974²
Valckenaer, J. C., De Hygini fragmento Dositheano schediasma, Misc. Obss. Critt. X, 1739, 108–123
Voigt, M., Die Lehre vom ius naturale, aequum et bonum und ius gentium der Römer, Leipzig 1856
Vulcanius, B., Thesaurus utriusque linguae [...], Lugduni Batavorum 1600
Wyss, B., Pseudo-Dositheus bei Reuchlin. Zur Basler Handschrift F VI 54, MH 27, 1970, 273–287

CONSPECTVS CODICVM

L	Codex Leidensis Vossianus Gr. Q. 7 saec. X
L_1	prima manus se ipsa corrigens
m. r.	manus recens codicis Leidensis, fortasse Salmasii
S	codex Sangallensis 902 saec. IX/X
H	codex Harleianus 5642 saec. X
M	codex Monacensis 601 saec. X

TABVLA SIGLORVM

FB	Fragmentum Bruxellense	(Goetz 3, 394–398)
FP	Fragmentum Parisinum	(Goetz 3, 94–108)
GAb	Glossae Abavus	(Goetz 4, 301–403)
GAff	Glossae Affatim	(Goetz 4, 471–581)
GAS	Glossarium Amplonianum Secundum	(Goetz 5, 259–337)
GB	Glossae Bernenses	(Goetz 3, 487–506)
GIuv	Glossae Iuvenalianae	(Goetz 5, 652–656)
GL	Glossarium Leidense	(Goetz 3, 398–421)
GLo	Glossae Loiselii	(Goetz 3, 474–487)
GN	Glossae Nominum	(Goetz 2, 563–597)
GNon	Glossae Nonii	(Goetz 5, 637–651)
GS	Glossae Stephani	(Goetz 3, 438–474)
GSc	Glossae Scaligeri	(Goetz 5, 589–614)
GSG	Glossae Servii Grammatici	(Goetz 2, 507–536)
GV	Glossae Vaticanae	(Goetz 3, 506–531)
GVerg	Glossae Vergilianae	(Goetz 4, 427–470)
HA	Hermeneumata Amploniana	(Goetz 3, 72–94)
HE	Hermeneumata Einsidlensia	(Goetz 3, 223–279)
HM	Hermeneumata Monacensia	(Goetz 3, 119–220)
HMp	Hermeneumata Montepessulana	(Goetz 3, 283–343)
HRC	Hermeneumata Reginae Christinae	(Goetz 3, 549–607)
HS	Hermeneumata Stephani	(Goetz 3, 347–390)
HSen	Hermeneumata Senensia	(Goetz 3, 542–548)
HV	Hermeneumata Vaticana	(Goetz 3, 421–438)

	<Βιβλίον Α>	<Liber primus>
	ἔτι πλέον	aut amplius
	καὶ μεῖζον	et maius
	καὶ ἐλευθεριώτερον	et liberius
	καὶ πληρέστερον	et plenius
5	καὶ ὑπέρμεστον	et cumulatius
	δαψιλέστερον γάρ	largius enim
	καὶ προηλκυσμένως	et prolixius
	ἄλλως	aliter
	εὐθέως	statim/mox
10	ἐξαῦτις	continuo
	παραχρῆμ<α>	protinus
	πάραυτα	confestim
	ἐσπουδασμένως	properantius
	ὡρίμως	mature
15	θίξει	tactu
	στιγμή	punctus
	ταχύτερον	celerius
	ταχύ	cito
	πάλιν	iterum
20	ἄνωθεν	denuo
	εὐκοσμία	decor
	<Ἀφ> ροδίσια	Veneralia
	πυνθάνεται	interrogat
	πλούσιος	dives
25	πένης	pauper
	ἀποδώσω οὖν	reddam ergo
	τὰ λοιπά	cetera

20 Rufin. *Orig. in Rom.* 5, 8 quod enim nos Latini habemus ‚denuo', Graeci ἄνωθεν dicunt qui sermo utrumque significat et denuo et de superioribus [...] denuo dicimus, cum eadem quae gesta sunt, repetuntur. || **22** HM 3, 171, 58; HE 3, 239, 43; HMp 3, 295, 2; GV 3, 509, 38.

Βιβλίον Α Liber primus *suppl.* (*cf. infra* 354 *sq.*) || **5** cumulatium *L* || **6** largitus *L* || **11** παραχρημ *L* || **18** τλλυ *L* || **19** ταλινι *L* || **20** ιοθεν *L* || **22** ροδισια veneratim *L*

κατὰ στοιχεῖον	per litteras	
πράσσω	ago	
πράσσεις	ages	30
πράσσει	aget	
πρᾶξον	age	
ἔπρασσον	agebam	
ἔπρασσες	agebas	
ἔπρασσεν	agebat	35
ἔπρασσον	agebant	
πράξω	agam	
πράξῃς	agas	
πράξῃ	agat	
πράξωσιν	agant	40
ἐπράξαμεν	agebamus	
ἐπράσσετε	agebatis	
ἔπρασσον	agebam	
ἐπράσσομεν	agebamus	
πράσσετε	agetis	45
πράσσουσιν	agunt	
πράξωμεν	agamus	
πράξατε	agite	
πραξάτωσαν	agant	
κατηγορήσω	accusabo	50
κατηγορήσεις	accusabis	
κατηγορήσει	accusabit	
πίνω	bibo	
πίνεις	bibes	
πίνει	bibet	55
πίνωσιν	bibant	
πίετε	bibete	
ἔπινον	bibebam	

28 GGL 2, 344, 11.

36 επρασσοαν *L* ‖ **41** agebamus L_1] agba- *L* ‖ **44** επραξομεν *L* ‖ **45** agetes *L* ‖ **49** πραξτατωσαν *L* ‖ **50** κατηγοριησω *L* ‖ **53** πειννω *L* ‖ **54** πειννις *L* ‖ **55** πιννι *L* ‖ **56** πιννωσιν *L* ‖ **58** επιννον *L*

	ἔπινες	bibebas
60	ἔπινεν	bibebat
	ἐπίνομεν	bibebamus
	πεπώκειν	biberam
	πεπώκεις	biberas
	πεπώκει	biberat
65	πεπώκεσαν	bibebant
	πίωμεν	bibamus
	πίετε	bibetis
	πίονται	bibent
	ᾄδω	canto
70	ᾄδεις	cantas
	ᾄδει	cantat
	ᾄδουσιν	cantant
	ᾆσον	canta
	ᾖδον	cantabam
75	ᾖδες	cantabas
	ᾖδεν	cantabat
	ᾖσαν	cantabant
	ᾔσαμεν	cantavimus
	ᾔσατε	cantastis
80	ᾖσαν	cantarunt
	χαρίζ<ο>μαι	dono
	χαρίζῃ	donas
	χαρίζεται	donat
	χαρίζονται	donant
85	χάρ<ι>σαι	dona
	ἐχαριζ<ό>μην	donabam
	ἐχαρίζου	donabas
	εὐκόπως	facile
	ἐραστής	amator
90	ἐπιθυμεῖ	concupiscit/desiderat

59 επιννες *L* ‖ **60** επιννεν *L* ‖ **61** επιννομεν *L* ‖ **67** bibetes *L* ‖ **73** αδον *L* ‖ **77** ηδσαν *L* ‖ **78** cantabimus *L* ‖ **81** χαριζμαι *L* ‖ **85** χαρσε *L* ‖ **86** εχαριζμην *L*

ἐπιμέλως	diligenter	
ἐπιθές	inpone	
εἰκών	imago	
εὐκόπως	facile	
ζημία	damnum	95
ζυγόν	iugum	
ζεύγη	paria	
ζεῦξον	iunge	
ζήτημα	quaestio	
ζωγραφία	pictura	100
ζῶσιν	vivent	
ζωμός	ius	
ζώνη	semicin<c>tium	
ζηλότυπος	zelotypus	
ζητεῖται	quaeritur	105
σβέσον	extingue	
ἠγόρασα	emi	
ἠθέλησα	volui	
ἠθέλησεν	voluit	
ἡτοίμασα	paravi	110
ἠγέρθην	surrexi	
ἦρα	sustuli	
ἡμέτερον	nostrum	
ἤδη	iam	
ᾔτησεν	poposcit	115
ἦλθεν	venit	
ἤνεγκεν	attulit	
ἥρπασεν	rapuit	
ἠσπάσατο	salutavit	

102 Cf. falsam etymologiam ap. Isid. *Etym.* 20, 2, 32 Ius coquinae magistri a iure nuncupaverunt, quia est lex condimenti eius. Hanc Graeci zemam vocant; Char. GLK 1, 32, 10. || **103** Isid. *Etym.* 19, 33, 1. || **104** HM 3, 142, 43; HS 3, 373, 15; GS 3, 467, 9

94 ευκοτιως *L* || **101** uvibent *L* || **103** simicintium *L* || **106** ζβεσον etextingue *L* || **110** parabs *L* || **119** salutabit *L*

120 ἤκουσεν audiit
ἥψατ<ο> tetigit
θέλεις vis
θιγγάνει tangit
θορυβ<εῖ>ται turbatur
125 θεωρεῖ spectat
θεραπεύει curat
θερμαίνει calfacit
θεός deus
θόρυβος tumultus
130 θῶμεν ponamus
θυρωρός ostiarius
θυμαντικός animosus
θάλλουσιν florent
θηλυκόν femininum
135 θαυμάζω miror
ἵνα τί ut quid
ἱκανοδότης satisdator
ἰξευτής aucupator
ἰχνευτής vestigato<r>
140 ἰξός viscum
ἴχνος vestigium
ἱδρώς sudor
ἱκεσία supplicatio/praefatio
ἰδεῖν videre
145 ἴσος aequalis
ἰδέ vide
ἴδιον suum/proprium

127 GLG 2, 96, 25. || **132** HM 3, 145, 19; 174, 32; HE 3, 279, 24. || **137** GLG 2, 179, 2; GGL 2, 331, 46; HA 3, 75, 59; HM 3, 146, 64. || **138** GN 2, 569, 13 Aucupator auceps qui retibus prendit aves. || **143** Scil. de cultu rebusque sacris : Liv. 45, 5, 4 cum omnis praefatio sacrorum eos, quibus non sint purae manus, sacris arceat; Suet. *Claud.* 25, 5; Macr. *Sat.* 1, 9, 3; Cypr. *domin.orat.* 31.

121 ηφατ *L* || **123** θινσανει *L* || **124** θορυβται *L* || **131** θυρουρος *L* || **137** satisdatus *L* || **139** vestigato *L*

καλῶς	bene	
κακῶς	male	
κρατεῖ	tene<t>	150
κράζει	clamat	
κλαίει	plorat	
κλάννει	frangit	
κνήθε<ι>	scalpit	
κλείει	claudit	155
κωλύει	vetat	
κλέπτης	fur	
κοιμᾶται	dormit	
κέρδος	lucrum	
κυβευτής	stlactarius	160
κερδαίνει	lucratur	
κατέλειψεν	reliquit	
καινόν	novum	
λαλῶ	loquor	
λαμβάνω	accipio	165
λά<χ>ωμεν	micemus	
λουώμεθα	lavemus	
λῦσον	solve	
λέγει	dicit	
λόγος	verbum	170
λοιδορεῖ	maledicit	
λίαν	valde	
λαμπρόν	limpidum / clarum	
λησταί	latrones	
λίθος	lapis	175

153 HM 3, 147, 70 sqq. ‖ **154** GGL 2, 351, 25; HA 3, 76, 16. ‖ **160** HMp 3, 335, 3 stactarius = GV 3, 528, 2. ‖ **166** Scil. de ludo quodam, qui ferme apud totas Italiae regiones ‚morra' vel ‚mora' nuncupatur (cf. Schneider *RE* 15, 1516 sq.); Non. 2, 550; Aug. *de trin.* 8, 5, 8; Ptolom. Chenn. Καινὴ ἱστορία 4,1 ὡς Ἑλένη πρώτη ἐπενόησε τὸν διὰ δακτύλων κλῆρον καὶ Ἀλεξάνδρῳ λαχοῦσα ἐνίκησε

148 κατως *L* ‖ **150** tene *L* ‖ **154** κνηθε *L* ‖ **157** κλειτγης *L* ‖ **162** κατεδιψεν *L* ‖ **166** λαωμεν *L* ‖ **172** λαιν *L*

	μανθάνει	discet
	μέλλει	incipet / futurum <est>
	μολύνει	inquinat
	μένει	habitat / manet
180	μαίνεται	insanit
	μισεῖ	odet
	μῦθος	fabula
	μήνυσον	nuntia
	μένομεν	<m>anemus
185	μνημεῖον	monumentum
	μάγειρος	cocus
	νύξ	nox
	νικῶ	vinco
	νικᾷ	vincit
190	νοεῖ	intellexit
	ναυαγός	naufragus
	νεκρός	mortuus
	νωθρός	infirmus
	νουνεχής	sensatus
195	νόμος	lex
	ξένος	hospes
	ξενίζεται	hospitatur
	ξενία	hospit<i>um
	ξύλα	ligna
200	ξῦσον	rade
	ξένοι	hospites
	ξαίνει	carminat

177 Matth. 2, 13 μέλλει γὰρ Ἡρῴδης ζητεῖν τὸ παιδίον: *Itala* incipit enim Herodes quaerere puerum/*Vulgata* futurum est enim ut Herodes quaerat puerum. (cf. Thielmann ALL 2, 85 sqq.; Löfstedt *Synt.* 2, 64). ‖ **190** GL 3, 408, 20. ‖ **193** GGL 2, 377, 41; GS 3, 451, 68. ‖ **194** GGL 2, 377, 18; HM 3, 177, 43; HS 3, 374, 58; GS 3, 463, 45. ‖ **202** GS 3, 441, 25; 468, 4; GLo 3, 477, 10.

177 est *suppl.* ‖ **182** μυθος *L* ‖ **183** nuntiat *L* ‖ **184** anemus *L* ‖ **191** ναυαγος L_1] ναυγος *L* ‖ **198** hospitum *L*

ξυλοκοπεῖ	defustat	
οὐκ οἶδα	nescio	
οὐδέν	nihil	205
οὐδέποτε	numquam	
ὀφείλω	debeo	
ὀρθόν	rectum	
ὄνομα	nomen	
οὐκοῦν	ergo	210
οὐδέπω	necdum	
ὁμοῦ	pariter	
οὐκ ἀκούω	non audio	
ὁλόκληρον	integrum	
οὐκ ἔξεστιν	non licet	215
περιπατεῖ	ambulat	
πράσσει	agit	
ποιεῖ	facit	
παλαίει	luctatu<r>	
παίζει	ludet	220
πλύνει	lavat	
πειράζει	temptat	
πίσσα	pix	
πισσοῖ	picat	
πρωί	mane	225
πιστός	fidelis	
πόλις	civitas	
πατεῖ	calcat	
προάγει	antecedet	
πολλά	multa	230
πρόνοια	providentia	
προβλέπει	providet	
ῥίπτω	proicio	
ῥιγῶ	algeo	

203 GLG 2, 41, 13; GS 3, 445, 27; GLo 3, 475, 40. || **224** GLG 2, 150, 27.

219 luctatu *L*

235	ῥαίνω	spargo
	ῥήσσω	adlido
	ῥάπτω	cuso
	ῥυφῶ	sorbeo
	ῥοῖζος	ictus
240	ῥέγχω	sterto
	ῥύομαι	exuo
	ῥῆμα	verbum
	σιῶπα	tace
	σῆσον	cerne
245	σεῖσον	move
	σύρισον	sibila
	στρῶσον	sterne
	σῦρον	trahe
	σφῖγξον	stringe
250	συνδοῦλος	conservus
	συνελεύθερος	conlibertus
	σύγκλητος	senatus
	συμφωνεῖ	convenit
	σύγκοινος	communis victor
255	σποδός	cinis
	συνστρατιώτης	conmilito
	σιγή	silentium
	συκοφάντης	calumniator
	τηρεῖ	servat
260	τρυπᾷ	pertundit
	τρίβει	fricat
	τύπτει	ferit

237 GS 3, 444, 75. ‖ **244** HM 3, 158, 13; GS 3, 441, 60; GLo 3, 475, 46. ‖ **250** GGL 2, 444, 51; HMp 3, 304, 61. ‖ **251** alias modo συναπελευθερικός (e.g. HMp 3, 304, 63), modo συναπελεύθερος (e.g. HS 3, 375, 30) ‖ **254** Tantum hic occurrit, scil. qui ‚communiter vivit'. ‖ **261** GLG 2, 73, 40; GS 3, 449, 22. ‖ **262** Plut. *Marcell.* 8, 4 τὸ γὰρ τύπτειν φερῖρε οἱ Ῥωμαῖοι καλοῦσιν.

248 trahe L_1] trae *L* ‖ **262** foedit *L*

τορύνη	tudicula	
τρέφει	pascit	
τρώγει	manducat	265
τίκτει	parit	
τροφή	cibus	
τοιουτότροπον	hocmodis	
τοῦτο μέντοι	hoc tamen	
τοσούτῳ	tanto	270
τί ἐστιν	quid est	
τότε	tunc	
ταῦτα	ista	
τεθήτω	ponatur	
ὕπαγε	duc te	275
ὑγιής	integer	
ὑγιαίνει	valet	
ὑλακτεῖ	lat<r>at	
ὑφαίνουσιν	texent	
ὑπηρετοῦσιν	ministrant	280
ὑπόδησον	calcia	
ὑπόλυσον	exculcia	
ὑπὲρ τὸ δέον	superfluum	
ὑμεῖς	vos	
ὑποκάθισον	subsede	285
ὑπέστρεψεν	redivit	
ὑπήκοος	dicto obaudiens	
ὑποκάτω	subter	
ὑποτεθῇ	supponatur	
ὑψηλόν	altum	290

263 Cf. infra 1166 (sub inscrip. De supellect.); GLG 2, 202, 54; GGL 2, 457, 31; HA 3, 79, 53; HS 3, 366, 25. || **265** HM 3, 159, 56. || **268** Tantum hic. || **276** GLG 2, 88, 46. || **281** GGL 2, 466, 5. || **282** Tantum hic occurrit. || **287** GLG 2, 48, 47; GAb 4, 330, 46 sqq.; GVerg 4, 438, 20; GAff 4, 506, 47.

273 icta *L* || **276** υπαγς *L* || **278** latat *L* || **279** texuent *L* || **282** υπαυσον *L* || **287** dicta *L*

	ὑποφέρω	suffero
	φρόνιμος	sapiens
	φρονεῖ	sapit
	φίλος	amicus
295	φίλη	amica
	φιλεῖ	amat
	φίλησον	basia
	φθονεῖ	invidet
	φροντίζει	curat
300	φροντιστής	curator
	φεύγει	fugit
	φοβεῖται	timet
	φυσᾷ	sufflat
	φθειρίζει	peduculat
305	φρίσσει	horret
	φείδεται	parcet
	φήμη	fama
	φιλοπονία	studium
	χαίρει	gaudet
310	χωλαίνει	clodicat
	χρᾶται	utitur
	χρηννύει	commodat
	χρονίζει	tardat
	χυλός	sucus
315	χυτόν	fusile
	χῶμα	rudera
	Χάριτες	Gratiae
	χρηστός	suavis
	χρήσιμον	utile
320	χωρεῖ	capet

297 Tantum hic. ‖ **304** GS 3, 459, 54; Serv. *in georg.* 3, 564. ‖ **305** GLG 2, 69, 20. ‖ **310** HM 3, 163, 23; GL 3, 402, 52. ‖ **312** HA 3, 80, 58. ‖ **316** Sing. pro plur. tantum hic occurrit; HM 3, 191, 26 chomata rudera. ‖ **320** HA 3, 80, 67; GS 3, 441, 16.

298 φεονι *L*

χρῆσον	commoda	
ψῆφοι	calculi	
ψηφιστής	calculator	
ψηφίζει	computat	
ψευστής	mendax	325
ψεύδεται	mentitur	
ψοφεῖ	crepat	
ψέγει	vituperat	
ψάλλει	nablizat	
ψύλλος	pulix	330
ψυλλίζει	pulicat	
ψυχή	anima	
ψωμός	buccilla	
ψῖχες	micae	
ὧραι	horae	335
ὧδε	hic	
ὡς θερμόν ἐστιν	dum calidum est	
ὠφελεῖ	prodest	
ὡς ἄρτι δύναμαι	quomodo modo possum	
ὡς δοκεῖ	quomodo putat	340
ὡς ἂν καθίσῃ	quomodo sederit	
ὡπλισμένος	armatus	
ὠμόν	crudum	
ὤμοσεν	iuravit	
ἕως ὧδε	usque hic	345
ὠλίσθησεν	lapsus est	
ὠδίνει	parturit	

321 GLG 2, 106, 7; GGL 3, 478, 44; HM 3, 212, 53; HE 3, 228, 49. || **322** GS 3, 440, 57. || **329** GGL 2, 480, 1; GS 3, 457, 21; GLo 3, 486, 3. || **330** cf. infra 1009 (sub inscrip. De avibus). || **331** GGL 2, 481, 23; HA 3, 81, 16; HM 3, 164, 50 sqq.; GS 3, 461, 50. || **333** GS 3, 467, 50. || **337** GS 3, 446, 65. || **339** Tantum hic occurrit; GS 3, 462, 2 quomodo possum ὡς δύναμαι_ || **340** aliter ap. GL 3, 404, 71 dum putat os doci. || **341** GL 3, 411, 49 mox sederit os cathise. || **345** GS 3, 466, 72.

321 commodat *L* || **329** nabegat L_1] nave- *L* || **330** ψυαλλος *L* || **331** ψαλλιζει *L* || **344** iurabit *L*

	ὠργίσθη	indignatus est
	ὠνήσατο	emit
350	ὡσαύτως	identidem
	ὥπλισεν	armavit
	ὠνομάσθη	nominatus est
	ὤμοσαν	iuraverunt
	ἐπληρώθη τὸ <α'>	impletum est primum
355	μετὰ τῶν ἑρμηνειῶν	interpretament<orum>
	<Βιβλίον Β>	<Liber secundus>
	Ἐμῇ ἐπιμελείᾳ	Mea diligentia
	καὶ φιλοπονίᾳ	et studio
	μετέγραψα	transscripsi
	τοῦτο τὸ βιβλίον	hunc librum
360	πᾶσιν	omnibus
	<ἀ>ξιολογώτατον·	dignissimum.
	ἐν τῷ πρώτῳ	In primo
	γάρ	enim
	βιβλίῳ	libro
365	τῶν ἑρμηνευμάτων	interpretamentorum
	ὡς	quomodo
	πρῶτα	priora
	συνηνέγκαμεν	contulimus
	ῥήματα	verba
370	καὶ τούτων	et eorum
	ἐκ μέρους	ex parte
	ἀναγκαῖα	necessaria
	εἰς κλ<ί>σιν	in declinatione
	ῥημάτων,	verborum,
375	ὅπως εὐκόλως	uti facilius
	τῆς ὁμιλίας	sermoni
	τῶν ἀνθρώπων	hominum

348 ωγρισθη *L* ‖ **354** α' *suppl. Boeck.* (*cf. Praef.* p. XVII) ‖ **355** interpretament *L* ‖ Βιβλίον Β Liber secundus *suppl.* (*cf. infra* 1718 *sq.*) ‖ **357** φιλοπονα *L* ‖ **361** ξιολο- *L* ‖ **373** κλσιν *L* ‖ **375** ουτως *L*

εὐχρησ<τ>ία ἔσται,	proderit,	
νῦν οὖν	nunc ergo	
ἐν τῷ δευτέρῳ	in secundo	380
βιβλίῳ	libro	
ἐροῦμεν	dicemus	
ὧν καί	quorum et	
θελήσει	vult	
πρόνοια.	providentia.	385
Ἡμεῖς γάρ	Nos enim	
οἱ ἄνθρωποι	homines	
πάντες	omnes	
ζῶμεν	vivimus	
ἀπὸ θεοῦ.	a deo.	390
1. Περὶ θεῶν	1. De diis	
θεῶν ὀνόματα	deorum nomina	
θεοὶ ἵλεοι	dii propitii	
οὐράνιοι	caelestes	
ἐπ<ί>γειοι	terrestres	395
θαλάσσιοι	marini	
θεοὶ καταχθόνιοι	dei inferni	
Δαίμονες	Daemones	
Σκιά	Umbra	
Κρόνος	Saturnus	400
Ζεύς	Iovis	
Ζεὺς βροντῶν	Iovis tonans	
Ζεὺς ἀστράπτων	Iovis coruscans	
Ζεὺς κεραύνιος	Iovis fulminans	
Ζεὺς μέγιστος	Iovis maximus	405
Ζεὺς κτήσιος	Iovis pecul<i>arius	

391 Cap. inscr. tantum hic occurrit. || **399** Notione divina tantum hic. || **401** HA 3, 72, 28/29; HS 3, 348, 11; FB 3, 393, 31. || **406** HA 3, 82, 63: Iovis [s]pecularis; HMp 3, 290, 10 : pecunialis.

378 ευχρησια *L* || **382** dicimus *L* || **395** επγιοι *L* || **397** deinferni *L* || **406** speculariis *L*

	Πύλαιος	Ianus geminus
	Ὀρθώσιος	Stator
	Στρόφιος	Vulturnus
410	Ποσειδῶν	Neptunus
	Ἥλιος	Sol
	Χάρων	Orcus
	Πλούτων	Ditis Pater
	Σέραπις	Serapis
415	Διόνυσος	Liber Pater
	Ἀπόλλων	Apollo
	Ἀσκληπιός	Aesculapius
	Ἡρακλῆς	Hercules
	Ἡρμῆς	Mercurius
420	Πάν	Silvanus
	Διόσκοροι	Castores
	Πρίαπος	Priapus
	Ἄρης	Mars
	Βαίτυλος	Abaddir
425	Ἔρως	Cupido
	Καρποφόρος	Frugifer
	Ἐφιάλτης	Incubus
	Αἰών	Aeternus
	Δαίμων	Genius
430	Σιληνός	Nysigena
	θεάων ὀνόματα	dearum nomina
	Ῥέα	Opis
	Ἥρα	Iuno

407 HMp 3, 290, 20 : θυραῖος Ianus pater. || **420** HA 3, 83, 2; HMp 3, 290, 48; HE 3, 236, 54 : ὁ Σίλβανος Silvanus. || **424** HA 3, 83, 6; HMp 3, 289, 53; GSc 5, 589, 4 : Abadir lapis (= 632, 1); Exc. ex gloss. Ayn. 5, 615, 37 : Abadir est lapis quem devoravit Saturnus pro Iove filio suo. || **426** HA 3, 83, 8; HM 3, 167, 54; HE 3, 236, 51; HMp 3, 289, 58. || **427** HA 3, 83, 9; HE 3, 286, 53; HMp 3, 290, 23; Serv. *ad Aen.* 6, 775 Ἐφιάλτης Graece, Latine Incubo. || **430** Catull. 64, 152 Cum nysigenis Silenis.

409 bulturnus *L* || **414** σερατης *L* || **424** βαιπυλος abaldir *L* || **430** ingenis *L* inuus *adscr. m.r.*

Ἀθηνᾶ	Minerva	
Ἀφροδίτη	Venus	435
Γῆ	Terra	
Τύχη	Fortuna	
Ἄρτεμις	Diana	
Σελήνη	Luna	
Δημήτρα	Ceres	440
Λητώ	Latona	
Ἶσις	Isis	
Κόρη	Proserpina	
Μοῦσαι	Musae	
Ἑκάτη	Trivia	445
Μνήμη	Memoria	
Ἠώς	Aurora	
Νίκη	Victoria	
Χάριτες	Gratiae	
Μοῖραι	Fata	450
Ἐρινύες	Furiae	
Ἀνθοφόρος	Flora	
Ἐλπίς	Spes	
Ἐνυώ	Bellona	
Ἑστία	Vesta	455
Εὐσέβεια	Pietas	
Εὐτυχία	Felicitas	
Ὁμόνοια	Concordia	
Ὑγεία	Salus	
Ἡμέρα	Dies	460
Δι' ἡμέρας	Interdies	
Νύξ	Nox	
Χθών	Tellus	
Εἰλήθυια	Nixa	
Ἀνδρεία	Virtus	465

452 HM 3, 168, 19; 124, 30:anthusa; Exc. ex libr.gloss 5, 201, 23 : dea paganorum quam florentibus frumentis pagani praefecerunt. || **461** HMp 3, 338, 4; GS 3, 452, 58. || **464** HM 3, 168, 24.

	Περσεφόνη	Proserpina
	Μήτηρ θεῶν	Mater deum
	Ἀμφιτρίτη	Salacia
	Δικαιοσύνη	Iustitia
470	Νηρείδες	Nereidae
	Πραξιδίκη	Laverna
	Λευκοθέα	Mater Matuta
	Πολυστέφανος	Feronia
	Πίστις	Fides
475	Ἀξία	Dignitas
	Πρόνοια	Providentia
	Ἠώς	Aurora
	Ἥβη	Iuventas
	Μαῖα	Maia
480	Σωφροσύνη	Pudicitia
	Ἐντροπή	Reverentia
	Χαρά	Gaudium
	Φήμη	Fama
	2. Περὶ οὐρανοῦ	2. De caelo
485	οὐρανός	caelum
	ἀστῆρες	stellae
	ἀχλύς	caligo
	νέφη	nubes
	ἐπινέφελον	nubilum
490	εὐδία	serenum
	ὁμίχλη	nebula

468 GLG 2, 177, 21; Exc. ex libr. gloss. 5, 242, 12 : dea paganorum quasi maritima; Fest. 437, 6 sqq. : Salaciam dicebant deam aquae, quam putabant salum ciere, hoc est mare movere. || **471** GLG 2, 121, 52; HM 3, 168, 22; Hor. *epist.* 1, 16, 60. || **473** GLG 2, 71, 30; HMp 3, 290, 72; Verg. *Aen.* 8, 564. || **478** Serv. ad Aen. 5, 134 Hebe Graece est Iuventas. || **484** HA 3, 82, 11; 83, 34; HM 3, 166, 31; 168, 58; HE 3, 235, 20 (= 241, 17) : περὶ τῶν ἐν οὐρανῷ de iis quae in caelo; HS 3, 347, 1; 27; FB 3, 393, 4; GL 3, 404, 73; HV 3, 424, 73.

468 salacia L_1] solatia *L* || **470** veneriae *L* || **471** taberna *L*

δρόσος	ros	
βροχετός	pluvia	
χάλαζα	grando	
παγετός	gelu	495
χιών	nix	
σταγόνες	guttae	
ψῦχος	frigus	
καῦμα	aestus	
ἔαρ	ver	500
θέρος	aestus	
φθινόπωρον	autumnum	
χειμῶν	hiemps	
ἐνιαυτός	annus	
μῆνες	menses	505
ἡμέραι	dies	
ὧραι	horae	
βροντή	tonitruum	
ἀστραπή	coruscum	
κεραυνός	fulmen	510
πρωί	mane	
ὀψέ	sero	
δείλη	vesper	

3. Περὶ ναῶν	3. De aedibus/templis	
ναοί	aedes/templa	515
ἱερόν	sacrum	
βωμός	ara	
θυσία	sacrificium	
θῦμα	hostia	

501 HM 3, 146, 6; 169, 27; HS 3, 347, 51. || **502** GGL 2, 470, 52; HMp 3, 294, 51; genere neutro ap. GN 5, 637, 20; Varr. ap. Non. 1, 99, 15 sq. : Etesiae diutius et uberius flabant et autumnum ventosum fuerat. || **509** HV 3, 425, 61. || **514** HA 3, 83, 47; HE 3, 238, 29; HMp 3, 301, 26; HS 3, 362, 5; (addit. glossematicum tantum hic).

506 *post* dies pluraliter *L* || **515** ναων *L*

520	θυμιατήριον	turibulum
	στέφανοι	coronae
	ξόανα	Lares
	εἰκόνες	imagines
	ἀναθέματα	dona
525	ἱερεύς	sacerdos
	θύτης	popinarius/aruspex
	μοσχοτόμος	victimarius
	μάντις	divinus
	προφήτης	ariolus
530	νεωκόρος	aedituus
	λίβανος	thus
	οἰωνοσκόπος	augur
	Πυρεῖς	Flamines
	ἱερομνήμων	pontifex
535	Σπονδοφόροι	Fetiales
	Κορύβαντες	Salii Palatini
	Κουρῆτες	Collini
	4. Περὶ ἑορτῶν	4. De diebus festis
	ἑορτή	dies festus
540	εὐχή	votum/oratio
	ἀργίαι	feriae

520 Cf. infra 1171; 1279 : λιβανωτρίς turibulum. || **522** Scil. : simulacra lignea, quae numina tutelaria vel domestica vel familiaria vel privata vel patria effingebant. Hac autem notione tantum hic. || **533** HA 3, 83, 65; GLG 2, 72, 35. || **535** HA 3, 83, 67; HMp 3, 302, 8; HS 3, 362, 27; Plut. *aet. Rom.* 62, 279b τῶν λεγομένων, φιτιαλέων, Ἑλληνιστὶ δ' οἷον εἰρηνοποιῶν σπονδοφόρων. || **536** HA 3, 83, 68; HMp 3, 302, 9. || **537** HA 3, 83, 69; HMp 3, 302, 10. || **538** HE 3, 235, 15; 239, 23; HMp 3, 294, 53; HS 3, 371, 52. De quibusdam diebus festis cf. Char. GLK 1, 34, 3 sqq.

526 post θυτης R̄ *L* poponarius *L* || **527** *A glossis* μοσχοτομος divinus *accedunt mss. SH*, *qui titulum* De officiis, non De aedibus templis *servaverunt* || **531** tus *SH* || **533** flamineus S_1H -neis *S* || **535** σπονδοφορος *LSH* || **536** soli *LSH* || **537** κουρρητες *LSH* || **538** dibus *H* || **540** oratio *om. SH* || **541** *post* αργιαι feriae *falso* oratio *transp. L*

Κρόνια	Saturnalia	
Διονύσια	Liberalia	
Παναθήναια	Quinquatria	
Ποσειδώνια	Neptunalia	545
Ἡφαίστια	Vulcanalia	
<Χαρίστια>	cara cognatio	
Ὁροθέσια	Terminalia	
νηστεία	ieiunium	
παρασκευή	coena pura	550
Νεκύσια	Parentalia	
Ἑστίαια	Vestalia	
ἐννεάς	nundinae	
Γενέθλια	Natalicia	

5. Περὶ θεωριῶν	5. De spectaculis	555
θεωρίαι	spectacula	
θεωρηταί	spectatores	
θέατρον	theatrum	
ᾠδεῖον	odium	
σκηνή	scena	560
σαλπισταί	tubicines	
κήρυκες	curiones	
πυθαῦλαι	pythaulae	

543 Paul. Fest. 103, 11 : Liberalia. Liberi festa, quae apud Graecos dicuntur Διονύσια. || **544** GLG 2, 167, 31; HA 3, 83, 76; HM 3, 171, 45; HMp 3, 294, 59; GSc 5, 614, 49; Idiom. nomin. 2, 543, 9 : Quinquatrus Παναθήναια; Char. GLK 1, 548, 35; Exc.Cass. 5, 577, 22 [...] nomen ponderis vel dii qui adorantur in atriis quinque. || **546** Exc. ex libr.gloss. 5, 255, 12 : Vulcanalia festivitas erat paganorum quod Graeci efestia vocaverunt. || **553** HS 3, 371, 62, ubi forma depravata ενιαι exhibetur. || **555** HA 3, 82, 13; 84, 9; HM 3, 166, 38 ὅσα ἐν τῷ θεάτρῳ quae in theatro (= HE 3, 235, 16; 239, 56).

542 κρονιαι *LSH* || **544** circuatria *LSH* || **545–7** ποσιδωνια ulganalia neptunalia *L* ποσι – (προσι-*H*) vulcanalia *SH* neptunalia *om. SH* ηφεστια(-οπα *SH*) cara cognatio *LSH* || **550** παρασκευν *L* -σκεν *SH* || **552** αιστιαια *LS* διστι – *H* || **553** εννεως *LSH* || **554** natalitia *L* || **557** θωρηται *SH* || **559** ουδιον *L* -ονο *SH* dium *SH* || **562** cunones *SH* || **563** pythaula *LSH*

	χοραῦλαι	choraulae
565	κωμῳδοί	comoedi
	τραγῳδοί	tragoedi
	κιθαρῳδοί	citharoedi
	ὀρχηστής	saltator
	χορός	chorus
570	ᾀσταί	cantores
	συριστής	fisculator
	ὑδραύλης	organarius
	ψηφοπαίκτης	praestigiator
	κρότος	<p>l<a>usus/manibulus
575	συριγμοί	sibilus
	στάδια	stadia
	δρομεῖς	cursores
	παλαισταί	luctatores
	παγκρατιασταί	pancratiastae
580	πύκται	pugiles
	ἱππόδρομος	circus
	ἱπποδρόμια	circenses
	πομπή	pompa
	ἱππαφίδες	carceres
585	καμπτῆρες	metae
	λευκή	creta
	ἔξοδοι	vomitoria
	βαθμοί	gradus
	ἡνίοχοι	agitatores
590	διίππιν	biga
	τριίππιν	triga
	ἅρμα	quadriga

571 GN 2, 580, 22. ‖ **587** HE 3, 240, 41; HM 3, 173, 15. ‖ **590** GGL 2, 277, 11. ‖ **591** GGL 2, 459, 11

564 charaulae *LSH* ‖ **565** κωλλωδοι *SH* ‖ **571** συπιστης *SH* ‖ **572** υδραυληασι *LSH* ‖ **574** lusus *LSH* manibulus *om. SH* ‖ **575** sibilis *L* ‖ **584** ιπ-παφιτης *SH* -φυτης *L* ‖ **587** ευσοδοι area *LSH* ‖ **589** ηνιοχαι *H* ‖ **590** di, ιππιν *L* ιππιν *SH* viga *LS*

ἑξάιππον	sexiuges	
ἀμφιθέατρον	amphitheatrum	
θηρία	bestiae ferae	595
κυνηγοί	venatores	
μονομάχοι/ξιφήρεις	gladiatores	
πυκτεύουσιν	pugnant	
6. Περὶ ἀνέμων	6. De ventis	
ἄνεμος	ventus	600
πνοή	aura	
βορέας	aquilo	
λίψ	Africus	
νότος	auster	
ἀπαρκίας	septentrio	605
ἀπόγειος	a terra	
εὖρος	vulturnus	
ἀφηλιώτης	desolanus	
χῶρος	aqualis	
ἶλιγξ	turbor	610
7. Περὶ μελῶν ἀνθρωπίνων	7. De membris humanis	
ἄνθρωπος	homo	
πόσις	maritus	

593 Tantum hic. || **599** HA 3, 82, 14; 84, 50; HM 3, 166, 37; 172, 5; HE 3, 235, 32; 245, 30; HMp 3, 295, 10; HS 3, 354, 6; FB 3, 395, 66; HV 3, 426, 42 sq. : τῶν ἀνέμων τὰ ὀνόματα ventorum nomina. De ventorum nominibus cf. Sen. *NQ* 5, 16, 1 sqq.; Isid. *Etym.* 13, 11. || **606** HMp 3, 295, 26; GB 3, 489, 8; GV 3, 508, 32. || **607** GLG 2, 212, 42; HS 3, 354, 12; GS 3, 474, 48. || **608** Nuncupatur quoque subsolanus : GVerg 4, 437, 55; GSc 5, 596, 71; Isid. *Etym.* 13, 11, 2 || **609** Tantum hic et ap. HS 3, 354, 27 hac forma : equalis χῶρος. || **611** HA 3, 82, 15 sq.; 84, 65 sq.; HM 3, 166, 42 sq.; 174, 17; He 3, 235, 35; 246, 45; HMp 3, 310, 5; HS 3, 349, 7; 350, 12; FB 3, 394, 11sq.

595 bestias *LSH* fere *LS* feras *H* || **597** ξιφηρεις *post* gladiatores *L* : *om. SH* || **601** πνον *LH* || **607** ουριος bulturnus *LSH* || **608** desolarius *LSH* || **609** aqualis *adscr. m.r. L*] aequalis *LSH* || **611** humanus *LSH* || **613** ποσις maritus *om. SH*

	γυνή	mulier
615	ἄλοχος	uxor
	γαμέτις	uxor
	παῖς	infans/puer
	νεανίσκος	iuvenis
	γέρων	senex
620	γραῦς	anicula
	ἡλικία	aetas
	θνητός	mortalis
	ζωτικός	vitalis
	ζωή	vita
625	ψυχή	anima
	πνεῦμα	spiritus
	ἆσθμα	alitus
	φωνή	vox
	σῶμα	corpus
630	μέλη	membra
	αἷμα	sanguis
	χολή	fel
	σίελος	saliva
	μυελός	medulla
635	μύξαι	mucci
	νεῦρα	nervi
	φλέβες	venae
	κεφαλή	caput
	τρίχες	capilli
640	οὖλαι	crispi
	μέλαιναι	nigri
	πολιαί	cani

639–643 HS 3, 350, 17.

615 αλοχος uxor *om. SH* ‖ **616** γαμετις uxor *om. SH* ‖ **617** puer *om. SH* ‖ **618** νεαινισκος *SH* ‖ **620** annicula *SH* ‖ **633–4** σιελος medulla μυελος saliva (-ba *L*) *LSH* ‖ **635** mucci *om. SH* μυξαι πωσσι *SH* ‖ **636** νειρα *H* ‖ **637** φιλεβες *H* beene *L* ‖ **638** κεφαλει *LSH* ‖ **640** ουλαι *om. SH* ‖ **642–3** cani *om. H* πολιαι rufi *H* πυρραι *om. H*

πυρραί	rufi	
κρανίον	calvaria	
ἐγκέφαλος	cerebrum	645
βρέγμα	o<c>cipitium	
κορυφή	vertix	
ὑμήν	membranum	
μέτωπον	frons	
ὀφρύες	supercilia	650
ὀφθαλμοί	oculi	
κανθοί	palpebrae	
κόραι	pupillae	
παρειαί	genae	
ὄψις	facies	655
ῥυτίδες	rugae	
ῥώθων	nasus	
γνάθοι	buccae	
σιαγόνες	maxillae	
γένειον	mentum	660
χνοῦς	lanugo	
πώγων	barba	
χείλη	labra	
στόμα	os	
ὀδόντες	dentes	665
μύλαι	molae	
οὖλα	gingivae	
γλῶσσα	lingua	
οὐρανίσκος	palatum	
κιονίς	columella	670
τράχηλος	collum	

652 HA 3, 85, 35; HE 3, 247, 24 et HMp 3, 310, 30 : βλέφαρα [...]. || **670** GGL 2, 349, 47.

645 εγκαφαλος *H* || **646** βρειμαος *SH* ocipitium *L* cipi- *SH* || **655** οφις *SH* || **656** πιτιδες *SH* || **657** ρωτων *L* πω- *SH* || **658** γηαθοι *SH* || **660** γενυ-ον *LSH* || **661** χηους *SH* || **667** ουλαι *LSH* gingibae *L*

	ὦμοι	humeri
	νῶτος	dorsum
	μασχάλαι	alae
675	κατακλείς	iugulum
	φάρυγγες	fauces
	λάρυγξ	gurgulio
	βραχίονες	brachia
	ἀγκῶνες	cubiti
680	μύες	lacerti
	ἄρθρα	articuli
	χεῖρες	manus
	δάκτυλοι	digiti
	ἀντίχειρ	pollix
685	ὄνυχες	ungues
	δεξιά	dextra
	ἀριστερά	sinistra
	στῆθος	pectus
	μαστοί	mammae
690	ζείζιν	dida
	βίζιν	ubera
	πλευραί	latera
	ὀσφύες	lumbi
	λαγόνες	ilia
695	κερκίδες	costae
	ῥάχις	spina
	κοιλία	venter
	ἔντερα	intestina
	ἐπίπλους	omentum
700	σπλήν	lien

690–1 Soran. *Gynaec.* 1, 44 neque pectoralibus fasciis didas constringere, ut e lacte impleri possint. Cf. Heraeus ALL 13, 165.

672 umeri *L* ‖ **677** λαριυγξ *SH* ‖ **678** brachium *SH* ‖ **682** κειρες *SH* ‖ **684** pollex *SH* ‖ **690** ζειζιν dida *om. SH* ‖ **691** βιζιν ubera *om. SH* ‖ **699** επιπλοις *S* ϑπι- *H* ‖ **700** liens *L*

ἧπαρ	iecor	
καρδία	cor	
πλεύμων	pulmo	
ὀμφαλός	umbilicus	
γλουτοί	clunes	705
πρόσθεμα	natura	
ἀκροβυστία	praeputium	
πυγαί	nates	
πρωκτός	culus	
ἀρχός	stalis	710
ὄρχεις	colei	
σάρκες	pulpae	
κύστις	vessica	
νεφροί	renes	
μηροί	femora	715
γόνατα	genua	
ἀγκύλαι	concavae/popl<it>es	
σκέλη	crura	
ἀντικνήμια	tibiae	
γαστροκνήμια	surae	720
πόδες	pedes	
ἀστράγαλοι	tali	
πτέρναι	calcanea	
ταρσοί	plantae	
ἴχνος	vestigium	725
μεσοδάκτυλα	inter digitos	

706 HA 3, 86, 19; HS 3, 351, 45; GS 3, 457, 30; GLo 3, 475, 5. || **720** HM 3, 176, 30.

703 pulmon *SH* || **706** προσθεσμα *LS* -τεσμα *H* || **709** προστος *L* || **712** καρχες *SH* || **715** foemora *L* || **717** concabae *LSH* poples *om. SH* || **722** αστραγολοι *SH* || **723** calcania *L* || **725** ιχηος *SH*

	8. Περὶ φύσεως	8. De natura
	φύσις	natura
	μῆκος	status
730	τύπος	forma
	ὡραῖος	tempestivus
	καλός	bonus
	κομψός	bellus
	κακός	malus
735	μακρός	longus
	μικρός	pusillus
	νᾶνος	humilis
	ἁδρός	grossus
	λεπτός	gracilis
740	καθάριος	mundus
	λιπαρός	pinguis
	ἀκάθαρτος	inmundus
	ὠχρός	pallidus
	κυλλός	mancus
745	χωλός	clodus
	τυφλός	caecus
	πηρός	orbus
	γλαυκός	caesius
	σιμός	silus
750	φαλακρός	calvus
	κομήτης	comatus

727 Ha 3, 82, 17; 86, 40; HM 3, 166, 45 : peri physeos anthropinis de natura humana (180, 8 de natura hominis) HE 3, 235, 38 (= 252, 24) et HMp 3, 328, 39 : Περὶ φύσεως σώματος ἀνθρωπίνου De natura corporis humani. ‖ **729** Gloss.Cod.Sang. 4, 282, 44. ‖ **737** HA 3, 86, 50; HM 3, 178, 41, HE 3, 250, 72, GS 3, 450, 54 : ταπεινος [...]; GGL 2, 476, 68 : χθαμαλὸς [...]_ ‖ **751** HA 3, 86, 66; HM 3, 180, 58 : comatus catakomos.

727 φισις *H tit. Gr. om. S* ‖ **731** tempestibus *LS* ‖ **737** μανος *H* ‖ **744** κιλλος *S* κιλος *H* macus *L* ‖ **745** claudus *H* ‖ **748–9** γλαυκος (γλαιρος *SH*) silus σιμος caesius *LSH post* silus R̄ *L* ‖ **750** φμακρος *H* carbus *SH*

ἀνάθριξ	reburrus	
εὐνοῦχος	spadon	
λεῖος	levis	
πωγωνιάτης	barbatus	755
ψελλός	balbus	
κωφός	surdus	
κυρτός	gibberosus	
πτίλλος	lippus	
δραπέτης	fugitivus	760
μέθυσος	ebriacus	
κλέπτης	fur	
δίκαιος	iustus	
ἀσθενής	inbecillis	
κραύγασος	clamosus	765
προγάστωρ	ventrosus	
αἰσχρός	turpis	
δασύς	pilosus	
πλούσιος	dives	
μέτριος	modicus	770
πένης	pauper	
ἐπαίτης	mendicus	
9. Περὶ βρωμάτων	9. De escis	
φαγεῖν	manducare	
ἐπιμήνια	cibaria	775

752 HA 3, 86, 67. || **755** HMp 3, 329, 59. || **759** GGL 2, 425, 14; GLG 2, 123, 45; HA 3, 86, 62, HM 3, 180, 39, HMp 3, 330, 5; 339, 40 : μυλφός. || **761** GS 3, 446, 71 : ebriacus μεθυστής. || **765** GGL 2, 354, 54; HA 3, 87, 1; HM 3, 179, 26; HMp 3, 335, 1; HS 3, 373, 56. || **766** GGL 2, 416, 38; HA 3, 87, 2; HMp 3, 330, 8; HM 3, 180, 40 et HE 3, 252, 60 : πρόκοιλος. || **773** HA 3, 82, 18; 87, 9; HM 3, 166, 47; 182, 61; HE 3, 235, 41; 254, 32; HMp 3, 313, 65. || **775** HA 3, 87, 11

752 rebursus *SH* || **754** leves HS_1 -bes *LS* || **761** ibriacus *SH* || **765** κραικασος *SH* || **766** προγαστορ *L* -στως *H* || **772** επετης *LS* -τηις *H* || **773** *Tit.Lat. om. H* || **774** mandurae *SH* || **775** cybaria *L*

	τροφεῖα	alimenta
	ἀκράτισμα	iantaculum
	ἄριστον	prandium
	δεῖπνον	cena
780	ἄρτος	panis
	σιλίγνιον καθαρόν	siligium candidum
	κιβάριον	cibarium
	ψῖχες	micae
	ἄλευρον	farina
785	ἄλφιτα	pulenta
	ῥόφημα	sorbitium
	ἠρτυμένον	conditum
	ζωμός	ius
	ζύμη	fermentum
790	κρέας	carne
	ὠμόν	crudum
	ἑφθόν	coctum
	ὀπτόν	assum
	ὑπογάστριον	abdomen
795	ὑπόπλευρον/ἀκρώμιον	armum
	ψιλόπλευρον/ὀφλάριν	ofella
	ἡμικεφάλιον	semicipium
	κωλεός	colyphium
	κοπάδια	copadia

790 HA 3, 87, 27; HM 3, 187, 33; FB 3, 397, 74. || **795** Tantum hic. || **796** ὀφλάριν tantum hic; HMp 3, 314, 42; HS 3, 379, 52; GGL 2, 390, 47 : ὀφέλλιον ofella. || **798** Plac. 5, 12, 5 Coliphium genus carnium quod athletae vescuntur ad corporis sanitatem ut fortes sint; Plaut. *Pers.* 92; Juv. 2, 53. || **799** Exc. ex libr.gloss. 5, 185, 19 Copadia particulae carnis quod Graeci κοπάδια dicunt.

776 τροφια *SH* -φυα *L* || **777** lanticulum *H* || **780** panes *LSH* || **782** cybarium *L* || **793** ωβτων *SH* || **795** υποπλευριον armum ακρωμιον *L* ακρωμιον *om. SH* || **796** ψιλοπλευρον ofella οφλαριν *L* : -πλειρον *S* υλοπλει- *H* οφλαριν *om. SH* || **797** ειμικεφαλιον *LS* -κεφμιον *H* semipitium *LSH* || **798** colusium *L* colo- *SH*

σκελίς	perna	800
ὀνύχιν	ungella	
χορδή	corda	
κοιλίδιν	ventricellus	
μήτρα	vulva	
ο<ὖ>θαρ	sumen	805
ἀλλάντια	lucanicla	
φυσκία	botellus	
περιφορά	mattia	
ἐγκέφαλος	cerebellus	
τυρός	caseum	810
ἐλαῖαι	olivae	
ᾠά	ova	
βολβοί	bulbi	
κοχλιοί	cochliae	
ἔλαιον	oleum	815
γάρος	liquamen	
ὄξος	acetum	
ἅλας	sale	
γάλα	lacte	
μέλι	mel	820
ὀπός	lasar	
σίλφιον	lasaris radicem	

801 HMp 3, 287, 42 (= 658, 17); HM 3, 218, 30 (= 653, 11). || **803** Tantum hic. || **808** HMp 3, 314, 52; Plac. 5, 115, 46 Matia intestina quae sordes emittunt, unde matiarii dicuntur qui eadem tractant aut vendunt. || **809** De genere masc. cf. Orib. *syn.* 4, 2; 6, 27; HA 3, 85; 28; 87, 44 et HM 3, 174, 53 : cerebellum. || **818** HA 3, 87, 52; HM 3, 184, 12; HMp 3, 314, 59; HSen 3, 543, 23; 545, 67. || **819** HA 3, 87, 53; HM 3, 175, 68; 184, 55; HS 3, 364, 12; GS 3, 470, 27.

800 penna *H* || **803** ventricellu *L* -lum *SH* || **805** οθαρ *LSH* || **806** αλλαντια *S* αμαντια *H* locanicla *LS* -nida *H* || **807** φοσκια *LSH* botellius *L* || **811** ελεαι olibae *LSH* || **812** μα *SH* || **813** βοαλβοι *L* bolbi *LSH* || **814** cocliae *SH* || **821** laser S_1H || **822** lassaris *SH*

	10. Περὶ ποτοῦ	10. De potione
	ποτόν	potio
825	πεῖν	bibere
	πιέ	bibe
	ὕδωρ	aquam
	ψυχρόν	frigidum
	χλιαρόν	tepidum
830	νεαρόν	recentem
	συγκεραστόν	temperatum
	ζεστόν	ferventem
	οἶνον	vinum
	παλαιόν	vetus
835	ἄκρατον	merum
	ὑδαρές	aquatum
	γλυκύ	dulce
	χρηστόν	suave
	γλεῦκος	mustum
840	γαλακτῶδες	egelidum
	Καμπανόν	Campanum
	Βιθυνόν	Bithynum
	Σικελόν	Siculum
	Κρητικόν	Creticum
845	Ἄφρον	Afrum
	ἄγροικον	rusticum
	ἕψημα	defritum

823 Ha 3, 82, 19; 87, 57; HS 3, 364, 50; HM 3, 166, 48 (= 184, 23), HE 3, 235, 42 (= 255, 23), HMp 3, 315, 21, HS 3, 364, 50 : Περὶ ποτῶν De potionibus. || **837** GLG 2, 131, 58; HM 3, 184, 44; 192, 51; Geopon. 9, 20 γλεύκους τουτέστι τοῦ καλουμένου μύστου. || **841** HA 3, 87, 71; HMp 3, 315, 51; HS 3, 364, 65; GV 3, 526, 29. || **842** Tantum hic. || **843** HA 3, 87, 73; HMp 3, 315, 53; HS 3, 364, 67. || **844** HA 3, 87, 74; HMp 3, 315, 54; HS 3, 364, 68. || **845** HA 3, 87, 75; HMp 3, 315, 57; HS 3, 364, 69. || **847** HMp 3, 315, 42; GIuv. 5, 653, 21 (cf. Serv. *in georg.* 2, 93; Isid. *Etym.* 20, 3, 14).

823 ποτοι *LSH* || *tit.Lat. om. H* || **828** φυχρον *SH* || **831** temperamentum *SH* || **834** παλλιον *LSH* || **835** αγρατον *LSH* || **838** σρηστον *H* || **839** τλεικος *SH* || **840** egilidum *H* || **846** ακροικον *SH*

11. Περὶ δευτέρας τραπέζης	11. De secunda mensa	
πλακοῦς	placenta	
ἐγχυτοῦς	libus	850
ἐντυρίτης	subitillus	
μελίτωμα	melitomata	
τηγανίτης	lucunculus	
κοπτή	copta	
ὀπώρα	poma	855
σταφυλή	uva	
σταφίς	uva passa	
στροβίλια	nuclei	
σῦκα	ficus	
σχάδες	caricae	860
φοίνικες	palmae	
τραγήματα	bellaria	
κάρυα	nuces	
λόπιμα	castaneae	
συκάμινα	morae	865
κοκκύμηλα	pruna	
ἄπιοι	pira	
μῆλα	mala	
ῥόα	granata	
κυδώνια	cotonea	870
ἀχλάδες	mespila	
12. Περὶ κρέως	12. De carne	
κρέας	caro	
χοίρειον	porcina	

848 HA 3, 82, 20 sq.; 87, 79 sq.; HM 3, 166, 49; 184, 64; HE 3, 235, 44; 256, 1; HMp 3, 315, 70; HS 3, 372, 20 : de bellariis περὶ τραγημάτων. ‖ **849** HA 3, 87, 81. ‖ **851** HS 3, 372, 25. ‖ **872** HA 3, 82, 22 : περὶ κρεῶν [...] (88, 22 περὶ κρέως [...]); HM 3, 166, 52; 187, 32; HE 3, 235, 43 : περὶ κρέατος [...] (255, 56 [...] de carnibus); HMp 3, 316, 36 : περὶ κρέους [...]; HS 3, 363, 78 [...] περὶ κρεῶν FB 3, 397, 73.

849 placuntaria *LSH* ‖ **851** simitillus *LSH* ‖ **853** iucunculus *L* ‖ **855** ορωρα roma *SH* ‖ **856** σταφηλη *H* uba *LSH* ‖ **857** uba *SH* ‖ **863** καροια *LS*$_1$*H*$_1$ καραια *SH* ‖ **867** pyra *L* ‖ **872** *Tit.Lat. om. H*

875	δελφάκειον	porcellina
	αἴγειον	caprina
	ἐρίφειον	aedina
	προβάτειον	vervecina
	ἄρνειον	agnina
880	βόειον	bubula
	μόσχειον	vitellina
	συάγρειον	apruna
	ἐλάφειον	cervina
	λάγειον	leporina
885	χήνειον	anserina
	13. Περὶ λαχάνων	13. De oleribus
	λάχανα	olera
	καυλία	colicula
	μαλάχαι	malvae
890	σεῦτλα	beta
	ἕλειον	asparagum
	κινάραι	cardi
	λόβια	fasioli
	ἀπαρίνη	lappa
895	κολοκύνθαι	cucurbitae
	σικύδια	cucumeres
	πέπων	pepo
	θρίδακες	lactucae
	σέρις	intiba
900	ῥάφανοι	radices

882 Tantum hic. ‖ **886** HA 3, 82, 23; 88, 36; HM 3, 166, 50; 184, 32; HE 3, 236, 2; 265, 23; HMp 3, 316, 67; HS 3, 359, 12; 30; FB 3, 397, 55; HV 3, 430, 14.

875 δελφακιον *L* δεαφα- *SH* ‖ **876** αιγιον *L* απον *SH* ‖ **877** αιριφιον *L* διρι – *SH* ‖ **878** προβατιον verbecina *LSH* ‖ **881** μοσχιον *L* -σκιον *SH* ‖ **882** συακριον *LSH* ‖ **886** holeribus *S tit.Lat. om. H* ‖ **889** μαλαχε *LSH* malbae *SH* -be *L* ‖ **892** κιναπαι *H* ‖ **893** fasiola *SH* ‖ **894** απωρινον *LSH* ‖ **895** κολοκινθαι *LS* -κιφνια *H* cocorbitae *SH* ‖ **898** θριλλκης *H* ‖ **899** σθεϱις *LSH* intibia *SH* ‖ **900** padices *H*

ῥαφανίδες	armoracia	
βουνιάδες	napi	
γογγύλαι	rapae	
σταφυλῖνοι	pastinacae	
<ἀμπελόπρασον>	aretillum	905
μάραθρον	<feniculum>	
πράσα	porri	
κρόμυα	cepae	
σκόρδα	alium	
ἀνδράφαξ	atriplex	910
τρώξιμα	escariolae	
εὔζωμα	eruca	
πήγανον	ruta	
ἡδύοσμον	menta	
σέλινον	apium	915
μίνθη	nepeta	
ἱπποσέλινον	olisatrum	
ἄνηθον	anethum	
γλήχων	puleium	
θρύμβα	satureia	920
κνίδες	urticae	

905 HA 3, 88, 54; HM 3, 186, 17; HE 3, 266, 14; HMp 3, 317, 48. || **906** GLG 2, 71, 21; GGL 2, 364, 55; HA 3, 88, 55; HM 3, 185, 59; HMp 3, 317, 51; HS 3, 359, 68 (359, 24 fenuclum); FB 3, 397, 67; GL 3, 407, 6; HV 3, 430, 61. || **908** Diosc. 2, 151 κρόμυον [...] Ῥωμαῖοι κήπαμ. || **911** Exc.cod.Cass. 5, 552, 51. || **912** HMp 3, 317, 38; GB 3, 493, 30; GV 3, 518, 39. || **917** HRC 3, 575, 60; Plin. *N.h.* 19, 162 olusatrum [...] hipposelinum Graeci vocant.

901 armoratia *LS* aromatia *H* || **902** papi *H* || **903** γονγιλαι *LS* -γιαλι *H* rape *L* || **904** pastinace *L* || **905–6** μαραθρον apetillum *LSH* || **909** aleum *LS* || **910** αναραφαξ *LH* || **913** πεγανον *L* πετα- *SH* || **914** εδυοσμον *LS* ελυο- *H* || **916** nepete *LS* || **918** ανινθον *LSH* || **919** poleium *LSH*

	14. Περὶ ἰχθύων	14. De piscibus
	ἰχθύς	piscis
	σκάρος	scarus
925	τρῖγλαι	mulli
	καρίδες	squillae
	κέφαλοι	mugiles
	ὀνίσκος	aselli
	λάβραξ	lupus
930	βούγλωσσον	solea
	χρύσοφοι	aurata
	συνόδους	dentix
	ἐρυθρῖνος	rubellio
	μελάνουρος	oculata
935	σάλπη	salpa
	κάραβος	locusta
	ἔγχελυς	anguilla
	ζμύραινα	murena
	γόγγρος	gongrus
940	βελόνη	acus
	τρυγών	pastina<ca>
	παλαμίς	palamis
	κολίοι	lacertae
	θρῆσσαι	sardinae
945	τευθίς	lolligo
	πολύπους	polipus
	σηπία	sepia
	ἀφύδιν	mel marinum

922 HA 3, 82, 24; 88, 71; HM 3, 166, 51; 186, 25; HE 3, 235, 45; HMp 3, 317, 52, HS 3, 355, 24; 39; FB 3, 396, 33; HV 3, 436, 28. || **938** HMp 3, 317, 63; HM 3, 186, 56; HS 3, 355, 45; HV 3, 436, 52. || **939** Char. GLK 1, 84, 23 κόδρος et γόγγρος, Latine codrus gongrus dicuntur, non coder et gonger. || **941** HM 3, 186, 64; HV 3, 436, 56; GLG 2, 142, 48.

922 *Tit.Lat. om. H* || **926** καριλες *H* scuillae *LSH* || **928** οπισκος *LSH* || **929** luppus *SH* || **933** bubellio *H* || **935** σαλπει *LSH* || **938** ζαυρενα *L* ζαψρε- *SH* || **941** pastina *LSH* || **943** κωλαιοι *LS* κωλαοι *H* || **946** πολυποις *L*

τελλῖνοι	mituli	
δελφίς	urtica	950
σκιά	umbra	
δελφίν	delfinus	
θύννος	thynnus	
βατίς	reza	
νάρκα	torpedo	955
κωβιός	gobio	
μαινίδες	maenae	
γαλεοί	catelli	
φυκίδες	saxatiles	
δράκων	araneus	960
χαλκίδες	gerriculae	
φῦκος	alga	

15. Περὶ ὀρνέων	15. De avibus	
ὄρνεα	aves	
ἀλέκτωρ	gallus	965
ὄρνιξ	gallina	
χήν	ansera	
κύκνος	ansar/olor	
ταῶς	pao	
ἀετός	aquila	970
ἰκτίν	milvus	
πέρδιξ	<perdix>	

950 De piscibus tantum hic occurrit; GLG 2, 211, 56 Urtica marina ἀσκαλάφη. || **952** GLG 2, 42, 4; HE 3, 241, 49 (sub inscrip. De signis caelestibus). || **954** reza tantum hic. || **959** HM 3, 186, 67; GLG 2, 179, 19. || **963** HA 3, 82, 25; 89, 51; HM 3, 166, 53; 187, 51; HMp 3, 318, 59; HS 3, 360, 9; HV 3, 435, 22; FB 3, 397, 26; HE 3, 235, 46 : περὶ πετεινῶν de volatilibus (= 257, 25). || **971** HMp 3, 319, 16; HRC 3, 565, 34.

953 θιννος thinnus *SH* || **954** peza *H* || **955** turpedo *LSH* || **956** κωβες *LSH* gubio *LS* || **957** menae *SH* || **960** ar.... *H* || **961** χλακιδες *H post* gerriculae R̄ *adscr. L* || **963** ορνεον *SH* Nomina avium *H* || **964** habes *L* || **967** χηη *SH* || **968** κυκνος ansar olor *om. SH* || **972–3** περδιξ(-ραιξ *H*) acceptor *LSH*

	<ἱέραξ>	acceptor
	κορώνη	cornicula
975	κολοιός	graulus
	στρουθός	passer
	βασιλίσκος	gregnariolus
	κάνθαρος	zimzario
	σπίννος	fringuillus
980	συκαλλός	ficedula
	αἰγίθαλλος	parra
	χελιδών	erundo
	σεισοπυγίς	motacilla
	φάσσα	columbus
985	περιστερά	columba
	τρυγών	turtur
	νυκτερίς	vespertilio
	ὀλολυγών	uluccus
	κόκκυξ	cuculus
990	νῆσσα	anates
	αἴθυια	mergulus
	ἀηδών	querquedula
	κόσσυφος	merulus
	κίχλα	turdus
995	νυκτικόραξ	bubo

975 HA 3, 89, 69, HM 3, 188, 32, HMp 3, 319, 19, HS 3, 360, 50 : gragulus; HE 3, 258, 15 : graculus; GLG 2, 35, 52 : graulus. ‖ **977** Cf. infra 1064 : regnariolus; HA 3, 89, 71, HS 3, 360, 32, Suet. *Caes.* 81 : regaliolus; HMp 3, 319, 10 : regariolus (= HV 3, 433, 1; GV 3, 510, 73); FB 3, 397, 49 : gregariolus. De his autem formis cf. Capponi p. 278 et 443. ‖ **978** Tantum hic; Exc.ex gloss. 5, 448, 48 Culiculare tzintzalario. ‖ **984** Tantum hic; cf. Capponi, p. 184, n. 1. ‖ **988** HA 3, 89,60. ‖ **991** HM 3, 319, 6; GV 3, 518, 43; HS 3, 361, 22 : mergulae αἴθυια. ‖ **992** Cf. Capponi p. 440 sqq.

975 κωλυος *LS* κωλι- *H* ‖ **980** ficetulas *LSH* ‖ **981** αιγιθλλος *H* ‖ **982** κελιδων *H* irundo S_1 arando *H* ‖ **986** τρικων *SH* ‖ **988** ulucus *SH* ‖ **991** διθυια *SH* ‖ **992** ανθον *SH* ‖ **993** mergulus *LSH*

κορυδαλλός	parrula	
δρυοκόλαψ	picus	
μυῖα	musca	
μέλισσα	apis	
σφήξ	vespa	1000
ψυχή	papilio	
ἀκρίς	locusta	
οἶστρος	tabanus	
κώνωψ	culex	
κάνθαρος	scarabeus	1005
σίλφη	blatta	
κόρις	cimex	
φθείρ	peduculus	
ψύλλος	pulex	
16. Περὶ τετραπόδων	16. De quadrupedibus	1010
ἵππος	equus	
ὁλκάς	mula	
ἡμίονος	mulus	
ὄνος	asinus	
βοῦς	bovis	1015
φορβάς	equa	
φοράδια	equae	
δάμαλις	vacca	
γρομφάς	scrofa	
μόσχος	vitulus	1020
κάπρος	verrus	

996 Cf. Capponi p. 384. ‖ **1010** HA 3, 82, 26; 90, 28 sq.; HM 3, 166, 54; 188, 57; HE 3, 235, 47; 258, 35; HMp 3, 320, 1 : Περὶ θηρίων τετραπόδων De bestiis quadripedibus; HS 3, 361, 25 : de bestiis περὶ θηρίων; HV 3, 431, 1 περὶ τῶν θηρίων de bestiis. ‖ **1015** HMp 3, 320, 19; GV 3, 511, 37.

996 parrumla *LS* paru- *H* ‖ **1001** papilio *adscr. m.r. L*] paeellio *LSH* ‖ **1003** tubanus *SH* ‖ **1007** κοριξ S_1 (-ριχ *S*) σοριξ *H* ‖ **1008** φερειρ *LSH* ‖ **1009** pulix *SH* ‖ **1015** bobis *SH* ‖ **1017** φοραδια equae *om. SH* ‖ **1021** verres *SH*

	τράγος	hircus
	αἴξ	capra
	ἔριφος	aedus
1025	πρόβατον	ovis
	ἀμνός	agnus
	ἀρνίον	agnus
	προβατάγριον	ovifera
	αἰγάγριον	caprifera
1030	λέων	leo
	ἄγριος	ferus
	ἥμερος	mansuetus
	λέαινα	lea
	πάρδαλις	pardus
1035	τίγρις	tigris
	ἄρκος	ursus
	σύαγρος	aper
	ἔλαφος	cervus
	κύων	canis
1040	ἀλώπηξ	vulpes
	ὕαινα	belua
	νεβρός	inuli
	δορκάς	caprea
	αἴλουρος	gattus
1045	ἀσφάλαξ	talpa
	ἐχῖνος	ericius
	λαγώς	lepus
	πίθηκος	simius
	ἐλέφας	elefantus

1028 Tantum hic; cf. Brugmann, Rhein.Mus., 43, 1888, p. 404 || **1029** Tantum hic. || **1042** HA 3, 90, 60; HM 3, 189, 33; HE 3, 259, 26; HV 3, 431, 30; GB 3, 500, 68.

1022 γραγος *LS* -ρος *H* || **1025** προβτον *L* || **1026** αμνος agnus *om. SH* || **1028** obifera *L* || **1030** leon *SH* || **1031** fegrus *L* || **1035** tygris *L* || **1036** αρκτος *H* || **1040** αλωπιξ *S* -νιξ *H* || **1041** belba *LSH* || **1042** aenuli *LSH* || **1045** αλφαλαξ *SH* salpa *LSH* || **1048** semius *L* || **1049** ελαφας *SH*

κάμηλος	camelus	1050
βούτραγος	bison	
γαλῆ	mustela	
μυωξός	gliris	
μῦς	mus	
βάτραχος	rana	1055
φρῦνος	rana rubeta	
χελώνη	testudo	
σαύρα	lacerta	
ἀσκαλαβώτης	stilio	
μύρμηξ	formica	1060
σκορπίος	scorpio	

17. Περὶ ἑρπετῶν	17. De serpentibus	
ἑρπετόν	serpens	
βασιλίσκος	regnariolus	
δράκων	draco	1065
ἀσπίς	aspis	
κεράστης	cornuta	
ὄφις	anguis	
ἔχις	vipera	
ἀκοντίας	iaculus	1070
μυολόγος	muraria	
νάρκη	boa	

1051 HMp 3, 320, 48, cf. Goetz CGL 7, 274 s.v. sisu. || **1053** Char. GLK 1, 42, 3 gliris nominativo dicitur; HM 3, 189, 44; HV 3, 431, 48; GS 3, 469, 42. || **1056** GGL 2, 473, 35; GLG 2, 168, 52; HA 3, 90, 74; HM 3, 189, 47. || **1062** HA 3, 82, 27; 90, 78; HM 3, 166, 56; 189, 66; HMp 3, 305, 13; HS 3, 376, 25; HV 3, 432, 62 : περὶ ἑρπετῶν de reptilibus; HE 3, 235, 49 (= 259, 57) : περὶ ἑρπετῶν καὶ σκωλήκων de serpentibus et vermibus.

1051 boisos *LSH* || **1055** βατρανος *S* -τρογος *H* || **1056** robeta *LS* re- *H* || **1057** χελαωνη *H* || **1062** ερνετων *H tit.Lat. om. H* || **1063** ερπετων *LS* ερνε- *H* || **1069** anguis vipera *SH* || **1072** ναρκει *SH*

	ὕδρος	aquatica
	διψάς	siticula
1075	τυφλίς	caecilia
	σκώληξ	vermis
	ἕλμιγξ	lumbricus
	βδέλλα	sanguisuga
	ἀράχνη	araneus
1080	18. Περὶ οἰκήσεως	18. De habitatione
	οἰκία	domus
	πύλη	atrium
	παράθυρος	posticium
	θεμέλιος	fundamentum
1085	τοῖχος	paries
	ὀροφή	camara
	ἔδαφος	pavimentum
	φάτνωμα	lacunaria
	ἄσβεστος	calx
1090	γῆ	terra
	ἄμμος	arena
	χάλιξ	lateres/cimentum
	ὄστρακα	testae
	φύραμα	<massa vel impensa>

1073–74 HA 3, 91, 11; HV 3, 433, 12 : ὕδρος ἡ διψάς aquatica, sitiuncula; GLG 2, 185, 15; HA 3, 91, 12; HM 3, 190, 8; HS 3, 376, 34. ‖ **1075** Tantum hic; HE 3, 260, 3 caecula τυφλ [ε] ίας; Isid. *Etym.* 12, 4, 33. ‖ **1080** HA 3, 82, 28; 91, 17; HM 3, 166, 57; 190, 14; HE 3, 236, 6; 268, 20; HMp 3, 312, 29; HS 3, 364, 73. ‖ **1086** Exc. 5, 174, 40. ‖ **1092** Tantum hic; HM 3, 190, 30 et HMp 3, 312, 41: πλίνθοι lateres. ‖ **1093** HE 3, 268, 43; HS 3, 365, 9. ‖ **1094** HS 3, 365, 5: inpensa; cf. Seeck ALL 4, 421.

1075 cecilia *SH* ‖ **1076** bermis *L* ‖ **1078** sanguisfuga *H* ‖ **1080** De edificiis *H* ‖ **1081** οικα *SH* ‖ **1082** πιλη *LS* πη- *H* ‖ **1086** οροφν *H* ‖ **1087** εθαφος *SH* ‖ **1088** οαγνωμα *H* ‖ **1089** ασβεστες calix *SH* ‖ **1092–4** χαλιξ lateres *LSH* οστρακα cimentum *LSH* φυραμα *LSH* testae *adscr. m.r. L* tertae *H* -te *LS* massa vel impensa *con. Goetz* (*cf. CGL* 6, 683 *s.v.* massa)

πηλός	lutum	1095
ἄχυρα	palea	
δοκοί	materiae	
στρωτῆρες	assares	
σανίδες	tabulae	
κάμακες	perticae	1100
ῥῖπας	cannae	
κέραμος	tectum	
κεραμίδες	tegulae	
καλυπτῆρες	imbrices	
θύρα	ostium	1105
οὐδός	limen	
στροφεύς	cardo	
θυρίς	fenestra	
κλίμακες	scalae	
καπνοδόχη	fumarium	1110
οἴκημα	cella	
γωνίαι	anguli	
φάτνη	praesepium	
μεσαύλιον	conpluvium	
ὑπερῷον	cenaculum	1115
κοιτών	cubiculum	
ἡλιαστήριον	solarium	
στοά	porticus	
στῦλοι	columnae	
ἀνδριάντες	statuae	1120
ὑπόνομος	cloaca	
ἄμφοδον	vicus	

1097 Tantum hic. || **1101** HA 3, 91, 39. || **1104** GAS 5, 301, 44 (= 635, 17) : Imbrices qui ponuntur super tegulas contra imbrem; Exc. 5, 255, 22 (cf. Isid. *Etym.* 19, 10, 15).

1095 πειλος *SH* || **1106** limea *H* || **1107** στροεφις *SH* || **1109** καιμακες *L* || **1114** conplubium *L* conclubium *SH* || **1122** αμφωδον *LS* -δος *H* bicus *LSH*

	κρήνη	lacus
	κονίαμα	tectorium
1125	μαγειρεῖον	cocinatorium
	ταμιεῖον	cellarium
	ἀφεδρών	conclavis
	τάφος	sepulchrum
	19. Περὶ πόλεων	19. De civitatibus
1130	πόλις	civitas
	κώμη	castellum
	νῆσος	insula
	πύλη	porta
	τεῖχος	murus
1135	περίβολος	moenia
	πύργος	turris
	ἀγορά	forus
	βασιλική	basilica
	βῆμα	tribunal
1140	βαλανεῖον	balneum
	κουρεῖον	tonsorium
	καπηλεῖον	cauponium
	ἐργαστήριον	taberna
	πανδοχεῖον	stabulum
1145	κατάλυμα	devorsorium
	πορνεῖον	fornix

1129 HM 3, 167, 6; 196, 2; HS 3, 353, 23; HA 3, 82, 29 et FB 3, 395, 50: περὶ πόλεως de civitate; HE 3, 236, 5 (= 267, 4) : περὶ πόλεων καὶ ἰδίων αὐτῆς de civitate et proprietatibus eius; HMp 3, 305, 37 : περὶ πόλεων de civitate. || **1137** GSG 2, 511, 2.

1125 cocinatorium *S* cocianorum *H* || **1127** conclabis *LSH* || **1129** *Tit.Lat. om. H* || **1131** κωμαι *LSH* || **1134** τιχος *L* -χοος *SH* || **1136** turres *L* || **1137** fatus *LSH post* fatus R̄ *adscr. L* || **1139** βηλια *S* -λια *H* || **1142** καπηλιον *L* -πειλιον *SH* || **1145** divorsorium HS_1 debor- *LS*

20. Περὶ ἐνδομενίας	20. De supellectile	
ἐνδομενία	supellex	
κλίνη	lectus	
ἐνήλατον	sponda	1150
παράθεμα	pluteum	
φορεῖον	lectica	
δίφρος	sella	
ὑποπόδιον	scabellum	
βάθρον	scamnum	1155
γλωσσόκομον	loculum	
κάμπτρα	capsa	
τράπεζα	mensa	
ἄβαξ	caliclare	
πυργίσκος	armarium	1160
κιβωτός	arca	
ἱστός	tela	
στόποδες	peditelae	
σκάφη	alveum	
ἁλατρίβανος	pistillus	1165
τορύνη	tudicula	
ζωμάλιστρος	trulla	
μύλη	mola	
ὅλμος	pila	
ὑσσός	pilus	1170
κόσκινον	<cribrum>	
<θυμιατήριον>	turibulum	

1147 HA 3, 82, 30; 92, 8; HM 3, 167, 7; 196, 65; HE 3, 236, 7; 269, 28; HMp 3, 320, 61; HS 3, 365, 76. || **1159** HA 3, 92, 20. || **1163** GGL 2, 333, 33; GLG 2, 144, 23; HM 3, 146, 31.

1147 *Tit.Gr. om. H* supellectile *L* (*ante tit.Gr. iterum* supellectili) -tili *S* De reliquis sppellectilibus *H* || **1148** ενδομενιας *SH* suppellex *S* || **1149** καινη *L* || **1150** ονηλατον *LSH* (*post* sponda *glossam palaeotheodiscam* bettibret *adscr. L*) || **1151** παρθεμα *H* || **1157** kapsa *H* || **1159** calidare *H* || **1160** πιρσισκος *SH* || **1161** archa *H* || **1164** albeum *L* || **1166** *post* tudicula R̄ *adscr. L* || **1170** οισσος *LSH* || **1171–2** κοσκινον turibulum (toriblum *L*) *LSH*

	φανός	lanterna
	σφυρίς	sporta
1175	κάλαθος	quasillum
	ῥιπίς	flabellum
	σάρος	scopa
	ψίαθος	teges
	ἄτρακτος	fusum
1180	σφόνδυλος	verticellum
	κερκίς	radium
	κτένιον	pectinis
	ἀκόνη	coticula
	στία	focus
1185	ἠλεκάτη	colus
	χώνη	infidibulum/traiectorium
	χαράδρα	cancellum
	21. Περὶ ἱματίων	21. De vestimentis
	ἱμάτια	vestimenta
1190	καινά	nova
	παλαιά	trita
	ῥάκκος	pannum
	καθαρά	munda
	ῥυπαρά	sordida
1195	ἄκναφα	rudia

1175 HM 3, 198, 12 || **1180** HS 3, 366, 45; HA 3, 92, 40; HMp 3, 322, 5. || **1182** Cf. Väänänen p. 196; HM 3, 150, 40 : pectine; HMp 3, 322, 6 : pectis. || **1184** HA 3, 92, 44. || **1186** HM 3, 164, 19; HA 3, 92, 46; HS 3, 366, 22; quod ad traiectorium glossam spectat, cf. HMp 3, 326, 44. || **1188** HA 3, 92, 48; HM 3, 166, 61; 192, 55; HE 3, 236, 10; 272, 11; HS 3, 369, 51; Ha 3, 82, 31 et HMp 3, 322, 28 : de vestibus. || **1192** GGL 2, 427, 23.

1173 laterna *H* || **1174** ισφυρις *LSH* || **1175** castillum *L* caste- *SH* || **1178** ψιαδος *SH* seges *LS* seies *H* || **1180** σφηδιλος *SH* berticellum *L* || **1184** σπια *SH* || **1186** treiectorium *L* : *om. SH* || **1187** χαρδρα *SH* || **1188** ιματιον *L* τιμα- *H* τμα- *S* de veste *L* *tit.Lat. om. H* || **1192** πακκος *SH* || **1194** ρπαρα *SH*

πλατυπόρφυρον	laticlavius	
ζωστός	subarmale	
γεγναμμένα	polita	
πλατύσημον	laticlavium	
στενόσημον	angusticlavium	1200
χιτών	tunica	
πάλλιν	palliolum	
φελόνης	paenula	
ἐφεστρίς	lacerna	
σημείωσις	clavatura	1205
στολή	stola	
πέπλος	palla	
φοῦνδα	ventralis	
φασκία	fascia	
ζώνη	semicin<c>tium	1210
καρπόδεσμος	fasciolae/articlare	
κροσσοί	fimbriae	
ἁρπεδόνες	pedani	
περιβόλαιον	copertorium	
ὑπόστρωμα	substratorium	1215
στρώματα	stragula	
ἔριον	lana	
ἀκαθίς	globus	

1196 Graeca glossa tantum hic exhibetur. || **1197** HMp 3, 284, 48 (= 655, 4). || **1199** GGL 2, 409, 6; HA; 3, 92, 61; HMp 3, 322, 50. || **1200** HA 3, 92, 60; HMp 3, 322, 52. || **1203** HA 3, 92, 57. || **1204** HA 3, 92, 65; HS 3, 370, 19. || **1205** HA 3, 92, 66. || **1208** GLG 2, 206, 3; HA 3, 92, 70. || **1209** HA 3, 92, 71. || **1211** Tantum hic. || **1212** HM 3, 193, 14. || **1213** Tantum hic. || **1216** HMp 3, 286, 1 (= 656, 12). || **1218** HA 3, 93, 3 : glomus; HM 3, 209, 55 : glomos.

1196 laticlabius *LS* || **1198** τευγναμμενα *H* || **1199** laticlabium *L* || **1200** στηφανωσιμον *LS* στιφανωμον *H* angusticlabium *L* || **1202** paliolum *L* || **1205** clabatura *L* || **1207** pallium *SH* || **1208** ventrales HS_1 ben- *LS* || **1210** simicinthium *LSH* || **1211** fascioliae *LSH* articlare *om. SH* || **1212** fimbiriae *L* || **1216** στραματα HS_1 στρμα- *LS* || **1218** ακατις *LSH* glovus *H*

	μίτος	licium
1220	πηνίον	panucula
	ῥάμμα	acia
	στήμων	stamen
	ῥοδάνη	tramen
	ὀθόνια	linteamina
1225	ἐπικάρσιν	amiclum
	κολόβαξ	colobium
	σαβάνια	sabana
	ἐκμαγεῖον	mantile
	χειρεκμαγεῖον	mappa
1230	τύλη	culcita
	προσκεφάλαιον	pulvinum
	ὑπαυχένιον	cervical
	γνάφαλλα	tomentum
	μνοῦς	pluma
1235	ἐνείλημα	involuclum
	22. Περὶ χρωμάτων	22. De coloribus
	χρῶμα	color
	πορφυρά	purpura
	πορφυροῦν	purpureum
1240	λευκόν	album
	μέλαν	nigrum
	ποικίλον	varium
	ἰδιόχρωμον	sui coloris
	ἐλάϊνον	oleagineum

1226 HA 3, 93, 10. || **1228** HA 3, 93, 12. || **1229** HA 3, 93, 13; HM 3, 193, 31. || **1235** HA 3, 93, 19. || **1236** HA 3, 82, 33; 93, 20. || **1239** HA 3, 93, 23; HMp 3, 322, 65. || **1244** GGL 2, 294, 1; HA 3, 93, 27.

1219 licinium *SH* || **1222** stame *L* || **1223** trame *L* || **1224** οθνα *S* οφνα *H* lenteamina *L* || **1225** επικαρσις *H* || **1226** cabania *H* || **1228** ερμαγιον *L* εκματιον *SH* || **1231** pulbinum *L* bulbi- *SH* || **1232** cerbical *L* || **1233** ταναφαλλα *S* -φαλα *H* || **1235** inbuluclum *L* incubiculum *SH* || **1236** *Tit.Gr. om. H* || **1238** purpora *L* || **1239** purporeum *L* || **1244** ελαυνον olearinum *LSH*

φιλύρινον	corticatum	1245
ἰξοειδές	viscineum	
κροκύς	floccus	
23. Περὶ χρυσέων	23. De aureis	
χρυσοῦν	aureum	
χρυσοῦς	aureus	1250
δακτύλιος	anulus	
κόσμια	ornamenta	
στέφανος	corona	
διάκριμα	discriminale	
ἁλυσίδιον	catena	1255
ἀσπίδιον	clipeum	
μανιάκης	torques	
πομφόλυξ	bulla	
ἐνώτια	inaures	
περιαυχένιον	liliolum/liliocatena	1260
περίσφυρα	periscelides	
περιχέρια	dextralia	
κλανία	viria	
καθετήρ	redimiculum	

1245 HS 3, 370, 24. || **1246** HMp 3, 323, 1 (= GV 3, 523, 56) : viscinum; HM 3, 146, 51 : viscidum; cf. Funck ALL 8, 388. || **1247** GGL 2, 355, 36; HA 3, 93, 30; HMp 3, 323, 61; GV 3, 527, 17. || **1248** HA 3, 82, 34; 93, 31; HM 3, 167, 12; 202, 56; HMp 3, 323, 72; HS 3, 367, 38. || **1260** Liliocatena glossa tantum hic exhibetur; HS 3, 367, 62 : liliolum; HM 3, 202, 63 : perithema liliolum. || **1261** HA 3, 93, 44; Isid. *Etym.* 19, 31, 19. || **1262** HA 3, 93, 45. || **1263** HA 3, 93, 46 : viriae.

1245 φυλιρινον *SH* φυλιρον *L* porticatum *LSH post* porticatum R̄ *adscr. L* || **1246** ιξοιδες *L* ιξιδες *SH* || **1247** fucus *LSH* || **1249** χρυσοιν *LSH* || **1250** χρυσοις *S* -σοιν *H* || **1256** clippeum *LH* || **1257** μανιακις *H* -κη *L* || **1260** lilialium *LSH* liliocatena *om. SH* || **1261** pediscelides *LSH* || **1263** beria *L* benia *SH*

1265	24. Περὶ ἀργυρέων	24. De argenteis
	ἄργυρος	argentum
	σκεύη τορευτά	vascella tornata
	ξύστρα	strigilis
	γεγλυμμένα	caelata
1270	σκύφος	sciphus
	μαζονόμος	lanx
	πινάκιον	catillum
	τρούβλιον	parapsis
	ὀξύβαφον	acitabulum
1275	κοχλιῶρυξ	ligula/linguella
	κάτοπτρον	speculum
	κόγχη	concha
	ἡθμός	colum
	λιβανωτρίς	turibulum
1280	ἀρυτεγχύτης	arutaena
	ἀκρατοφόρον	mericulum
	25. Περὶ χαλκέων	25. De aereis
	χαλκώματα	aeramenta
	χαλκός	aes
1285	λεκάνη	pelvis

1265 HA 3, 82, 35; 93, 49; HM 3, 167, 13; 203, 14; HMp 3, 324, 35; HS 3, 367, 70. || **1267** HS 3, 367, 73 (ad pocula ποτήρια pertinens); HA 3, 93, 52 : scebe tormema (scil. σκεύη <τε> τορευμένα) vasa tornata. || **1272** HA 3, 93, 57. || **1275** Tantum hic. || **1280** Cf. Goetz CGL 6, 100 s.v. arutaena. || **1281** Cf. Funck ALL 8, 380. || **1282** HM 3, 167, 14; 203, 47; HS 3, 368, 17; HA 3, 82, 36; 93, 68; HMp 3, 325, 1 : de aeneis.

1265 αρριρεον *L* αργεον *SH* || **1266** argenteum *S* || **1267** κσευη *SH* bascella *LS* || **1268** ξυστρωτα *LSH* strigiles *L* sterilis *H* || **1269** γαγλυμμενα *SH* || **1270** σκυθος *H* scifus *LS* || **1271** παζωνομος *L* παζο- *S* παξο- *H* || **1273** parabsis *LSH* || **1274** οξιυβαφον *L* οξυι- *SH* || **1275** linguella *om.* *SH* || **1276** καθοπτρον *LS* -θοντρον *H* || **1277** conca *H* || **1278** αιθμος *L* διθ- *SH* || **1279** λιβονοτρις *SH* || **1280** αιωτενχυτης *L* αυωτενχυθης *SH* arugene *LSH* || **1281** mergulum *LS* ακρα- mergu- *om.* *H* || **1284** χαλκως *SH* -κω *L* || **1285** pelves *L* belbes *SH*

κούκουμος	cucumma	
ξέστης	orciolum	
λυχνία	candelabrum	
λύχνος	lucerna	
κώδων	tintinnabulum	1290
κρίκελλος	circellus	
ἄγκιστρον	hamus	
ἀμίς	amula	
τήγανον	sartago	
ξύστρα	strigile	1295
26. Περὶ σιδηρέων	26. De ferreis	
σίδηρον	ferrum	
σιδήρια	ferramenta	
ἄκμων	incude	
σφῦρα	malleum	1300
σφυρίον	martellum	
μυλοκόπον	acisclum	
ὑπήτιον	subla	
σμιλίον	scalpellum	
γράφιον	grafium	1305
παράγραφος	praeductal	

1286 GGL 2, 354, 19; Idiom.cod.Harl. 2, 492, 64; HA 3, 93, 72 : cuccumas cuccuma. || **1287** HM 3, 203, 42. || **1291** Tantum hic. || **1293** Tantum hic. || **1295** GS 3, 473, 34. || **1296** HA 3, 82, 37; 94, 5; HM 3, 195, 41 : περὶ ἐργαλείων ἀγροίκων de ferramentis rusticis; HM 3, 167, 5 et HE 3, 235, 51 (= 262, 26) : περὶ ἐργαλείων de ferramentis; HMp 3, 325, 35 : περὶ σιδηρέων De ferreis; HS 3, 368, 50 : de ferramentis περὶ σιδηρῶν. || **1299** HA 3, 94, 7/8. || **1301** Tantum hic; HS 3, 368, 57 et GB 3, 503, 76 : martellus σφύρα. || **1302** Tantum hic; cf. Buecheler, Rhein. Mus., 46, 1891, p. 234. || **1303** GLG 2, 190, 38. || **1306** GLG 2, 156, 3; HMp 3, 327, 37; cf. Dionisotti, Journ. of Rom. Studies, 72, 1982, p. 99.

1286 κουκκουμους *LSH* || **1287** ortiolum *LS* || **1291** κρικεμος *H* urcellus *SH* || **1295** strigele *L* || **1296** σιδηαρον *LSH* ferro *L* || **1297** σιδηαρον *L* συ- *SH* || **1298** συδηαρον *H* || **1299** ακμως *L* -μος *SH* || **1302–3** μιλωκοπον subla (subula *H*) *SH* acisclum *om. SH* υπεπον *L* : *om. SH* || **1304** scalbellum *S* || **1305** τραυον *H* crafium *L* -phium *H* || **1306** producta *LSH*

	μαχαίριον	cultellum
	ὠτογλύφιον	aurescalpium
	καρκίνος	forfex
1310	ψαλίδες	forfices
	ῥίνη	lima
	σκέπαρνον	ascia
	ἀξίνη	securis
	πέλεκυς	bipennis
1315	πρίων	serra
	τρύπανον	terebra
	δρέπανον	falx/runcilio
	ἄμμη	<r>utrum/marra
	δίκελλον	bidens
1320	ὕ<ν>νη	vomer
	πέδαι	compedes
	σχάρα	craticula
	πυρίστατον	tripes
	μοχλός	vectis/serratorium
1325	ἧλος	clavus
	κλειδίον	clidion
	κλεῖθρον	clostrum
	ἅλυσις	catena
	βελόνη	acus
1330	ὀβελίσκος	veru/subula

1308 HM 3, 203, 35. ‖ **1313** Tantum hic; GLG 2, 181, 8 et HMp 3, 325, 57 : πέλεκυς ‖ **1317** De glossis δρέπανον runcilio cf. HMp 3, 299, 71. ‖ **1319** HMp 3, 326, 1. ‖ **1320** Cf. Aes. *Fab.* 42 H. ‖ **1321** HMp 3, 326, 9. ‖ **1322** HM 3, 215, 28. ‖ **1323** HM 3, 197, 27. ‖ **1324** Serratorium glossa tantum hic exhibetur (cf. e.g. HM 3, 204, 27); HE 3, 269, 1 μοχλός vectis, sera. ‖ **1326** Tantum hic. ‖ **1330** HM 3, 204, 35 : subla obeliscos veru.

1310 υαλιδες *SH* ‖ **1316** τριπανον *SH* derebra *H* iere- *L* ‖ **1317** flax *H* runcilio *om. SH* ‖ **1318** αλαμη *SH* utrum *LSH* marra *om. SH* ‖ **1319** videns *L* ‖ **1320** υνη *LSH* ‖ **1322** graticula *L* ‖ **1323** μυριστατον *LSH* ‖ **1324** bestis *LSH* serratorium *om. SH* ‖ **1325** clabus *LSH* ‖ **1326** κλιδιον *L* κλυ- *S* καυδιον *H* ‖ **1327** κλιθρον *L* κλυ- *S* καυθρον *H* ‖ **1330** beru *L* subula *om. SH*

ξίφος	gladium	
σπάθη	spatha	
λόγχη	lancea	
ὀϊστός	sagitta	
περικεφαλαία	galea	1335
ἀσπίς	scutum	
κνημῖδες	ocreae/tibiales	
κρέαγρα	carnaplum	
27. Περὶ ὀστρακίνων	27. De fictilibus	
ὀστράκινα	fictilia	1340
πίθον	doleum	
ἐπίπιθον	seria	
κεράμιον	amfora	
λάγυνος	laguna	
ἴγδις	mortarium	1345
κύθρα	olla	
λοπάς	patena	
πῶμα	coperculum	
βῖκος	fidelia/doliolum	
28. Περὶ σκυτίνων	28. De pellibus	1350
δέρμα	pellis	
βύρσα	corium	

1339 HA 3, 82, 38; HM 3, 167, 2; 193, 60; HMp 3, 326, 27; HS 3, 369, 8 : de vasis fictilibus; HE 3, 236, 8 (= 270, 41) : περὶ σκευῶν καὶ ὀστρακίνων de vasis et fictilibus. || **1341** De glossa Latina cf. App. Probi GLK 4, 198, 2. || **1342** Tantum hic; GGL 2, 407, 46 : πιθάκνη seria. || **1344** GGL 2, 357, 65; HMp 3, 326, 31. || **1349** Tantum hic. || **1350** HS 3, 370, 27 : περὶ δερμάτων; HA 3, 82, 39, HM 3, 167, 3 (= 194, 12), HMp 3, 326, 48: de scorteis; HE 3, 236, 11 : de scorteis .i. de rebus ex corio factis (= 273, 1).

1332 spata *H* || **1335** gelea *S* || **1337** κνηδες *H* tibiales *om. SH* || **1338** κρεατρα *L* || **1343** anfora *L* || **1344** λαγινος lagaina *SH* || **1347** λονας *SH* || **1349** fidellia *LSH* doliolum *om. SH* || **1350** Pe.... *H tit.Lat. om. S*

	ἱμαντῆρες	corrigiae
	μολγός	culleus
1355	ἀσκὸς φυσηθείς	uter inflat<us>
	θύλακος	follis
	κωρυκίς	pera
	σφαιρία	pilae
	ὑποδήματα	calciamenta
1360	καλίγια	caligas
	κρηπῖδες	crepides
	κάσσυμα	solum
	γλωσσίδες	lingulae
	σκιάδιν	umbrale
1365	μάστιξ	flagellum
	κατάγαστρα	cingla
	ἡνίαι	habenae/retinacula
	διφθέραι	membranae/pelles
	τύμπανον	campanum
1370	φῦσαι	vesicae
	ζωστήρ	balteum
	σκῦτος	habena
	φορβεά	capistrum
	29. Περὶ φιλοπονιῶν	29. De studiis
1375	ῥήτωρ	orator
	γραμματικός	grammaticus

1353 Tantum hic. ‖ **1361** Tantum hic. ‖ **1364** HMp 3, 326, 62 : σκιάδιον umbrella. ‖ **1366** HM 3, 194, 27 : zostra gingla. ‖ **1370–71** Tantum hic. ‖ **1374** HA 3, 82, 40; HS 3, 375, 50 : de institutione artis grammaticae περὶ εἰσαγωγῆς τέχνης γραμματικῆς; HE 3, 236, 17 : περὶ γραμμάτων διδασκαλείου de ludo litterarum (= 277, 27, cf. HM 3, 167, 8; 198, 17); HMp 3, 327, 7 : περὶ διδασκαλείου De ludo litterario.

1353 corrigia *H* ‖ **1354** μολσος *LSH* ‖ **1355** φυσοθις *L* φισδις *SH* inflat *LSH* ‖ **1360** καλλιγια *LS* ιλαλιγια *H* ‖ **1363** γαοσσιδες *LSH* ‖ **1364** σκυαδιν umbralae *L* ‖ **1366** ungla *SH* ‖ **1367** ηνιλι *H* retinacula *om. SH* ‖ **1368** pelles *om. SH* ‖ **1374** φιλοπονων *SH* -νον *L tit.Lat. om. SH* ‖ **1375** ρητω *SH* horator *LSH* ‖ **1376** γραμματιγος *SH* -ματσος *L*

ἀναφώνησις	declamatio	
ἀπόφασις	sententia quae reis datur	
διήγησις	enarratio	
ἀνάγνωσις	lectio	1380
μῦθος	fabula	
διάλεκτος	disputatio	
ἀκροατήριον	auditorium	
ἀκροαταί	auditores	
ὄνομα	nomen	1385
προσηγορικόν	appellativum	
ποσότης	quantitas	
εἶδος	species	
τύπος	forma	
πτῶσις	casus	1390
χρόνος	tempus	
ἁπλοῦς	simplex	
ὁμοιότης	similitudo	
ἀριθμός	numerus	
ῥῆμα	verbum	1395
σύνδεσμος	coniunctio	
ἑνικόν	singulare	
ἀμφίβολον	anceps	
σημεῖον	signum	
βιβλίον	librum	1400
τεῦχος	volumen	
στίχον	versum	
ἅμιλλα	dictatum	
σελίδες	paginae	
ἑλληνικόν	grecum	1405

1378 quae reis datur : tantum hic. ‖ **1386** GGL 2, 421, 23; HMp 3, 328, 38; HS 3, 376, 7. ‖ **1397** GLG 2, 184, 43. ‖ **1398** Tantum hic. ‖ **1400** HM 3, 198, 31; HS 3, 352, 20. ‖ **1403** Idiom.cod.Harl. 2, 503, 34; HMp 3, 327, 30

1378 quae reis datur *om.* *SH* ‖ **1386** appellativuum *S* -tibum *L* ‖ **1388** ειθος *SH* ‖ **1390** πιοσις *SH* ‖ **1393** ολλοιοτης *H* ‖ **1401** τευχον *H*

	ῥωμαικόν	latinum
	ὀρθόν	rectum
	μεταφορά	translatio
	δίκη	causa
1410	κρίσις	iudicium
	ὅρος	terminum
	διάθεσις	dispositio
	τόπος	locus
	μνήμη	memoria
1415	γεῦσις	gustum
	ἀκοή	auditus
	καθηγητής	praeceptor
	διδάσκαλος	magister
	μαθηταί	discentes/discipuli
1420	συμμαθηταί	condiscipuli
	διδαχή	doctrina
	διδασκαλία	eruditio
	ἐπιστήμη	disciplina
	διόρθωσις	emendatio/correctio
1425	στοιχεῖα	elementa
	μέλη	membra
	πύξον	buxum
	ἔλεγχος	titulus
	λόγος	ratio
1430	30. Περὶ τεχνιτῶν	30. De artificibus
	τεχνῖται	artifices
	γραφεύς	scriptor

1422 Tantum hic; HM 3, 198, 56 : paideia; GGL 2, 392, 8 : παίδευσις. || **1427** i.q. capsella discipulorum : HM 3, 198, 40; HMp 3, 327, 38; Colloq.Harl. 3, 640, 7. || **1430** HA 3, 82, 41; HM 3, 167, 10; 200, 64; HMp 3, 306, 71; HS 3, 366, 69; HE 3, 236, 9 : de opificibus.

1415 γεισις *S* τευσις *H* gustus *H* || **1416** ακον *LSH* || **1419** discipuli *om. SH* || **1424** mendatio *L* correptio *L* : *om. SH* || **1425** στοιχια *L* -λια *SH* || **1430** artificiis *SH*

κολλητής	glutinator	
κοπεύς	malleator/incisor	
διφθεράρι<ο>ς	membranarius	1435
ζωγράφος	pictor	
ἰατρός	medicus	
χρυσοχόος	aurifex	
σκυτεύς	lorarius	
τέκτων	faber	1440
βαφεύς	tinctor	
ποικιλτής	plumarius	
ῥάπτης	sartor	
κουρεύς	tonsor	
μάγειρος	cocus	1445
κρεοπώλης	lanio	
στεφανοπλόκος	coronarius	
ἰξευτής	auceps	
ἰχνευτής	vestigator	
ἁλιεύς	piscator	1450
θηρευτής	venator	
τραπεζίτης	nummularius	
ἱπποιατρός	mulomedicus	
ἀκονητής	cotiarius/samiator	
σημειογράφος	notarius	1455

1433 GGL 2, 352, 23; HE 3, 271, 37; HS 3, 367, 27. || **1434** Tantum hic. || **1435** Tantum hic; HS 3, 371, 28 : διφθεροποιός. || **1438** Tantum hic; HM 3, 201, 42 : iniorafos; 3, 164, 23 : chalinurgos. || **1442** HS 3, 367, 9. || **1443** HM 3, 157, 29. || **1454** GLG 2, 117, 22.

1433 gluttinator *L* cluti- *S* || **1434** incisor *om. SH* || **1435** διφθεραρις *L* -σις *SH* membrenarius *H* || **1440** τεκτως *L* -ος *SH* || **1441** tinctoris *SH* || **1442** plomarius *L* || **1445** kocus *H* || **1447** στηφανηπλοκος *LSH* || **1449** ιχνητης *H* || **1452** numolarius *L* || **1454** cocliarius *LH* cocliariarius *S* samniator *L* : *om. SH*

	31. Περὶ δένδρων	31. De arboribus
	δένδρον	arbor
	δάφνη	laurus
	κλάδοι	rami
1460	ῥάβδοι	virgae
	φύλλα	folia
	ὄζοι	nodi
	ῥίθαι	radices
	μυρσίνη	myrta
1465	κλήθρη	<alnus>
	λιβανωτίς	ros marinum
	κορμός	<truncus>
	<ἐ>λελίσφακος	<salvia>
	νεάδες	novellae
1470	κυπάρισσος	cupressum
	πίτυς	pinus
	πεύκη	sappinus
	πλάτανος	platanus
	σφένδαμνος	acer
1475	φιλύρα	tilia
	συκῆ	ficus
	οὖα	sorba
	μελάνδρυς	robus
	κεράσιον	cerasium

1456 HA 3, 82, 42; HM 3, 166, 58; 191, 28; HE 3, 235, 52; 263, 23; HMp 3, 300, 30; HS 3, 358, 10; 37; FB 3, 396, 76; HV 3, 427, 39. || **1465** HE 3, 264, 49. || **1466** HE 3, 264, 64; HRC 3, 592, 18 (cf. Cod.Vat. 4417 : 3, 625, 64). || **1467** Cf. infra 1494. || **1468** Cf. Goetz CGL 6, 634. || **1469** Tantum hic; HE 3, 263, 52 : νεόφυτα. || **1477** GLG 2, 186, 28; HS 3, 358, 79.

1457 δενδρων *L* δεναρον *H* || **1458** λαφνη *H* || **1460** ραρδον *S* ραπδον *H* || **1464** μιρσινη *LSH* mirta *H* || **1465–6** κληθρη libanotis *LSH* rosmarinum *L* : *om.* *SH* || **1467–8** κορμος lelisfacos *LSH* *post* lelisfacos R̄ *adscr.* *L* || **1469** novelle *H* -bellae *LS* || **1470** κυπαριστος *SH* cypressum *L* || **1471** pynus *L* || **1472** sapinus *H* || **1474** aceru *L* acerra *SH* || **1475** tila *SH* || **1479** cesarium *S* -rius *H*

μῆλον	malum	1480
ἑσπερίς	citreum	
φοῖνιξ	palma	
πτελέα	ulmus	
πρῖνος	ilex	
ἄμπελος	vitis	1485
κλῆμα	sarmentum	
ἀναδενδράς	arbustum	
ἄκανθαι	spinae	
λευκέα	spartum	
σχῖνος	lentiscum	1490
αἴγειρος	populum	
μυρίκη	tamaricium/myrice	
ἐλάτη	abies	
κορμός	truncus	
συκαμινέα	morum	1495
βάτος	sentis/rubus	

32. Περὶ γεωργίας	32. De agricultura	
ἀγρός	ager	
ὑγεινός	salubris	
δρυμοί	saltus	1500
ὕλη	silva	
πλέθρα	iugerum	
πέρας	finis	
βουνός	acervus/collis	

1481 HS 3, 358, 75; HSen 3, 545, 71. || **1488** HMp 3, 301, 1. || **1492** Serv. *ad ecl.* 4, 2. || **1495** Tantum hic; HMp 3, 301, 4 : συκάμινος. || **1497** HS 3, 356, 12; FB 3, 396, 48; HA 3, 82, 43: de aratura; HE 3, 235, 50; 260, 14 : περὶ ἀγροικίας de rusticatione (= HM 3, 167, 9; 199, 25); HMp 3, 299, 26 : περὶ γεωργίας sine inscrip.Lat. || **1503** GGL 2, 401, 64.

1480 μεληαν *LSH* || **1485** vites *L* || **1490** σιχινος *L* || **1491** αιγιρος *LS* αιπρος *H* pupulum *L* || **1492** μιρικε grammaritium *LSH* larice *om. SH* || **1494** trunco *LS* || **1496** rubus *om. SH* || **1497** *Tit.Lat. om. S* || **1498** αγρως *L* || **1500** δρυμου *SH* || **1501** υαν *L* || **1503** fines *LSH* || **1504** acerbus *L* colles *L* : *om. SH*

1505	ἄλσος	lucus
	κρημνός	praeceps
	κοιλάδες	valles
	ἄρουρα	seges
	στάχυς	spica
1510	πυρός	frumentum
	σῖτος	triticum
	κριθή	hordeum
	κύαμος	faba solida
	ἐρεγμός	faba fracta
1515	πτισάνη	tisana
	φακῆ	lenticla
	πίσος	pisum
	χόνδρος	alica
	ἐρέβινθος	cicer
1520	θέρμοι	lupini
	φασίολοι	fasioli
	κέγχρος	milium
	μήκων	papaver
	τῆλις	fenogrecum
1525	χόρτος	fenum
	δέσμαι	mannae
	ἄλω<ν>	area
	ἀλοητός	tritura
	τρύγητος	vindemia
1530	ὥριμον	maturum
	ῥώξ	acinum

1507 Tantum hic; HV 3, 427, 30 sine interpr.Graeca. || **1517** HE 3, 266, 62. || **1521** Tantum hic; GLG 2, 70, 41 : λοβοί; HA 3, 88, 44 : lobia. || **1526** HS 3, 356, 73. || **1527** GLG 2, 23, 25–6; HMp 3, 299, 66. || **1528** HMp 3, 299, 67.

1507 κοιλεθες *SH* || **1508** *Ab his glossis accedit ms. M* || **1509** σταχις *L* -σις *SHM* || **1512** κριτη *LSM* -ση *H* ordeum *LS* || **1514** ερεσμος *SHM* || **1515** tesana *L* || **1516–7** φακε pisum *SHM* lenticla *om. SHM* πισος *om. SHM* || **1519** ερεβινδος *SHM* || **1521** φασιολι *L* -οιλοι *SHM* || **1523** papaber *L* || **1526** manae *H* || **1527** αλω *LSHM*

στέμφυλα	vinacia	
γίγαρτον	granillum	
ληνός	torculare	
σιτοβολών	granarium	1535
κῆπος	ortus	
παράδεισος	pomarium	
οἰκονόμος	vilicus	
ἄγροικοι	rustici	
ἐργάται	operarii	1540
σκαφεῖς	fossores	
κλαδευταί	putatores	
τρυγηταί	vindemiatores	
μισθωταί	mercennarii	
ποιμήν	pastor	1545
ποίμνη	grex	
ἀγέλη	grex	
καρποί	fructus	
πίτυρα	furfures	
ἄγρωστις	gramen	1550
στιβή	stipa/bolumaca	
καλύβη	casa	
φραγμός	sepis	
ἄροτρον	aratrum	
ἀγρονόμος	vilicus	1555
ἀγροφύλαξ	saltuarius	
κυκλευτής	circitor	

1532 GLG 2, 208, 51; Exc.cod.Leid. 5, 637, 20 : quod exiit de vino. || **1533** Tantum hic; quod autem ad glossam tittiri (scil γίγαρτον tittiri granillum) a recensionis Leidensis codicibus servatam spectat, medii aevi additamentum videtur. || **1543** HS 3, 357, 47. || **1544** Tantum hic. || **1546** Tantum hic || **1551** Tantum hic; cf. Heraeus, Hermes, 34, 1899, p. 169, || **1553** HM 3, 199, 48.

1532 vinatia *SHM* || **1533** γιγαρτον tittiri granillum *L* γι- tit- *SHM* granillum *om. SHM* tittiri *exp.* (*cf. Praef. p.* XII) || **1534** torcolare *L* || **1539** rustiti *S* || **1541** σκεφαις *SHM* || **1544** mercenarii *H* || **1546** πυννη *L* : *om. SHM* grex *om. SHM* || **1551** bolumaca *om. SHM* || **1554** αρατρον *SHM*

	33. Περὶ στρατιᾶς	33. De militia
	παρεμβολή	castra
1560	στρατιώτης	miles
	ἡγεμών	dux
	ἔπαρχος	praefectus
	χιλίαρχος	tribunus
	ἑκατόνταρχος	centurio
1565	ταξίαρχος	evocatus
	πρωτοστάτης	princeps
	σημειοφόρος	signifer
	ναύαρχος	navarchus
	δεκαδάρχης	decurio
1570	πεζοί	pedites
	ἱππεῖς	equites
	τοξόται	sagittarii
	φύλακες	custodes
	κατόπται	speculatores
1575	πολέμιοι	hostes
	αἰχμάλωτοι	captivi
	πόλεμος	pugna
	εἰρήνη	pax
	τάγμα	legio
1580	εἴλη	turma
	ὅπλα	arma
	δόρυ	hasta
	γραμματεύς	tesserarius
	στόλος	classis

1558 HA 3, 82, 44; HM 3, 167, 19; 208, 5; HMp 3, 298, 16; HS 3, 352, 43; FB 3, 395, 32. || **1566** GGL 2, 425, 13. || **1568** HMp 3, 298, 52. || **1569** GGL 2, 267, 33.

1558 στραπας *SM* milicia H *tit.Lat. om. S* || **1561–2** ηγεμον prefectus (perfe- *H*) *SHM* || **1563** tribunus *om. SHM* || **1564** εκατονταρχου *L* || **1565** ebecatus *SHM* || **1580** turma L_1] -ae *LSHM* || **1581** επλα *LS* || **1583** tessaranus *SHM* || **1584** cilassis *H* calassis *M*

λάφυρα	spolia	1585
φρούριον	praesidium	

34. Περὶ ἀρχόντων	34. De magistratibus	
βασιλεύς	rex	
αὐτοκράτωρ	imperator	
ἄναξ	imperator	1590
σεβαστός	augustus	
δήμαρχος	tribunus plebis	
σύγκλητος	senatus	
ὕπατοι	consules	
στρατηγός	praetor	1595
πρεσβευτής	legatus	
ταμίας	quaestor	
ἀγορανόμος	aedilis	
ὑπατικός	consularis	
ἀνθύπατος	proconsul	1600
ἐπαρχία	provincia	
συγκάθεδροι	assessores	

35. Περὶ συγγενείας	35. De cognatione	
συγγένεια	cognatio	
γονεῖς	parentes	1605
τέκνα	liberi	
πατήρ	pater	
μήτηρ	mater	
ἀδελφός	frater	
ἀδελφή	soror	1610

1585 HMp 3, 298, 63. || **1587** HA 3, 82, 45 : de magistratis; HM 3, 166, 46; 182, 22; He 3, 236, 15; 275, 37; HMp 3, 297, 33; HS 3, 362, 28. || **1590** Tantum hic. || **1603** HA 3, 82, 48; HE 3, 235, 40; 253, 64; HMp 3, 303, 5 : de adfinitate.

1587 *Tit.Lat. om. SHM* || **1590** αναξ imperator *om. SHM* || **1592** plebis *om. SHM* || **1594** υπατοι consules *om. SHM* || **1595** praeceptor *SHM* || **1596** πρεσβευστης *SHM* || **1601** provintia *LSM* || **1603** *Tit.Lat. om. SHM* || **1606** liber *SHM*

	ὑιός	filius
	θυγάτηρ	filia
	πατρὸς ἀδελφή	amita
	<μητρὸς ἀδελφή>	matertera
1615	τήθη	<avia>
	πάππος	avus
	τροφός	nutrix
	τροφεύς	nutritor
	πενθερός	socer
1620	γαμβρός	gener
	πρόγονος	privignus
	φίλος	amicus
	φίλη	amica
	ἐχθρός	inimicus
1625	μητρυιά	noverca
	θρεπτός	alumnus
	ἀνεψιός	consobrinus
	πατρὸς ἀδελφός	patruus
	θυγατριδοῦς	neptis
1630	ὑιοποίητος	adoptivus
	σύντροφος	conlactaneus
	χήρα	vidua
	στεῖρα	sterilis
	αὐτόχθων	patricius
1635	ὀρφανός	pupillus
	κύριος	dominus
	κυρία	domina
	εὐγενής	ingenuus
	ἐλεύθερος	liber

1613 HMp 3, 303, 63. ‖ **1614** GLG 2, 127, 51; GGL 2, 371, 22. ‖ **1615** HE 3, 254, 5. ‖ **1629** Tantum hic; HE 3, 254, 14 : θυγατριδῆ neptis filiaster. ‖ **1630** HMp 3, 303, 48.

1614–5 τιθθη matertera *LSHM* ‖ **1621** προτονος *HM* ‖ **1623** φυλη *S* ‖ **1625** noberca *L* ‖ **1627** consubrinus *L* ‖ **1630** υιοποιντος *LH* ‖ **1633** στιρα *L* στυ- *SHM* sterelis *LH*

δοῦλος	servus	1640
δούλη	ancilla	
πάρθενος	virgo	
παλλακή	concubina	
νόθος	spurius	
ἀγχιστεύς	adfinis	1645
δίδυμοι	gemini	
πρόσφυξ	cliens	
36. Περὶ ναυτιλίας	36. De navigatione	
θάλασσα	mare	
γαλήνη	tranquillum	1650
κύματα	fluctus/undae	
ἀφρός	spuma	
λιμήν	portus	
αἰγιαλός	litus	
διαπέραμα	traiectus	1655
πλοῖον	navis	
τρόπις	carina	
ἱστός	arbor	
κέρας	antemna	
σχοινίον	funes	1660
κῶπαι	remi	
ἱστία	vela	
κόλπος	sinus	
ὅρμος	accessus	
σχεδία	rates	1665
πρύμνα	puppis	
πρῷρα	prora	
ἀντλία	sentina	

1645 HE 3, 253, 42; HS 3, 375, 8. || **1648** HA 3, 82, 46; HM 3, 167, 16; 204, 59; HMp 3, 296, 63; HS 3, 354, 30. || **1662–63** Tantum hic.

1640–1 *Inverso ordine SHM* || **1648** *Tit.Lat. om. SHM* || **1651** undae *om. SHM* || **1654** αιγιλλος *SHM* || **1657** τροπος *SHM* || **1660** funeus *H* funus *SM* || **1661** κωτιαι *HM*

	πηδάλια	gubernacula
1670	ἐπιβάται	vectores
	ἔ<μ>ποροι	mercatores
	ὄχθαι	ripae
	κλύδων	unda/dilutio
	βυθός	profundum
1675	γόμος	onus
	κυβερνήτης	gubernator
	37. Περὶ ἰατρικῆς	37. De medicina
	ἰατρός	medicus
	κλινικός	clinicus
1680	ὀφθαλμικός	ocularius
	βοτανικός	herbarius
	μαῖα	obstetrix
	ἄρρωστος	aeger
	πυρετὸς καθημερινός	febris cottidiana
1685	αὐχμοῦν	squalidum
	σύντονον	validum/non remissum
	τριταῖον	tertiana
	τεταρταῖον	quartana
	ἴκτερος	aurugo
1690	πόνος	dolor
	οἴδημα	tumor ex aqua
	φλεγμονή	tumor
	κεφαλαλγία	capitis dolor
	ἕλκος	ulcus
1695	τραῦμα	vulnus

1673 Dilutio tantum hic. || **1677** HA 3, 82, 47; HM 3, 167, 17; 205, 49; HMp 3, 296, 27; HS 3, 362, 77. || **1686** Tantum hic. || **1687** HS 3, 363, 39. || **1688** HS 3, 363, 40. || **1689** GGL 2, 331, 61. || **1691** Tantum hic. || **1692** HM 3, 206, 15; HMp 3, 296, 45.

1671 εποροι *L* εποποι *SHM* || **1673** dilutio *om. SHM* || **1677** *Tit.Lat. om. SHM* || **1680** οφδαλμικος *SHM* oculariis *L* || **1682** obsetrix *L* || **1683** eger *L* || **1685** αυχμειν squalidam *LSHM* || **1686** non remissum *om. SHM* || **1690** πονο *H* || **1692** κλεκμονη *L* : *om. SHM* tumor *om. SHM*

ψυγμός	perstrictio	
ἐσφιγμένος	constipatus	
ἀκόνη	cotis	
σπόγγος	spungia	
φάρμακον	medicamentum	1700
καλόν	bonum	
ὑγεινόν	salubre	
38. Περὶ ζωδίων ιβ'	38. De signis XII	
κριός	aries	
ταῦρος	taurus	1705
δίδυμοι	gemini	
καρκίνος	cancer	
λέων	leo	
πάρθενος	virgo	
ζυγός	libra	1710
σκορπίος	scorpio	
τοξότης	sagittarius	
αἰγοκέρως	capricornus	
ὑδρηχόος	aquarius	
ἰχθύες	pisces	1715

1696–97 Tantum hic. ‖ **1698** HA 3, 92, 43. ‖ **1703** HA 3, 82, 49 sq.; HM 3, 166, 33; 170, 16; HE 3, 235, 22; 241, 67; HMp 3, 291, 54.

1696 ψυφμος *LSHM* pertrictio *H* ‖ **1697** σφιρομενος *L* : *om. SHM* constipatus *om. SHM* ‖ **1702** salubrae *L* ‖ **1703** ιβ' De signis XII *om. SHM post* XII παραπλησιον *L* ‖ **1711** scorpia *SHM* ‖ **1712–3** τοξοτης capricornus αιγοκερως sagittarius *LSHM* ‖ **1714** aaquarius *H* ‖ **1715** αχθυες *SHM*

<Βιβλίον γ΄>

I. <Θείου Ἀδριανοῦ ἀποφάσεις καὶ ἐπιστολαί>.

Θαυμαστόν ἐστιν καὶ ἐπαινετὸν τοσαύτῃ εὐφυείᾳ τούτῳ τῷ
βιβλίῳ ἔργον μαθήσει διερμηνευμένον· πρὸ τούτου γὰρ
δυσὶν βιβλίοις συνέγραψα πάντα τὰ ῥήματα, ἃ ἠδυνήθην τῇ
1720 ἡμετέρᾳ ἑρμηνείᾳ, ὅσα ἀναγκαῖα ὑπολαμβάνω, καὶ ὅλως ὅσα
ὠφελεῖ ἀνθρώποις φιληταῖς τῆς λαλίας Ῥωμαικῆς· οὐκ ἐδί-
στασα καὶ ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ προσθεῖναι, ἵνα ἔχῃς ὅπου
σεαυτὸν γυμνάσῃς, ἀλλὰ καὶ εὐτυχῶς τέκνοις σοῖς καταλί-
πῃς μνημόσυνον καὶ ὑπόδειγμα φιλοπονιῶν σῶν. Ἤδη οὖν
1725 ἀρξώμεθα ἑρμηνεύειν, καθὼς δυνάμεθα διδάσκειν κάλλιστα·
ἀλλὰ τὰ κεφάλαια τῶν ὀνομάτων καὶ ῥημάτων ἑνὸς ἑκάστου
*** ταῦτα ἔσονται θείου Ἀδριανοῦ ἀποφάσεις καὶ ἐπιστολαί,
ἐξ ὧν μείζων εὐχρηστία ἀκολουθεῖ ἀνθρώποις, ἀπὸ τούτου
τοῦ ἄρχοντος ἐγένετο καὶ λαλιότης, διὸ ἀναγκαίως εἰσὶν
1730 ἀναγνωστέα καὶ μνήμῃ παραδοτέα, εἰ μέντοι θέλομεν Ῥωμαι-
στὶ λαλεῖν ἢ Ἑλληνιστὶ χωρὶς αἰτίας· οὕτως ἀρξώμεθα.

<Liber tertius>

I. <Divi Adriani sententiae et epistulae>.

Mirandum est et laudandum tanto ingenio hoc in libro opus
doctrinae interpretatum. Ante hoc enim duobus libris con-
1735 scripsi omnia verba, quae potui nostra interpretatione, quae
necessaria arbitror, et omnino quae prosunt hominibus ama-
toribus loquellae Latinae; non dubitavi et in hoc libro adice-

Βιβλίον γ *add. Boeck.* ‖ **1716** *Cf. infra 1727* ‖ **1718** μαθήσεως *Gold.* | διερμενευομενον *SHM* – μηνευόμενον *Gold.* ‖ **1719** βιβλιοσις *L* | ρειματα *SM* ρειμτα *H* ‖ **1721** ὀφείλει *Gold.* | ρωμαικη *SHM* ‖ **1722** βιβλιοω *SHM* | ὅπου σεαυτόν *Boeck.* : οπωσεαυτον *LSHM* ὅπως ἑαυτόν *Gold.* ‖ **1723** ευτυχων *SHM* | ωις *SHM* ‖ **1724** σω *S* σου HMS_1*Boeck.* ‖ **1725** ερμηνευριν *H* | καθαως *SHM* καθ᾽ὥς *Gold.* ‖ **1726** τα *om. HM* | ἑνὸς ἑκάστου *Boeck.* : ως εκαστοι *LSHM post* ἑκάστου *lac. posui* ‖ **1727** θεου *LSHM* | επιστολας *LSHM* ‖ **1728** ευχρ… *SHM post* ἀκολουθεῖ *lac. posuit Boeck.* ‖ **1729** *post* ἄρχοντος *lac. posuit Boeck.* | αλλιοτης *L* ‖ **1730** θελωμεν *L* ‖ Liber tertius *add. Boeck.* ‖ **1732** *Cf. infra 1742* ‖ **1733** in *om. SHM* ‖ **1734** doctrinae *LSM Boeck.* : -ne *H* ‖ **1736** omnia *S* | omnibus *LS* ‖ **1737** loquelae *SHM Boeck.*

re, ut habeas, ubi te ipsum exerceas, sed et feliciter liberis
tuis relinquas memoriam et exemplum studiorum tuorum.
Iam ergo incipiamus interpretari, sicut possumus docere op- 1740
tima; sed capitula nominum et verborum unius cuiusque ***
haec erunt divi Adriani sententiae et epistolae, ex quibus
maior utilitas sequitur hominibus; ab eo principe fuit et lo-
quella, propterea necessario sunt legenda et memoriae tra-
denda, si tamen volumus Latine loqui vel Graece sine vitio. 1745
Sic incipiamus.

1. Αἰτοῦντός τινος, ἵνα στρατεύηται, Ἀδριανὸς εἶπεν·, Ποῦ
θέλεις στρατεύεσθαι;‘ Ἐκείνου λέγοντος· ‚Εἰς τὸ πραιτώ-
ριον,‘ Ἀδριανὸς ἐξήτασεν· ‚Ποῖον μῆκος ἔχεις;‘ <Λέγοντος
ἐκείνου>· ‚Πέντε πόδας καὶ ἥμισυ,‘ Ἀδριανὸς εἶπεν· „Ἐν το- 1750
σούτῳ εἰς τὴν πολιτικὴν στρατεύου, καὶ ἐὰν καλὸς στρα-
τιώτης ἔσῃ, τρίτῳ ὀψωνίῳ δυνήσῃ εἰς τὸ πραιτώριον με-
ταβῆναι.“

1. Petente quodam, ut militaret, Adrianus dixit : ‚Ubi vis
militare?‘ illo dicente: ‚In pretorio,‘ Adrianus interrogavit : 1755
‚Quam staturam habes?‘ <dicente illo>: ‚Quinque pedes et
semis,‘ Adrianus dixit : „Interim in urbanam milita, et si
bonus miles fueris, tertio stipendio poteris in pretorio transi-
re.“

2. Δι' ἐπιστολιδίου αἰτοῦντός τινος, ἵνα τὸν ἴδιον ἀπελεύθε- 1760
ρον ἀπολέσῃ, ὃν πρὸ χρόνου κελεύσει ἐπάρχου γαζοφυλα-

I. 1. HS 3, 387, 10–21. || **2.** HS 3, 387, 22–33.

1740 possimus *L* || **1741** *post* cuiusque *lac. posui* || **1742** hae *L* || **1743** *post* sequitur *lac. posuit Boeck.* | omnibus *L* | principe *Boeck.* : -pi *LSHM post* principe *lac. posuit Boeck.* | loquela *SHM Boeck* || **1744** preterea *HM* || **1745** latinae *SM* -na *L* | loqui *Boeck.* : eloquia *LSHM* || **1747** αδρνο *SM* αaρνο *H* || **1749** ἐξήτασεν *Boeck.* : ἐζήτη- *Cuiac.* -τασεν *Gold.* σεξηταζεν *L* -ζε *SHM* | εχει *LSHM* | λέγοντος ἐκείνου *suppl. Gold.* || **1750** ποδας *Cuiac.* : -ες *LSHM* || **1751** πολιτικήν *Cuiac.* : -κη *LSHM* || **1752** πραιτώριον *Cuiac.* : -ριο *LSHM* || **1756** futuram *SHM* | habes *Boeck.* : -et *LSHM Cuiac.* | dicente illo *suppl. Gold.* || **1757** semis *LSHM* : dimidium *Gold.* | urbananam *M* || **1761** γαζοφυλδκιου *H*

κίου κατὰ νόμον Αἴλιον Σεντίον εἰς λιθοτομίας βεβλήκει, καὶ
νῦν τὴν ἐπίδοσιν αὐτοῦ ἤτει, Ἀδριανὸς εἶπεν· „Τί ζητεῖς
ἀπολέσαι ἄνθρωπον, καὶ τὴν ἐπίδοσιν ἀφαιρεῖσθαι, ἀφ' οὗ
1765 ἤδη ἐξεδικήθης; ἀναιδὴς εἶ."

2. Per libellum petente quodam, ut suum libertum perderet,
quem ante tempus iussu praefecti aerari secundum legem
Aeliam Sentiam in lautumias miserat, et modo <cum> con-
giarium huius peteret, Adrianus dixit : „Quid quaeris perde-
1770 re hominem et congiarium auferre, ex quo iam vindicatus
es? Improbus es."

3. Αἰτοῦντός τινος περὶ ἰδίου υἱοῦ, ὅτι αὐτὸν ἠμέλει, ἀσθενῆ
ὄντα καὶ πενόμενον, καὶ τρέφειν μὴ θέλοι, ἐν ᾧ ἁπάσας τὰς
οὐσίας αὐτοῦ δεδαπανήκει, Ἀδριανὸς εἶπεν τῷ νεανίσκῳ·"
1775 Φύλασσέ σου τὸν πατέρα, διὰ τοῦτο γάρ σε ἐγέννησεν·
φρόντισον οὖν μὴ πάλιν περὶ σοῦ πρός με μέμψηται."

3. Petente quodam de suo filio, quoniam eum neglegeret
valetudinarium et pauperem, et pascere nollet, in quo om-
nes facultates suas expenderat, Adrianus dixit iuveni :
1780 „Custodi patrem tuum, ideo enim te genuit; cura ergo ne
iterum de te apud me queratur."

4. Κωδικάλλους τίς ποτε Ἀδριανῷ παρέδωκεν, πλείονας εἶ-
ναι δανειστάς, οἵτινες ἀδίκους τόκους ἐξέπραξαν εἰς χρυσί-
νους χιλίους, ἐξ αὐτῆς ἡμέρας δηνάρια ἑκατὸν ὑποστεῖλαι,

3. HS 3, 387, 34–46. ‖ **4.** HS 3, 387, 47–388, 10.

1762 λιθοτομίας *Cuiac.* : -αν *LSHM* ‖ **1763** αὐτοῦ ἤτει *Boeck.* (αυτουητι *LSHM*) : αἰτοῦντι *Cuiac.* ἠτεῖτο *Gold.* ‖ **1764** αφυ *SHM* ‖ **1765** αναδιες *HM* ‖ **1766** liberium *SHM* ‖ **1767** iussu *Boeck.* : iussa *LSHM* ‖ **1768** sentiam L_1 : sententium LSHM | cum *suppl.* ‖ **1769** Adrianus dixit *om. SHM* ‖ **1770** iudicatus *Gold.* ‖ **1772** υδιουιου *L* ‖ **1773** θελαι *HM* -λει *Gold.* | ω απασας *SHM* : μαπασας *L* ‖ **1774** δεδπανηκι HM ‖ **1775** εγενησεν *HM* ‖ **1776** μεμφηται *SHM* ‖ **1777** eum *LS* : enim *HM* | negle…ret *L* ‖ **1778** valetudinarum *SHM* ‖ **1779** iubeni *S* ‖ **1781** iterum *LSHM* : igitur *Gold.* ‖ **1783** ἀδίκους *Cuiac.Boeck.* : ατουκους *LSHM* | ἐξέπραξαν *Boeck.* : -ξεον *LSHM Gold.* -ξουν *Cuiac.* | *post* χρυσινους ϙ̄ *L* : *om. SHM* | χρυσίνους χιλίους *Gold.* : δηνάρια χίλια *Cuiac.Boeck.* ‖ **1784** ἡμέρας *Cuiac.Boeck.* : -ων *LSHM* | *post* ημερων ϙ̄ *L* : *om. SHM* | δηνάρια

καὶ παρεκτὸς ἑκατοστὰς λαμβάνειν, καὶ τὸ αὐτὸ πάλιν 1785
δανείζειν, Ἀδριανὸς εἶπεν· „Ὁ ἐπισημότατος ἔπαρχός μου
περὶ τούτου πράγματος ἐκτινάξει καὶ ἀπαγγελεῖ μοι."
4. Codicillos aliquis Adriano tradidit, plures esse feneratores, qui iniustas usuras exigebant in denariis mille, ex ipsa
die denarios centum subducere, et extrinsecus centesimas 1790
accipere, et eadem iterum fenerari; Adrianus dixit : „Vir
clarissimus, praefectus meus, de ea re excutiet et renuntiato
mi."
5. Δι' ἐπιστολιδίου αἰτοῦντός τινος εἶναι αὐτῷ περιουσίαν ἱππικῆς ἀξίας, ἀλλ' ὅτε ἵππον δημόσιον ᾐτεῖτο, παραλελειμ- 1795
μένον αὐτὸν εἶναι, πρὸ διετίας ἀποφάσει ἐπάρχου ἑνὶ
ἐνιαυτῷ πολυδρίῳ ἐκχωρεῖται ***, ἐπειδὴ διαβολὴ παρεισεληλύθει, ἣν δοῦλοι παρώξυναν, Ἀδριανὸς εἶπεν· „Ὅστις
ἵππον αἰτεῖ δημόσιον, ἐξημαρτημένος εἶναι ὀφείλει· τὰ λοιπὰ
δὲ ζωῇ σῇ δοκιμάσεις." 1800
5. Per libellum petente quodam esse sibi facultatem equestris dignitatis, sed cum equum publicum peteret, praeteritum eum fuisse, ante biennium decreto praefecti uno anno
municipio excedere ***, quoniam crimen intervenerat quod

5. HS 3, 388, 11–21.

Cuiac.Boeck. : -ριων *LSHM* | *post* δηναριων ρ̅ *L* : *om. SHM* | υποστιλε *LSHM* -στέλλειν *Cuiac.* || **1785** παρεκτας *LSHM* || **1787** ἐκτινάξει *Boeck.* : -νασσι *LSHM* εκτίνασε *Cuiac.* | ἀπαγγελεῖ *scripsi* : -λι *SHM* -έλλει *Cuiac.* αναγγελι *L* -λεῖ *Boeck.* | μου *SHM* || **1788** codicellos *L* | aliquisqui *LSHM* || **1789** iniustas *scripsi* : inusuras *LSHM* iniquas *Boeck.* | denariis *LSHM* : -rios *Gold.Boeck.* | mille *Gold.Boeck.* : centum *LSHM* | ipsa *Gold.Boeck.* : -sis *LSHM* || **1790** die *Boeck.* : dierum centum *LSHM* | centecimas *LSHM* || **1791** easdem *Boeck.* || **1792** perfectus *H* | renuntiato *scripsi* : -te *LSHM* -tiabit *Boeck.* || **1793** mihi *Boeck.* || **1794** αιναι *HM* || **1796** αποφασι *L* αποασι *SHM* || **1797** *post* ἐκχωρῆσαι *lac. posuit Boeck.* | παρισελελυθι *L* -ελεαυθι *SHM* || **1798** δουλου *SHM* | παρώξυναν *Boeck.* : παροξυνκισᾱ *L* -ωξυνκισαμ *SHM* || **1799** ἐξημαρτημένος *Boeck.* : -τησθαι *LSHM* || **1800** δοκιμασης *LSHM* || **1801** aequestris *LSHM* || **1802** ecum *SHM* || **1804** escedere *LSHM* | *post* excedere *lac. posuit Boeck.* | intervenerant *LSHM*

1805 servi concitaverant, Adrianus dixit : „Qui equum petit publicum, emendatus esse debet, cetera autem vitae tuae probabis.“

6. Αἰτοῦντός τινος ἐπιτραπῆναι αὐτῷ πατέρα ἑαυτοῦ ἀπὸ ἐξορίας μετακαλέσασθαι, Ἀδριανὸς εἶπεν· „Ἄφες ὄψωμαι τὰ 1810 ὑπομνήματα, σὺ δὲ φρόντισον ἐπανελθεῖν πρός με.“

6. Petente quodam permitti sibi patrem suum ab exilio revocari, Adrianus dixit : „Sine videam commentarios; tu tamen cura reverti ad me.“

7. Λέγοντός τινος ἑαυτὸν ὑπονοθευθῆναι ὑπὸ ἰδίων ἀπελευ-1815 θέρων, καὶ ἔχειν ἴδια ἐργαστήρια, ἐν οἷς πραγματεύονται ἐκ τῶν αὐτοῦ χρημάτων, καὶ μηδὲν ἀπ᾿ ἐκείνων λαμβάνειν, ὁ οὖν συνήγορος τῶν ἀπελευθέρων ἀπεκρίθη, ἐπὶ πολλῷ χρόνῳ αὐτοὺς τῷ πάτρωνι αὐτῶν ἕν᾿ ἕκαστον παρεσχηκέναι ***, εἰ αὐτοῖς *** πραγματεύεσθαι· Ἀδριανὸς εἶπεν· 1820 „Φροντίσατε οὖν, μὴ μέμψηται· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς νοῦν κοινὸν ἔχῃ.“

7. Dicente quodam se circumventum a suis libertis, et habere suas tabernas, in quibus negotiantur de suis pecuniis, et nihil ab illis accipere, ergo advocatus libertorum respondit, 1825 multo tempore eos patrono suo unumquemque praestare ***, si eis *** negotiari; Adrianus dixit : „Curate ergo, ne queratur, sed et ipse sensum communem habeat.“

8. Διὰ βιβλιδίου λέγοντός τινος πατέρα ἴδιον ἀποπεφισκῶσθαι, καὶ αὐτῷ δικουρίαν ἀφῃρῆσθαι, ἣν ἀπῄτει, καὶ εἴ τινα 1830 ἄλλα γεγόνεισαν δίκαια· αἰτοῦντός τινος, Ἀδριανὸς ἐζήτησεν· „Πότε ὁ πατήρ σου ἀποπεφισκωμένος εἴη;“ λέγοντος

6. HS 3, 388, 22–29. || **7.** HS 3, 388, 30–47. || **8.** HS 3, 388, 48–389, 8.

1805 servi *Boeck.* : emerui *LSHM* | petet *SHM* || **1806** probabilis *SHM* || **1809** οψομαι *L* σψομαι *SHM* || **1810** σοι *LSHM* || **1811** permittit *SHM* | se ibi *L* se sibi *SHM* || **1816** αὐτοῦ *Boeck.* : αυτον *L* -ων *SHM* | χρηματω *SHM* || **1817** σινητορος *H* || **1819** *post* παρεσχηκέναι *et post* αὐτοῖς *lac. posui* | πρατματευεσθαι *HM* || **1820** μεμψεται *L* | ουτος *SHM* || **1821** εχει *LSHM* || **1822** a suis a libertis *LSHM* || **1823** negociantur *H* || **1826** *post* praestare *et* eis *lac. posui* || **1827** quaeratur *L* | habeat *Boeck.* : -et *LSHM* || **1830** εξητησε *HM* || **1831** πατερ *SHM*

ἐκείνου πρὸ ἐτῶν δέκα· „Ἐὰν ἀρξώμεθα πράγματα ἢ καλῶς
ἢ κακῶς κεκριμένα μετακαλεῖν, οὐδὲν τετελευσμένον ἔσται·
αὐτὸς σαυτῷ."
8. Per libellum dicente quodam patrem suum confiscatum 1835
esse, et sibi decuriam ablatam esse, quam petebat, et si qua
alia fuissent iusta; petente quodam, Adrianus inquisivit :
„Quando pater tuus confiscatus esset?" dicente illo ante an-
nos decem, „si coeperimus res aut bene aut male iudicatas
revocare, nihil consummatum erit; ipse tibi." 1840
9. Οὐρβικοῦ λέγοντος Πριμίτιβον ἐλευθερῶσαι θέλοντα δοῦ-
λον ἴδιον, (κεκωλυσμένον εἶναι) ἀπὸ Ῥεστούτης, μητρὸς
ὀρφανῆς· εἰς ἀδικίαν γὰρ τῆς ὀρφανῆς (τοῦτο γίνεσθαι· εἶ-
ναι γὰρ αὐτὸν πραγματευτὴν αὐτῆς), καὶ δι' αὐτὸν <πάντα>
τὰ πράγματα τῆς ὀρφανῆς διοικούμενα. Ἀδριανὸς ἐζήτησεν, 1845
ποίας ἡλικίας ἡ ὀρφανὴ εἴη· λέγοντος τοῦ συνηγόρου, δέκα
εἶναι ἐτῶν, Ἀδριανὸς εἶπεν· „Πεῖσον τοὺς κριτὰς μὴ ὀφεί-
λειν τοῦτον περὶ ταύτην προσηγορίαν ἐλευθεροῦσθαι."
9. Urbico dicente Primitivum manumittere volentem ser-
vum suum, (vetitum esse) a Restuta, matre pupillae; in frau- 1850
dem enim pupillae (hoc fieri; esse enim eum actorem) eius,
et per eum res omnes pupillae administratas, Adrianus in-
quisivit, cuius aetatis pupilla esset. Dicente advocato, decem

9. HS 3, 389, 9–23.

1832 αρχωμεθα *HM* || **1833** ἢ κακῶς *Boeck.* : η καλως *L om. SHM* || **1834** σαυτῷ *Boeck.* : εαυτω *LSHM* || **1837** αδριανος *S* || **1838** suus *SHM* || **1839** coeperimus *Boeck.* : quae perimus *LSHM* | aut male *om. SHM* || **1840** tibi *Boeck.* : sibi *LSHM* || **1841** ελευθερωσσαι *HM* | θελοντος *LSHM* || **1842** ιδιον *LSHM* : *exp. Boeck.* | κεκωλυσμένον εἶναι *ex rec. Steph.* || **1843** ἐις – ὀρφανῆς *om. SHM* || **1843–4** τοῦτο – αὐτῆς *ex rec. Steph.* | τοῦτο – γάρ *om. LSHM* || **1844** ο πραγματευτης *LSHM* | πάντα *suppl. Boeck. ex Lat. interpr., qui post* πράγματα *posuit* || **1846** ποια *L* || **1850** suum *LSHM* : *exp. Boeck.* | vetitum esse *ex. rec. Steph.* | reftuta *HM* || **1850–1** in – pupillae *om. SHM* || **1851** hoc – actorem *ex rec. Steph.* | hoc – enim *om. LSHM* | actor L auctor *SHM*

esse annorum, Adrianus dixit : „Suade iudices non debere
1855 eum circa eam appellationem manumitti."

10. Λεγούσης τινός (γυναικός) τὴν ἐπίδοσιν τοῦ ἰδίου υἱοῦ
ἀφῃρῆσθαι ὑπό τινος, καὶ λέγοντος <ἐκείνου> υἱὸν ἴδιον εἶ-
ναι, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἀνήκειν τὴν ἐπίδοσιν, ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ
Ῥωμαικὴν αὐτὴν γεγονέναι, καὶ δέλτους μόνον συγγεγραφέ-
1860 ναι, γάμους δὲ μὴ γεγονέναι· (ἠρνήσατο ἄλλος), ὅστις (ἑαυ-
τόν) ἔλεγεν πατέρα αὐτοῦ εἶναι· Ἀδριανὸς εἶπεν· „Ὅτε οὖν
μὴ ᾖ υἱὸς σός, τὴν ἐπίδοσιν αὐτοῦ *** ἀφαιρεῖσθαι." Μὴ
δυνηθένθος οὖν (αὐτὸν ἀποδεῖξαι υἱὸν ἴδιον εἶναι), περὶ οὗ
ἤγετο, Ἀδριανὸς ἐκέλευσεν πρὸς ἑαυτὸν τὸν παῖδα καὶ
1865 ἐπηρώτησεν, παρὰ τίνι διατρίβοι· <λέγοντος δὲ τοῦ παιδὸς
παρὰ μητρί>, Ἀδριανὸς τῷ ἀνθρώπῳ εἶπεν· „Ἀναιδέστατε,
ἀπόδος τὴν ἀλλοτρίαν ἐπίδοσιν."

10. Dicente quadam (muliere) congiarium sui filii ablatum
esse a nescio quo, et dicente <illo> filium suum esse et ad
1870 se pertinere congiarium, respondit mulier Latinam se fuisse,
et tabulas solum conscripsisse, nuptias autem non fuisse;
(negavit alius), qui se dicebat patrem eius esse. Adrianus
dixit : „Cum ergo non erit filius tuus, congiarium eius ***
auferri." Non potente ergo (eum ostendere filium suum es-
1875 se), de quo agebatur, Adrianus iussit apud se puerum et

10. HS 3, 389, 24–45.

1854 suuvade *SHM* ‖ **1856** λεγοντος (-γου- *L*) *SHM* | τινα *LSHM* | γυναικός *ex rec. Steph.* ‖ **1857** *post* τινος *lac. posuit Boeck.* | ἐκείνου *suppl.* ‖ **1859** ρωμαικηλι *SHM* | αυτη *SHM* ‖ **1860** ἠρνήσατο ἄλλος *ex rec. Steph.* | ἑαυτόν *ex rec. Steph.* ‖ **1861** εναι *SHM post* εἶπεν *iterum adscr.* αδριανος M_1 ‖ **1862** *post* αὐτοῦ υποτινος *LSHM* : *exp. Boeck. ibidemque lac. posuit* ‖ **1863** αὐτόν – εἶναι *ex rec. Steph.* ‖ **1865–6** λέγοντος – μητρί *suppl. Boeck.* ‖ **1868** quadam *Boeck.* : quo- *LSHM* | muliere *ex rec. Steph.* | ablatam *SM* ‖ **1869** *post* quo *lac. posuit Boeck.* | illo *suppl.* ‖ **1870** latinum *LSHM* ‖ **1872** negavit alius *ex rec. Steph.* ‖ **1873** *post* eius a nescio quo *LSHM* : *exp. Boeck. ibidemque lac. posuit* ‖ **1874** potenti *LSHM* | eum – esse *ex rec. Steph.*

interrogavit, apud quem moraretur; <dicente autem puero apud matrem>, Adrianus homini dixit : „Improbissime, redde alienum congiarium."

11. Αἰτούσης τινὸς γυναικὸς περὶ φροντιστοῦ υἱοῦ αὐτῆς, ὃς αὐτῷ τριετίαν οὐ παρεσχήκει τροφεῖα, καὶ σήμερον τὴν ἐπί- 1880
δοσιν αὐτοῦ ἀφῄρηκεν, Ἀδριανὸς τὸν φροντιστὴν ἐξήτασεν, πότε εἴη ἐπίτροπος δεδομένος, καὶ εἴ τι παρεσχήκει τῷ ὀρφανῷ· ὁ φροντιστής <εἶπεν> ὅτι ὁ κοινωνὸς αὐτοῦ ἀπὼν εἴη, καὶ μηδὲ δυνῆσθαι τί ποτε μόνος παρέχειν· Ἀδριανὸς εἶπεν τῷ φροντιστῇ· „Διὰ τοῦτο οὖν ἐδόθης, ἵνα λιμῷ πνί- 1885
ξῃς τὸν ὀρφανόν; κατὰ δύναμιν οὖν τῆς ὑποστάσεως τροφεῖα αὐτῷ πάρεχε."

11. Petente quadam muliere de curatore filii sui, qui ei triennium non praestiterat alimenta, et hodie congiarium eius abstulit, Adrianus curator<em> interrogavit, quando esset 1890
procurator datus, et si quid praestitisset pupillo. Curator <dixit>, quoniam socius eius absens esset, et non potuisset aliquid solus praestare; Adrianus dixit curatori : „Propter hoc ergo datus es, ut fame neces pupillum? pro modo ergo facultatis alimenta ei praesta." 1895

12. Ἐν τοσούτῳ δὲ ἐνέτυχέν <τις> Ἀδριανῷ λέγων· „Οἱ υἱοί μου, Κύριε, ἐστρατολογήθησαν·" Ἀδριανὸς εἶπεν· ‚Ἐπ' ἀγαθῷ·' ἀπεκρίθη· „Ἀλλὰ ἰδιῶταί εἰσιν, καὶ φοβοῦμαι μή τι παρὰ τὸ καθῆκον ποιήσουσιν καὶ ἔρημόν με καταλίπωσιν·"

11. HS 3, 389, 46–390, 6.

1876–7 dicente – matrem *suppl. Boeck.* ‖ **1877** reddae *SHM* ‖ **1879** αἰτούσης *Boeck.* : αιτουντος *LSHM* | *post* φροντιστοῦ *usque ad verba* ἵνα ταχιον (*infra* 1935) *lac. exhibet H* ‖ **1883** εἶπεν *suppl. Boeck.* ‖ **1884** παρεσχειν *L* ‖ **1885** ειπε *SM* | ινα *SM* : ρια *L* | πνίξῃς *Boeck.* : -ξεις *Cuiac.* πνξης *L* τινξης *SM* ‖ **1888** quadam *Boeck.* : quo- *LSHM* | muliere *Boeck.* : -ris *LSHM* | *post* curatore *usque ad verba* ut celerius (*infra* 1944) *lac. exhibet H* ‖ **1889** prestiterit *SM* | odie *SM* ‖ **1890** curator *LSM* ‖ **1892** dixit *suppl. Boeck.* | sotius *L* ‖ **1893** Adrianus dixit *om. SM* ‖ **1894** necesses *SM* ‖ **1896** τις *suppl. Boeck.* | Ἀδριανῷ *Cuiac. Boeck.* : -ου *L* -ος *SM* | λεγω *SM* ‖ **1898** *post* ἀπεκρίθη ἐκεῖνος *suppl. Boeck.* ‖ **1899** ποισουσιν *SM*

1900 Ἀδριανὸς εἶπεν· „Μηδὲν εὐλαβοῦ, ἐν εἰρήνῃ γὰρ στρατεύονται.“ Ὧι ὁ πατὴρ εἶπεν· „Ἐπίτρεψον οὖν μοι, Κύριε αὐτοκράτορ, κἂν ὑπηρέτην αὐτῶν εἶναι, ἵνα αὐτοὺς ἐπέχω·“ Ἀδριανὸς εἶπεν· „Μὴ ποιήσειαν οἱ θεοί, ἵνα σε ὑπόδουλον τοῖς τέκνοις σοῦ ποιήσω, ἀλλὰ κλῆμα λαβὼν ἑκατοντάρχης αὐτῶν
1905 γενοῦ.“

12. Interea autem interpellavit <quis> Adriano dicens : „Filii mei, Domine, militiae capti sunt.“; Adrianus dixit : ‚Feliciter!‘ respondit : „Sed inscientes sunt et timeo ne quid extra ordinem faciant et miserum me relinquant.“ Adrianus
1910 dixit : „Ne quid timeas; in pace enim militant“, cui pater dixit : „Remitte ergo me, Domine imperator, vel ministrum eorum esse, ut eos adtendam.“ Adrianus dixit : „Ne id faciant dii, ut te obsequentem filiis tuis faciam, sed vite accepta centurio eorum esto.“

1915 13. Ἀδριανοῦ ἐπίδοσιν διδόντος γυνή τις ἐξεβόησεν· „Δέομαί σου, Κύριε αὐτοκράτορ, ἵνα κελεύσῃς τοῦ υἱοῦ μου δοθῆναι μοί τι, ἐπεὶ αὐτός μου ἀμελεῖ.“ Καὶ υἱὸς αὐτῆς παρεστὼς λέγει· „Ἐγώ, Κύριε αὐτοκράτορ, οὐκ ἐπιγιγνώσκω ταύτην μητέρα·“ Ἀδριανὸς εἶπεν· „Εἰ σὺ ταύτην οὐκ ἐπι-
1920 γιγνώσκεις μητέρα, οὐδὲ ἐγώ σε πολίτην Ῥωμαῖον.“

13. Adriano congiarium dante mulier quaedam exclamavit : „Rogo te, Domine imperator, ut iubeas filio meo dare mihi aliquid, quoniam ipse me neglegit.“ Et filius eius adstans dicit : „Ego, Domine imperator, non agnosco eam matrem;“

1900 ειπε *S* | εἰρήνῃ *Cuiac. Boeck.* : ιρηλιη *L* ιρι- *S* ιριλη *M* || **1901** αυτοκρατωρ *SM* || **1902** υπερετη *L* πε- *SM* || **1903** ποιήσειαν *Cuiac. Boeck.* : ποτησιαν *LM* πογη- *S* || **1906** quis *suppl. Boeck.* | adrianos *S* -us *M* || **1907** fili *LS* || **1908** *post* feliciter in bono *LSM* : *exp. Boeck.* | *post* respondit ille *suppl. Boeck.* | nequit *SM* || **1910** nequit *SM* || **1911** remitte *LSM* : permitte *Gold. Boeck.* || **1912** id faciant *Boeck.* : deficiant *LSM* || **1913** vitae acceptae *LSM* || **1915** αδριανου L_1 : -ος *LSM* || **1916** αυτοκρατωρ *LSM* | υιου *L* : ου *SM* || **1917** αμελι *SM* εμε- *L* | υιος *L* : ος *SM* || **1918** αυτοκρατωρ *LSM* || **1919** σου *SM* σοι *L* | ἐπιγιγνώσκεις *Boeck.* : -σκω *LSM* || **1920** ρωμηον *LSM* || **1921** dante *Boeck.* : -es *LSM*

Adrianus dixit : „Si tu eam non agnoscis matrem, nec ego 1925
te civem Romanum."
14. Χαῖρε, μῆτερ καλλίστη καὶ τιμιωτάτη, ὅσα γὰρ σὺ θεοῖς
εὔχῃ ὑπὲρ ἐμοῦ, κᾀγὼ τὰ αὐτὰ ὑπέρ σου εὔχομαι· ἡ γὰρ σὴ
εὐσεβεία καὶ σεμνότης πάντα ποιεῖ· χαίρω δέ, νὴ τὸν Ἡρα-
κλέα, ὅτι τὰ ὑπ' ἐμοῦ γινόμενα πάντα σοι ἀρεστά εἰσιν καὶ 1930
ἐπαινετά. Οἶδας οὖν, μῆτερ, τὴν σήμερον ἡμέραν γενέθλιόν
μου εἶναι, καὶ ὀφείλομεν κοινῇ δειπνῆσαι· ἐὰν θέλῃς οὖν,
ἐνωρότερον μετὰ τῶν ἀδελφῶν μου λελουμένη ἔρχου· Σαβίνη
γὰρ εἰς ἀγρὸν ὥρμησεν, ἀλλὰ σφυρίδα αὐτὴ ἔπεμψεν. Βλέπε
οὖν, ἵνα τάχιον ἔλθῃς, ἵνα δυνησόμεθα τὴν εὐκταῖαν εἰς ἓν 1935
θρησκεῦσαι.
14. Gaude, mater optima et carissima, quantum enim tu
deos oras pro me, et ego eadem pro te oro; tua enim pietas
et castitas omnia facit. Gaudeo tamen, per Herculem, quo-
niam quae a me fiunt, omnia tibi grata sunt et laudabilia. 1940
Scis ergo, mater, hodiernum diem natalem meum esse, et
debemus invicem cenare : si vis ergo, tempore cum sorori-
bus meis lota veni. Sabina enim in villam profecta est, sed
sportellam ipsa misit. Vide ergo, ut celerius veniatis, ut pos-
simus optabilem in unum celebrare. 1945
15. Γίνεται νόμος <τις> τοιουτότροπος πᾶσιν ἀνθρώποις,
ὅπως ὅστις πατροκτονίαν πεποιήκει, δημοσίως εἰς μολγὸν
πεμφθεὶς συῤῥαφῆναι μετὰ ἐχίδνης καὶ πιθήκου καὶ ἀλέ-
κτορος καὶ κυνός, ἀσεβῶν ζώων ἀσεβὴς ἄνθρωπος, καὶ εἰς

15. HS 3, 390, 6–33; FP 3, 108.

1925 cognoscis *L* ‖ **1927** μητηρ *LSM* | σοι *LSM* ‖ **1930** σου *SM* ‖ **1931** οιδες *LSM* | μητηρ *LSM* ‖ **1932** διπνησαι *L* -εσαι *SM* ‖ **1934** σαβινα *LSM* ‖ **1935** *verbis* ἵνα τάχιον *desinit M* | *ab* ἔλθῃς *exstat H* ‖ **1937** qantum *S* ‖ **1939** fecit *SM* | erculem *SM* ‖ **1942** *post* invicem commune *L* : *om. SM exp. Boeck.* ‖ **1943** savina *SM* | villa *L* bi- *S* ‖ **1944** *verbis* ut celerius *desinit M* | *ab* veniatis *exstat H* | veniatis *LH* : venias *Boeck.* ‖ **1946** τις *suppl. ex Lat. interpr.* ‖ **1947** πεποηικι *H* | δημοσιος *L* | μολγόν *Boeck.* : μολσον *LSH* ‖ **1948** συῤῥαφῆναι *Boeck.* : συνγραφηναι *S* -τραφηναι *LH* | πιθηκουν *LSH* | αλεκτορας *LSH* ‖ **1949** κυνας *LSH* | ἀσεβῶν *Boeck.* : ασεβις *LSH* | ζώων *Boeck.* : ζωις *L* ζωοις *SH*

1950 ἅμαξαν ἐζευγμένην μελανῶν βοῶν κατενεχθῆναι πρὸς θάλασσαν καὶ εἰς βυθὸν βληθῆναι· ἔδειξαν ὑπόδειγμα τιμωρίας, ἵνα μᾶλλον φοβηθῶσιν *** οὕτως ἀνόσιον ἔργον ἐποίησεν.

15. Fit quaedam lex eiusmodi omnibus hominibus, uti qui
1955 parricidium fecisset, publice in culleum missus consueretur cum vipera et simia et gallo et cane, impiis animalibus impius homo, et in plaustrum iunctum nigris bovis deportaretur ad mare et in profundum mitteretur; ostenderunt exemplum poenae, ut magis timeant *** sic crudelem opus fecit.

1960 II. <Μῦθοι Αἰσώπιοι>.

Νῦν οὖν ὃ ἂν ἐπιβάλῃ, ἐπὶ πέρας ἄξεις· διὸ ἐν παντὶ πράγματι φιλοπονεῖν δεῖ ἀπὸ τῶν θελόντων πλέον τι εἰδέναι, ὃ εὔχρηστόν ἐστιν ἀνθρωπίνῳ βίῳ· τούτου μάλιστα ἀπηγορία κυριεύσει, ὅθεν δεῖ γραμμάτων τέχνην ἐκμαθεῖν, καὶ γὰρ ἐσ-
1965 τὶν ὅραμα ἀπηγορίας· ἔνθεν γὰρ πάντα καταυγάζονται· οὐκ ἀμαθῶς γὰρ ὁ εἰδέναι θέλων Ῥωμαιστὶ λαλεῖν καὶ Ἑλληνιστί, ἐπιμελῶς προσέχῃ· τοῦτο γὰρ ὑποδείγματος χάριν προσθήσομεν ἀπηγορίαν, ἥτις ἐστὶν Ἀθηνᾶς χάριν, ἡ διδοῦσα ἅπασιν τὴν μάθησιν καὶ τύχην πρῶτον, ἔπειτα εἰδέναι·
1970 ποιῶν γὰρ ποιεῖ ἀνθεῖν τούτους, τοὺς μὴ ἀμηλοῦντας καὶ ποιοῦσιν ἃ ἔμαθον· τέχνη γὰρ μετατίθεται ἀπὸ ἀνθρώπου εἰς ἄνθρωπον, καὶ διὰ τοῦτο τέχνη οὐκ ἀποθνήσκει· ἔπειτα ποία

II. FP 3, 94, 1–95, 39.

1951 βυθόν *scripsi* : -νι *LS* (βυεονι *H*) -να *Boeck.* | υποδιγμα *L* πο- *SH* ‖ **1952** ινα *LH* : να *S* | *post* φοβηθῶσιν *lac. posuit Boeck.* ‖ **1954** quidem *LSH* | que *H* ‖ **1955** culeum *H* | consueretur *Boeck.* : conscriberetur *LSH* | *post* conscriberetur R̅ *adscr. L* : *om. SH* ‖ **1956** vipera *LS* : inpera *H* | simiam *LS* | gallu *LS* ‖ **1957** bovis SL_1 : -es *L* bubus *H* bo- *Boeck.* | deportaretur *Boeck.* : -tari *LS* -tant *H* ‖ **1958** mitteretur *Boeck.* : mitti *LSH* ‖ **1959** *post* timeant. *lac. posuit Boeck.* | crudelem *LSH* : -le *Boeck.* ‖ **1960** *Cf. infra* 1981 ‖ **1961** ὃ ἄν *scripsi* : ο εαν *LSH* ὅσα *Boeck.* ‖ **1962** τι εἰδέναι *Boeck.* : τισιδεναι *LSH* ‖ **1963** μαλισια *SH* -σι *L* ‖ **1965** ορομα *LSH* ‖ **1967** προσεχε *LSH* | τουτω *LS* | υπαδιγματος *L* πα- *S* πο- *H* ‖ **1969** ειδεν *H* ειδεναψ *S* ‖ **1971** ποιοσιν *LS* πιοσιν *H* ‖ **1972** ουκ *LS* : ουν *H* | επιτοι *LSH*

ἦν χάρις μαθεῖν, εἰ ὁ διδάσκων ἦν ἀθάνατος; ταῦτα γὰρ εἶναι θεοί ἐθέλησαν ἀναμιμνήσκοντες πρῶτον πάντων θεοὺς σέβεσθαι, οὐ λιβάνῳ, ἀλλὰ συνειδήσει. Πλεῖον γάρ ἐστιν 1975 καλῶς ζῆν ταῦτα ποιοῦντα, γονεῖς τιμᾶν, τέκνοις ἐγγλυκαίνειν, φίλους φιλεῖν καὶ ἁπλῶς ὑποδεικνύειν καὶ ἀνυπόπτως πάντα ποιεῖν καὶ μὴ <πονηρῶς>, ἵνα ἐν παντὶ πράγματι εὔχρηστος ἦς καὶ πάντα τὰ ἔθιμα ζωῇ σῇ παρατηρῇς καὶ θαυμάσῃς, ὅτι τὸν καλῶς ποιοῦντα καλῶς ἀκολουθεῖ. Νῦν 1980 οὖν ἄρξομαι μύθους γράφειν Αἰσωπίους καὶ ὑποτάξω ὑπόδειγμα· διὰ τοῦτον γὰρ αἱ ζωγραφίδες συνέστηκαν· εἰσὶν γὰρ λίαν ἀναγκαῖαι πρὸς ὠφέλειαν τοῦ βίου ἡμῶν. Πρώτῳ οὖν τόπῳ μύθου ἄρξομαι ἀπὸ ἐλάφου.

II. <Fabulae Aesopiae>. 1985

Nunc ergo quod conatus fueris, ad finem adducis; propterea in omni re studere oportet a volentibus plus aliquid scire, quod utile est humanae vitae; huius praecipue oratio dominabitur, unde oportet litterarum artem perdiscere : etenim est visus orationis; hinc enim omnia inluminantur; non in- 1990 docte enim qui scire velit Latine loqui et Graece, diligenter adtendat. Hoc enim exempli gratia adponemus orationem, quae est Minervae gratia, quae dat omnibus doctrinam et fortunam primum, deinde scire; faciens enim facit florere eos qui non neglexerunt et faciunt quae didicerunt. Ars 1995 enim transfertur ab homine in hominem, et propterea ars non moritur; denique quae erat gratia discere, si qui docet

1976 τιμα *L* γιμα *SH* ‖ **1977** υπδικνυειν *H* | ανποπτως *S* -ος *H* ‖ **1978** *post* μή παντι πραγματι *LS* : *om.* *H* | πονηρῶς *suppl. ex Lat. interpr.* : κακοφρόνως *Boeck.* | παντι *LH* : *om.* *S* ‖ **1980** ακαλουθι *LSH* ‖ **1981** αρξωμε *LS* αρχωμε S_1*H* ‖ **1982** τουτον *LSH* : -ου *Boeck.* | συνεστήκεσαν *Boeck.* ‖ **1983** ανακαιαι *LSH* ‖ **1984** αρχομαι *H* | *post* ἐλάφου *deficit* *H* ‖ **1985** *Cf. infra 2005* ‖ **1986** finem *LS* : terminum *H* ‖ **1987** aliquit *S* ‖ **1988** humane *H* | precipue *S* praecipuae *LH* ‖ **1989** artem *H* : *om.* *LS* ‖ **1990** enim *LH* : eum *S* ‖ **1991** latina eloqui *S* -na -quia *L* ‖ **1992** attende *SH* ‖ **1993** quae[1] : qui *LS* | minerbe *S* ‖ **1994** scrre *L* ‖ **1997** eras *LS*

erat inmortalis? Haec enim esse dii voluerunt admonentes
primum omnium deos colere, non ture, sed conscientia; plus
2000 enim est bene vivere haec facientem, parentes diligere, natis
indulgere, amicos amare et simpliciter demonstrare et sine
suspicione omnia facere et non maligne, ut in omni re utilis
sis, et omnia quae solent vitae tuae observes, et miraberis,
quoniam bene facientem bene sequitur. Nunc ergo incipiam
2005 fabulas scribere Aesopias et subiciam exemplum; per eum
enim picturae constant, sunt enim valde necessariae ad utili-
tatem vitae nostrae. Primo ergo loco fabulam incipiam de
cervo.

1. <Περὶ ἐλάφου>.

2010 Ἔλαφος εὐμεγέθης ὥρᾳ θέρους δίψῃ λειπόμενος παραγίνε-
ται ἐπί τινα πηγὴν διαυγῆ καὶ βαθεῖαν, καὶ πιὼν ὅσον ἤθε-
λεν, προσεῖχεν τῇ τοῦ σώματος <ἰδέᾳ>, καὶ μάλιστα μὲν
ἐπῄνει τὴν φύσιν τῶν κεράτων ἀνατεταμένων τε εἰς πολὺν
ἀέρα, καὶ ὡς κόσμος εἴη παντὶ τῷ σώματι· ἔψεγεν δὲ τὴν
2015 τῶν σκελῶν λεπτότητα, ὡς οὐχ οἵων τε ὄντων αἴρειν τὸ βά-
ρος. Ἐν οἷς δὲ πρὸς τούτοις ἦν, ὑλαχή τε κυνῶν αἰφνιδίως
ἀκούεται καὶ κυνηγεταὶ πλησίον. Ὁ δὲ πρὸς φυγὴν ὥρμα,
καὶ μέχρις ὅπου διὰ πεδίων ἐποιεῖτο τὸν δρόμον, ἐσώζετο
ὑπὸ τῆς ὠκύτητος τῶν σκελῶν· ἐπεὶ δὲ εἰς πυκνὴν καὶ δα-
2020 σεῖαν ὕλην ἔπεσεν, ἐμπλακέντων αὐτῷ τῶν κεράτων ἑάλω,
πείρᾳ μαθών, ὅτι ἄρα ἄδικος ἦν τῶν ἰδίων κριτής, ψέγων
μὲν τὰ σῴζοντα αὐτόν, ἐπαινῶν δὲ ὑφ᾽ ὧν προδέδοται.

1. FP 3, 95, 40–96, 10; Aes. 76 H.; Babr. 43; Tetr. 1, 14; 2, 11; Tab. Assend. 12; Aphthon. 18; Synt. 15; Phaedr. 1, 12; Rom. 57.

1998 *ante* inmortalis et *LS* : *om. H* || **1999** turae *LS* || **2000** parentes *Boeck.* : potentes *LSH* || **2002** et non maligne *om. H* || **2003** sit *H* | solet *LSH* | vite tua *H* || **2008** cerbo *S* | *post* cervo *deficit H* || **2009** *Tit. suppl. ex Lat. interpr. et hanc rationem usque ad ultimam fabellam secutus sum* || **2010** δίψει *Gold.* | λιπομενος *LS* || **2012** ἰδέᾳ *suppl. Getzl.* : εὐφυίᾳ *Valck.Boeck.* || **2013** ἀναστησαμένων *Gold.* || **2014** *post* ἀέρα *deficit S* || **2015** κελων λεπτετητα *L* | αἴρειν *Valck.Boeck.* (εριν *L*) : φέρειν *Hausr. ex FP* || **2016** ἐν ᾧ *Valck.* || **2017** ακουται *L* | κυνηγετε *L* || **2018** μέχρις οὗ *Valck.* || **2020** ἐνέπεσεν *Hausr. ex FP* | αὐτοῦ *Valck.* || **2021** αδικουσεν *L*

1. De cervo.

Cervus bonae magnitudinis aestivo tempore siti deficiens
advenit ad quendam fontem limpidum et altum, et cum bi- 2025
bisset quantum voluerat, adtendebat a<d> corpori<s>
e<ffigiem>, et maxime quid<em> laudabat naturam cornuo-
rum excelsissimam in multo aere, et quod ornamentum es-
set omni corpori; culpabat autem crurum exilitatem, quasi
non esset ferre pondus. Sed cum in his esset, latratus canum 2030
subito audiit et venatores proximo : at ille in fugam ibat, et
quamdiu quidem per campos faciebat cursum, liberabatur a
velocitate crurum; sed ubi in spissam et condensam silvam
incidit obligatis ei cornibus captus est, modo perdiscens,
quod iniustus esset suorum iudex, culpans quidem quae sal- 2035
vabat eum, laudans autem a quibus deceptus esset.

2. <Περὶ μυός>.

Μῦς ἐπάνω λέοντος κοιμωμένου ἐφήλατο καὶ τὸν ὕπνον αὐ-
τοῦ ἐξύπνικεν· ὃν ὁ λέων δραξάμενος ἀναιρεῖν ἠβούλετο.
Ἐκεῖνος δὲ συγγνώμην ᾐτήσατο ὑπὲρ τοῦ ζῆν, καὶ οὐκ ἐλάσ- 2040
σονα χάριτα ἐπηγγέλλετο. Ὁ δὲ λέων γελῶν καὶ στοχαζόμε-
νος *** λέοντι χάριτας ἀνταποδώσειν ἐπηγγείλατο, ἀπέλυ-
σεν αὐτόν. Μετ᾿ οὐ πολὺ δὲ αὐτὸς ὁ λέων ὑπὸ κυνηγῶν
ληφθεὶς καὶ εἰς δεσμὰ βληθεὶς ἐκεῖτο· τότε ὁ μῦς μνησθεὶς
ἀνταποδοῦναι τῷ λέοντι τὴν χάριν ἠθέλησεν, καὶ διὰ νυκτὸς 2045

2. FP 3, 96, 11–43; Aes. 155 H.; Babr. 107; Iulian. *ep.* 8, p. 377 D.; Liban. *ep.* 47, 16, p. 24 W.; Tab.cer. 2 H.^{2}, p. 118; Phaedr. = Adem. 18; Rom. 22.

2023 De cervo *om.* *S* || **2024** bone *L* | aestibo *S* || **2026** quintum *S* | voluerat LS_1 : -erit *S* || **2026–7** ad corporis effigiem *Getzl.* (a corporie *L* a -re *S*) : ad corporis pulchritudinem *Valck.Boeck.* || **2027** quidem *Boeck.* || **2028** in multum aerem *Gold.* | *post* aere *deficit S* || **2029** corporis *L* | quas *L* || **2030** non esset *L* : non possent *Boeck.* || **2031** audivit *Boeck.* || **2034** obligatis ei inplicatus cornibus *L Valck.* : inplicatis ei cornibus *Boeck.* || **2035** culpans quidem *Boeck.* : culpas quidem vituperans *L Valck.* || **2041** *post* στοχαζόμενος *lac. posuit Boeck.* || **2042** επεγγιλλτο *L* || **2043** μεθου *L* || **2044** ἀναμνηθείς *Hausr. ex FP*

τρώγων τὰ σχοινία ἠλευθέρωσεν τὸν λέοντα. Ἐξ ἀνελπίστου
βοήθεια ἀπὸ ἡττόνων γίνεται μείζουσιν.
2. De mure.
Mus super leonem dormientem insiluit et somnum eius exci-
2050 tavit; quem leo amplexus interficere volebat, ille autem ve-
niam petit pro vita et non minorem gratiam repromittebat.
Et leo ridens et existimans *** leoni gratiam restituere re-
promisit, dimisit eum. Sed <non> multo post ipse leo a ve-
natoribus captus et in vinculis missus iacebat. Tunc mus
2055 <memor> restituere leoni gratiam voluit et per noctem ro-
dens funes liberavit leonem. Sic desperatis adiutorium ab
inferioribus fit maioribus.
3. <Περὶ μυῶν καὶ γαλῶν>.
Μῦες ὀργιζόμενοι, ὅτι ἀπὸ γαλῶν ἑαυτοὺς ἀναλίσκεσθαι
2060 ἔβλεπον, ὥρισαν μετ᾽ αὐτῶν πυκτεῦσαι. Τοιγαροῦν ἐποίησαν
ἑαυτοῖς ἡγεμόνας, οὓς πρὸς ἐπίσημον χρυσέοις κέρασιν
ἐκόσμησαν καὶ ἐξαπίνης μάχης συμβληθείσης μῦες ἔφυγον.
Οἱ ἡγεμόνες οὖν κωλυόμενοι διὰ τὰ κέρατα ἐσφάγησαν.
Οὕτως οἷς εἰς τιμὴν δοθεῖσιν ἔχαιρον, ὑπ᾽ αὐτῶν ἔπαθον.
2065 3. De muribus et mustelis.
Mures indignati, quod a mustelis se consumi videbant, sta-
tuerunt cum eis pugnare. Itaque fecerunt sibi duces, quos ad
nobilitatem aureis cornibus ornaverunt, et de subito pugna
commissa mures fugerunt; duces ergo prohibiti sunt propter
2070 cornua : occisi sunt. Sic <quibus> in honorem datis gaude-
bant, ex eis passi sunt.

3. FP 3, 97, 52–98, 16; Aes. 174 H.; Babr. 31; Synt. 51; Phaedr. 4, 6.

2046 ανελπιστον *L* ‖ **2052** *post* existimans *lac. posuit Boeck.* ‖ **2053** non *suppl. ex Gr. interpr.* ‖ **2055** memor *suppl. ex Gr. interpr.* : reminiscens *Boeck.* | rudens *L* ‖ **2059** οργιζομενον *L* | απο *L* : ὑπό *Boeck.Hausr.* ‖ **2060** πυκτευσαι L_1 (-εσαι *L*) ‖ **2061** εαυτους *L* ‖ **2063** εσφαγησαν L_1 (-γεσαν *L*) ‖ **2064** *post* οὕτως οἷς *Boeck.* (ουτως εις τιμην τοις δοθισιν *L*) ‖ **2069** proibiti sunt *L* : sunt *exp. Boeck.Getzl.* ‖ **2070** quibus *suppl. Boeck.* | hononorem *L* | dati *L*

4. <Περὶ οἰκοδεσπότου>.
Οἰκοδεσπότης τίς ποτε πλέων εἰς θάλασσαν ἐκοπία ὑπὸ χειμῶνος καὶ οἱ ναῦται ἀσθενέστερον ὑπηρέτουν διὰ τὸν χειμῶνα, οἷς ὁ ἄνθρωπος εἶπεν· „Ὑμεῖς, φησίν, εἰ μὴ τοῦτο 2075 τὸ πλοῖον ταχύτερον ἄγετε, λίθοις ὑμᾶς κατα<βα>λῶ". Τότε εἷς ἐξ αὐτῶν εἶπεν· „Ὤφελον γάρ <ἐν> ἐκείνῳ τῷ τόπῳ ἦμεν, ὅπου λίθοι συλλεγῆναι δύνανται." Τούτῳ οὖν ὁμοῖα τὰς ψυχὰς ἡμῶν βαστάζειν ὀφείλομεν τὰς κουφοτέρας ζημίας, ἵνα τὰς βαρυτέρας ἐκφύγωμεν. 2080

4. De patre familias.
Nescio qui paterfamilias navigans in mare laborabat in tempestate, et nautae inbecillius ministrabant propter tempestatem, quibus homo dixit : ‚Vos', inquit, „nisi hanc navem celerius ducitis, lapidibus vos deiciam." Tunc unus ex eis dixit 2085 : „Utinam enim in eo loco essemus, ubi lapides colligi possint." Huic ergo similia animas nostras baiulare debemus leviores iacturas, <ut> graviores effugiamus.

5. <Περὶ αἰλούρου>.
Αἴλουρος προσποιούμενος γενέθλιον ἄγειν, ἐπὶ δεῖπνον ὄρ- 2090 νεα ἐκάλεσεν· ἔπειτα παρα<τε>τηρηκὼς εἰσελθόντας ἔκλεισεν τὰς θύρας καὶ καθ' ἕνα ἤρξατο ἐσθίειν. Οὗτος ὁ μῦθος ἥρμοσται εἰς ἐκείνους, οἳ πρὸς ἐλπίδα ἱλαρὰν πορευόμενοι τὰ ἐναντία πάσχουσιν.

5. De cattuna. 2095
Cattuna fingens natalem agere ad caenam gallinas invitat, deinde observans introeuntes clusit ostia et singillatim coepit manducare. Haec fabula apta est in eos, qui ad spem hilarem proficiscentes contraria patiuntur.

4. FP 3, 98, 17–37. || **5.** FP 3, 98, 38–50.

2073 τις ποται οικοδεσποτης *L* || **2076** ἄγετε *Boeck.Hausr.* : αγηται *L* | καταβαλῶ *Boeck.Hausr.* : καταλω *L* || **2077** ἐν *suppl. Boeck. ex Lat. interpr.* || **2081** familia *L* || **2082** tempestatem *L* || **2088** ut *suppl. Boeck. ex Gr. interpr.* || **2091** παρατηρηκως *L* || **2096** *post* fingens se *suppl. Getzl.* | invitavit *Getzl.* || **2097** *post* singillatim qui *L* : *exp. Getzl.* eas *Boeck.* || **2098–9** ad spem hilarem *Boeck.Getzl.* : ad spemilitarem *L* || **2099** contraria *Boeck.* : -am *L Getzl.*

2100 6. <Περὶ λέοντος>.
Λέων λιμῷ ἐκλιπὼν νοσεῖν ἑαυτὸν προσποιεῖτο καὶ διὰ ταύ-
της τῆς πλάνης τὰ λοιπὰ θηρία ἐπισκεπτόμενα εἰσήρχοντο,
οὓς ὁ λέων εὐθέως ἐδαπάνα· ἀλώπηξ δὲ ἔξωθεν τοῦ
σπηλαίου ἐστάθη καὶ ἠσπάσατο αὐτόν. Ἐπερωτηθεῖσα δὲ ὑπ'
2105 αὐτοῦ, διὰ τί οὐκ εἰσήρχετο, ἀπεκρίθη· „Ἐπειδὴ ὁρῶ εἰσερ-
χομένων ἴχνη, ἐξερχομένων δὲ οὔ.“ Οὕτως τινῶν οἱ κίνδυνοι
διδαχὴ ἡμῖν εἶναι ὀφείλει τῆς ἡμετέρας σωτερίας.
6. De leone.
Leo fame deficiens languere se simulabat et propter eam
2110 fallaciam ceterae bestiae visitantes introibant, quas leo con-
tinuo consumebat; vulpis autem extra speluncam stetit et
salutavit eum; interrogata ergo ab eo, quare non intraret,
respondit : „Quoniam video intrantium vestigia, exeuntium
autem non.“ Sic aliquorum pericula doctrina nobis esse de-
2115 bet nostrae salutis.
7. <Περὶ ἀσθενοῦς>.
Ἀσθενής τις ἀπὸ ἀτέχνου ἰατροῦ ἀπελπισθεὶς ἐσώθη, καὶ
συναντήσας αὐτῷ ὁ ἰατρὸς διὰ χρόνου ἐξήταζεν, εἰ αὐτὸς
εἴη, ὃν ἀπηλπίκει· ὁ δὲ ἀπεκρίθη τοῦ Χάροντος χάριν αὐτὸν
2120 ἀναπεπέμφθαι ἐξ Ἅιδου, παρεκτὸς δὲ Χάροντα ἑστακέναι
πάντας τοὺς ἰατροὺς ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν παρ' ἑαυτὸν

6. FP 3, 99, 4–21; Aes. 147 H.; Plat. *Alc.* 123a; Plut. *de prof. in virt.* 7, 79a; Themist. 13, 174c; Lucil. 980 M.; Hor, *ep.* 1, 1, 73; Sen. *de otio* 1; Babr. 103; Tetr. 2, 2; Tab.cer. 1 H.^{2}, p. 117; Aphthon. 8 H^2, p. 136; Synt. 37 H^2, p. 170. ‖ **7.** FP 3, 99, 22–52; Aes. 134 Ch.; Babr. 75.

2102 επισκεπτομενα *L* : -ψομενα *Getzl.Hausr.* ‖ **2103** ους *L* : ἅ *Getzl.Hausr.* ‖ **2104** ἐπερωτηθεῖσα *Getzl.Hausr.* (-θεις *L*) ‖ **2106** ιχην *L* | τινων L_1 (-ον *L*) ‖ **2107** οφειλει *L* : -ουσιν *Getzl.Hausr. ex FP* | σωντηριας *L* ‖ **2110** visitantes *L* : -tatum *Getzl. ex FP* | quos *L* ‖ **2111** consummebat *L* ‖ **2114** debet *L* : -ent *Getzl. ex FP* ‖ **2117** απο *L* : ὑπό *edd.* | ατεχνου *L* : ἀμαθοῦς *Getzl. ex FP* ‖ **2119** ἀπηλπίκει *Boeck.Hausr.* : αφλαπικει *L* : ἀνήλπισε *Getzl.* | χαροντος *L* : -ρωνος *Getzl.Hausr.* | ἀναπε-πέμφθαι *Getzl.Hausr.* : ανεπεμπεν *L* ‖ **2120** Χάροντα *scripsi* : -ωνα *Getzl.Hausr.* -ροντος *L Boeck.*

ἄγειν, ἵνα αὐτοὺς βασανίσῃ, ἐπειδὴ τούτων ἀμελείᾳ πολλοὶ ἀπέθνησκον· „Ἀλλὰ σὺ μὴ φοβηθῇς· ἐγὼ γὰρ εἶπον αὐτῷ σὲ ἰατρὸν μηδέποτε γεγονέναι· πρῶτα γὰρ σὲ ἀποσπάσαι σεσημειώκει.“ <Οὗτος ὁ μῦθος δύναται πρὸς τοῦτον ἀνήκειν>, 2125
ὅστις ὃ οὐκ οἶδεν ἐπαγγέλλεται.

7. De infirmo.

Quidam infirmus ab indocto medico desperatus convaluit, et obviatus ei medicus post tempus interrogavit, si ipse sit, quem desperavit. Is respondit Orci gra<tia remissum se esse 2130
ab inferis>, praeterea autem Orcum statuisse omnes medicos intra paucos dies apud se duci, ut eos torqueat, quoniam eorum neglegentia multi moriuntur. Sed tu non timeas, ego enim dixi ei te medicum numquam fuisse : primum enim te adduci adnotaverat. Haec fabula potest ad eum per- 2135
tinere, qui quod nescit promittit.

8. <Περὶ κορώνης>.

Κορώνη διψῶσα προσῆλθεν ἐπὶ ὑδρίαν καὶ ταύτην ἐβιάζετο ἀνατρέψαι, ἀλλ' ὅτι ἰσχυρῶς <εἱ>στήκει, οὐκ ἠδύνατο αὐτὴν καταβάλλειν, ἀλλὰ μεθόδῳ ἐπέτυχεν, ὃ ἠθέλησεν. Ἔπεμπε 2140
γὰρ ψήφους εἰς τὴν ὑδρίαν καὶ τούτων τὸ πλῆθος ἀπὸ κάτωθεν τὸ ὕδωρ ἄνω ὑπερέχεεν· καὶ οὕτως ἡ κορώνη τὴν ἰδίαν δίψαν κατέπαυσεν. Οὕτως οὖν φρόνησις ἀνδρότητα πλανᾷ.

8. De cornice.

Cornix sitiens accessit ad hydriam et eam conabatur conver- 2145
tere, sed quia fortiter stabat, non poterat eam deicere, sed remedio optinuit quod voluit : misit enim calculos in hydriam

8. FP 3, 98, 51–99, 3; Babr. 200; Avian. 27; Rom. 87; Bianor *AP* 9, 272; Plut. *soll.animal.* 10, 967a; Plin. *N.h.* 10, 125; Ael. *nat.animal.* 2, 48.

2124 προτα *L* πρῶτον *Boeck.* πρὸ πάντων *Getzl.Hausr. ex FP* || **2125** Οὗτος – ἀνήκειν *suppl. ex Lat. interpr.* || **2125–6** οστις – επαγγελλεται *L* : οἵτινες ἃ οὐκ οἴδασιν ἐπαγγέλλονται *Bouch.Hausr. ex FP* οἵτινες, ὃ οὐκ ἴσασιν, κτλ. *Getzl.* || **2128** medicus *scripsi* : -co *L Boeck.* || **2130–1** gratia – inferis *suppl. ex Gr. interpr.* || **2132** torqueat *scripsi* : -ant *L Boeck.* || **2135** eum *Boeck.* : eos *L* || **2139** εἱστήκει *Getzl.Hausr.* (στηκι *L*) : ἑστή- *Boeck.* || **2140** καταβαλιν *L* | επεμυε *L* || **2141** πανθος *L* || **2145** hidryam *L* || **2147** optenuit *L*

et eorum multitudo de imo aquam susum effudit et sic cornix sitem suam reparavit. Sic ergo sapientia virtutem fal-
2150 lit.

9. <Περὶ κόρακος>.

Κόραξ τυρὸν ἁρπάσας καὶ ἐπάνω δένδρου πετασθεὶς ἐκάθισεν· ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν ἀλώπηξ προσῆλθεν καὶ ἐπαινεῖν ἤρξατο αὐτοῦ τὴν ἀνδρίαν, ἔψεγεν δὲ ὅτι τοιοῦτο ζῷον φωνὴν
2155 οὐκ ἔχει· πλανηθεὶς οὖν ὁ κόραξ ἤνοιξεν τὸ στόμα, ᾧ τὸν τυρὸν πεσόντα ἀλώπηξ ἁρπάσασα κατέφαγεν. Οὕτως οἱ πολλοὶ ὅ τι δυνάμει οὐ δύνανται, φρονήσει ἐκπλέκουσιν.

9. De corvo.

Corvus caseum rapuit et super arborem volans sedit. Specu-
2160 lata ergo eum vulpis accessit et laudare coepit eius virtutem; arguebat autem quod tale animal vocem non haberet. Fallacia ergo corvus aperuit rostrum, cui caseum cadentem vulpis raptum comedit. Sic complures, quod virtutibus non possunt, sapientia explicant.

2165 10. <Περὶ παιδίου>.

Παιδίον εἰς ὕλην ἀκρίδας θηρεῦον ἐπεστάθη λίθῳ τινί, εἰς ὃν σκορπίος ἐκρύβετο, ὃν ὁ παῖς ἐβιάζετο ἀντὶ ἀκρίδος ἐξελθεῖν· ᾧ ὁ σκορπίος λέγει· „Ὅρα, τάλας, μὴ ὡς ἐμὲ θηρεύεις, ἑαυτὸν ἀπολέσῃς.“ Οὗτος ὁ μῦθος παραγγέλλει μηδὲν
2170 τοιοῦτον τολμᾶν, ὅ ἐστιν ἐπικίνδυνον.

10. De puero.

Puer in silvam locustas capiens adstetit lapidi cuidam, in quo scorpio latebat, quem puer compellebatur contra locu-

9. FP 3, 96, 44–97; 4; Aes. 126 H.; Babr. 77; Tetr. 1, 15; Aphthon. 29 H², p. 146; Tzetz. *chil.* 10, 756; Phaedr. 1, 13; Hor. *sat.* 2, 5, 55; Apul. *flor.* 23, 3; Rom. 19. ‖ **10.** FP 3, 97, 5–18; Aes. 215 H.; Babr. 168; Tetr. 1, 18; Synt. 39 H², p. 171; Rom. 88.

2149 sitem *L* : -im *Boeck.Getzl.* | virtututem *L* ‖ **2155** ᾧ *Getzl.* : τινι *L exp. Boeck.* | *post* στόμα καί *add. Boeck.Hausr.* ‖ **2162** cui *Getzl.* : qui *L exp. Boeck.* | *post* rostrum et *add. Boeck.* ‖ **2166** θηρευον *L Hausr.* : -ων *Boeck.Getzl.* ‖ **2166–7** εἰς ὃν *edd.* (ειγον *L*) ‖ **2168** ελλε *pro* εμε *L* ‖ **2172** lucustas *L* | cuidam *L Boeck.* : cuiquam *Getzl.* ‖ **2173** compellebatur *Boeck.* (*cf. Heraeus* 39) -labatur *L* -lebat *Getzl.* | lucustam *L*

stam exire. Cui scorpio dicit : „Vide, miser, ne dum me capis, te perdas.“ Haec fabula praedicit nihil tale audere, quod 2175
est periculosum.

11. <Περὶ κυνός>.

Κρέας κύων ἁρπάσας ποταμὸν διέβαινεν καὶ θεασάμενος τοῦ κρέως τὴν σκιὰν ὑπώπτευσεν μείζονα εἶναι ἧς ἔφερεν· καὶ ὡς αἱρεῖ, ἀπέβαλεν, ἣν ἐκράτει. Οὕτω πολλοὶ ἄνθρωποι 2180
τὰ ἄδηλα ὡς θηρεύουσιν ἀποβάλλουσιν τὰ ἴδια.

11. De cane.

Carne canis rapta flumen transiebat et, ut vidit carnis umbram, suspicatus est maiorem esse, quam ferebat, et dum tollit, amisit quam <habebat>. Sic multi homines incerta 2185
dum captant, amittunt sua.

12. <Περὶ βατράχου>.

Βάτραχος μῦν ἔπεισεν κολυμβᾶν, οὗ τὸν πόδα πρὸς τὸν ἴδιον πόδα ἔδησεν· εἶτα ὅτε εἰς τὸ ὕδωρ αὐτὸν ἀγηόχει, καθῶς ἔνυδρον ζῶον μετὰ χαρᾶς κατέδυνεν. Ὁ μῦς δέ, ὡς ἐν 2190
ἀσυνήθει τόπῳ φύσεως ἰδίας, κολυμβῶν ἀπώλετο· μετὰ δὲ τρεῖς ἡμέρας ἀσκὸς ὁ μῦς φυσηθεὶς ἐκολύμβα, ὃν κολυμβῶντα νεκρὸν ἰκτῖνος πετόμενος ἥρπασεν, καὶ τῷ αὐτῷ λίνῳ ὁ βάτραχος ἠκολούθησεν, ὃν εὐθέως ὁ ἰκτῖνος κατέπιεν. Οὕτως οὖν, ὃς ἄλλῳ τις κίνδυνον κινεῖ, ἑαυτὸν ἀπολεῖ. 2195

11. FP 3, 97, 19–30; Aes. 136 H.; Babr. 79; Tetr. 1, 9; Aphthon. 35 H.[2], p. 149; Synt. 28 H.[2], p. 166; Phaedr. 1, 4; Rom. 6; Luc. *Hermot.* 79; Iren. *adv.haer.* 2, 11; Epiph. *in haer.* 41, 1; Doxapatr. rh. Gr. W. 2, 188, 31. ‖ **12.** FP 3, 97, 31–51; *vita Aes.* 54 W., 300 E par. Bodl. 144.

2178 απρασας *L* ‖ **2179** ὑπώπτευσεν *Boeck.Getzl.* : -πτασεν *L Hausr.* | ἧς *L Boeck.* : οὗ *Getzl.Hausr.* ‖ **2180** ἣν *L Boeck.* : ὃ *Getzl.Hausr.* ‖ **2181** θηρευουσιν *L Boeck.* : -σουσιν *Getzl.Hausr.* ‖ **2183** raptam *L* | ut videns vidit *L* : videns *exp. Boeck.* ut vidit *exp. Getzl.* ‖ **2185** habebat *suppl. Getzl. ex Gr. interpr.* ‖ **2189** ἀγηόχει *edd.* (ατειοχει *L*) ‖ **2191** απωλετο L_1 (απο- *L*) ‖ **2192** φυσηθείς *Hausr.* : φυσοθις *L* φυσωθείς *Boeck.Getzl.* ‖ **2193** ηπασεν *L* | αὐτῷ *exp. Hausr.* ‖ **2195** ὃς ἄλλῳ τις *Hausr.* (αλλο *L*) : ὅστις ἄλλῳ *Boeck.* ὅς τινι *Getzl.* | ἀπολεῖ *edd.* (-μει *L*)

12. De rana.

Rana murem suasit natare, cuius pedem ad pedem suum ligavit; deinde cum in aquam eum adduxerat, sicut aquatile animal cum gaudio mergebat; mus autem, tamquam incon-
2200 sueto loco naturae suae, natans perit. Post autem tres dies uter mus inflatus natabat, quem natantem mortuum milvus volans rapuit et eodem lino rana secuta est, quam continuo milvus devoravit. Sic ergo, qui alicui periculum movet, se perdit.

2205 13. <Περὶ ὄνου καὶ λύκου>.

Ὄνον ἄρρωστον λύκος ἐπεσκέπτετο καὶ ἤρξατο τὸ σῶμα αὐτοῦ θιγγάνειν καὶ ἐξετάζειν, ποῖα μᾶλλον μέρη αὐτοῦ ἐπόνουν· ἀπεκρίθη ὁ ὄνος· „Ἃ σὺ θιγγάνεις.“ Οὕτως ἄνθρωποι κακοί, εἰ καὶ ὠφελεῖν δοκοῦσιν, μᾶλλον βλάπτουσιν.

2210 13. De asino et lupo.

Asinum aegrum lupus visitabat et coepit corpus eius tangere et interrogare, quae magis partes ei dolerent. Respondit asinus: „quae tu tangis.“ Sic homines mali, si et prodesse videntur, magis nocent.

2215 14. <Περὶ ταύρου>.

Ταῦρος φεύγων λέοντα ἑαυτὸν εἰς σπήλαιον ἔβαλεν, ὅπου ἦσαν τράγοι τρεῖς, οἵτινες <ὡς> ἑώρακαν τοῦτον φοβούμενον, κατεγέλων αὐτοῦ· κἀκεῖνος αὐτοῖς ἀπεκρίθη· „Ὦ ἀπονενοημένοι, εἰ γὰρ ᾔδειτε, τί ὧδε κατέφυγον, οὐκ ἄν μου
2220 κατεγελᾶτε.“ Οὕτως οὖν ἐνίοτε τὰ δυνατὰ πρόσωπα ὑπὸ ἀδυνάτων ὑβρίζονται.

13. FP 3, 99, 53–100, 8; Rom. 89. ‖ **14.** FP 3, 100, 9–22; Aes. 242 H.; Babr. 91; Tetr. 1, 32; Synt. 40 H.[2], p. 172; Rom. 90; Avian. 13.

2197 cuius pede *L* ‖ **2198** aqua *L* ‖ **2199** *post* tamquam in *suppl. Boeck. ex Gr. interpr.* ‖ **2203** movet *edd.* : -ent *L* ‖ **2206** επεσκειττετο *L* | ηξατο *L* ‖ **2207** θιγγάνειν *Boeck.* (τινγανιν *L*) : ψηλαφᾶν *Hausr. ex FP* | εξετεζειν *L* ‖ **2217** ὡς *suppl. Boeck. ex Lat. interpr.* ‖ **2218** αυτους *L* | κἀκεῖνοις αὐτοῖς *Boeck.* (κακινος αυτους *L*) : αὐτοῖς *exp. Getzl.Hausr.* | απονενμενοι *L* ‖ **2219** οὐκ ἄν *L Hausr.* : οὐδ' ἄν *Boeck.Getzl.*

14. De tauro.

Taurus fugiens leonem se in speluncam misit, ubi erant hirci tres, qui ut viderunt eum timentem, deridebant eum; et ille illis respondit: „o desperati, si enim sciretis, quare hic refu- 2225 gerim, non me deridebatis.“ Sic ergo saepius potentes personae ab inferioribus iniuriantur.

15. <Περὶ ἀνθρώπου καὶ λέοντος>.

Αἴσωπος ἐπερωτηθείς, διὰ τί γυναῖκες ἀνδράσιν προῖκα διδόασιν καὶ οὐκ ἄνδρες γυναιξίν, ἤρξατο τοιούτου μύθου· 2230 ἄνθρωπος καὶ λέων ποτὲ εἰς ἑαυτοὺς ἤριζον, τίς εἴη ἐπανώτερος, καὶ ἐζήτουν ταύτης τῆς ἀμφισβητήσεως μαρτυρίαν· καὶ ὡς ἦλθον, ὅπου ἦν μνημεῖον, ἐν ᾧ ἐζωγραφημένον, πῶς λέων ὑπὸ ἀνθρώπου ἐπνίγετο, ἐδείκνυεν οὖν αὐτῷ ὁ ἄνθρωπος τὴν μαρτυρίαν ἐν τῇ ζωγραφίᾳ· ἀλλὰ ὁ λέων ἀπεκρίθη· 2235 „Αὕτη ἡ ζωγραφία ὑπὸ ἀνθρώπου ἐζωγραφήθη· εἰ δὲ καὶ λέων ἐζωγράφει, ἑωράκεις ἄν, πῶς ὁ λέων ἔπνιγεν ἄνθρωπον, ἀλλὰ κἀγώ, ἔφη, δώσω σοι ἀληθινὴν μαρτυρίαν. „Ἤγαγεν αὐτὸν εἰς ἀμφιθέατρον καὶ ἔδειξεν αὐτῷ, πῶς ἄνθρωπος ὑπὸ λέοντος ἐπνίγετο, καὶ εἶπεν·“ Ὧδε χρωμάτων 2240 μαρτυρία χρεία οὔκ ἐστιν, ἀλλὰ ἀληθείας. „Καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀπεκρίθη·“ Νενικήκεις ἄν, εἰ μὴ δεδεμένον μοι τὸν ἄνθρωπον ἐδείκνυες· πίστευσον οὖν νενικημένον σε ἐν τούτῳ φανερῶς καὶ ἑτοίμασόν σε ἐν τοῖς ἄλλοις ἀπέχεσθαί σε καὶ εἰδέναι λέοντα ὑπὸ ἀνθρώπου χαλινοῦσθαι, ἵνα μὴ κακὸς 2245 καὶ ἀδάμαστος ἦς.“

15. FP 3, 100, 23–101, 23; Aes. 264 H.; Babr. 194; Tetr. 1, 1; Aphthon. 34 H.[2], p. 148; Rom. 91; Avian, 24.

2223 spelunca *L* ‖ **2225** *ante* o desperati abintelligentes *L* : *exp. Boeck.Getzl.* ‖ **2226** saepius *edd.* (saepivi *L*) ‖ **2229–30** Αἴσωπος – μύθου *exp. Hausr.* ‖ **2230** τοιούτου μύθου *Getzl.* : -ους -ους *L Boeck.* ‖ **2231** ποτέ *Hausr.* : οτε *L Boeck.* | ἐπανώτερος *L Boeck.* : προὔχων *Getzl.Hausr. ex FP* ‖ **2237** ἑωράκεις *Getzl.Hausr.* : ωρα- *L Boeck.* | εννιγεν *L* ‖ **2238** κἀγώ *Boeck.Hausr.* (κατω *L*) : καὶ ἐγώ *Getzl.* ‖ **2242** δεδεσμένον *Getzl. ex FP* ‖ **2243** νενικημένον *edd.* (λελιμενον *L*) | φανερῶς *Boeck.Getzl.* (-ρος *L*) : φανερῷ *Hausr.* ‖ **2244** ἑτοίμασον *Getzl.Hausr.* : ἑτοιμάσω *L Boeck.* | ἀπέχεσθαι *edd.* (απεχεσαει *L*)

15. De homine et leone.

Aesopus interrogatus, quare mulieres viris dotem dant et non viri mulieribus, incepit talem fabulam. Homo et leo
2250 cum inter se certarentur, quis esset superior, et quaerebant eius altercationis testimonium, et ut venerunt ubi erat monimentum, in quo erat pictura, quomodo leo ab homine suffocabatur, ostendebat ergo ei homo testimonium in pictura, sed leo respondit: „haec pictura ab homine picta est; si au-
2255 tem leo pingeret, vidisses quidem, quomodo leo suffocaret hominem, sed ego“, inquit, „dabo tibi verum testimonium.“ Adduxit eum in amphitheatro et ostendit ei, quomodo homo ab leone suffocabatur, et dixit: „hic colorum testimonium opus non est, sed veritatis;“ et homo respon-
2260 dit: „viceras, si non alligatum mihi hominem ostenderes! crede ergo victum te in eo evidenter, et para te in aliis ceteris abstinere te et scire leonem ab homine infrenari, ne malus et indomitus sis.“

16. <Περὶ κώνωπος>.

2265 Κώνωψ ἐπιστὰς κέρατι καμπύλῳ ταύρου
μικρὸν δὲ ἐπισχών, εἶπε ταῦτα βομβήσας·
„Εἴ σου βαρύνω τὸν τένοντα καὶ κλίνω,
καθεδοῦμ' ἀπελθὼν ποταμίαις ἐν αἰγείροις.“
Ὁ δ' „Οὐ μέλει, φησίν, οὔτ' ἐὰν μείνῃς
2270 οὔτ' ἂν ἀπέλθῃς, οὐδ' ὅτ' ἦλθες ἐγνώκειν.“

16. Trim.iamb. = Babr. 84; Aes. 140 H.; Tetr. 1, 50; Synt. 47 H.[2], p. 175.

2248 interrogatus *Boeck.Getzl.* (-turus *L*) ‖ **2249** incepit talem fabulam *scripsi* (incepitabilem fabulam *L*) : inc. ab illa fabula *Boeck.* coepit huiusmodi fabulam *Getzl. ex FP* ‖ **2255** quomodo *Boeck.* (-dum *L*) quemadmodum *Getzl.* ‖ **2257** amphitheatro *L* : -um *Getzl. ex FP* ‖ **2261** victum *edd.* : vinctum *L* | ceteris *exp. Boeck.* ‖ **2262** ne *edd.* (unde *L*) ‖ **2263** sis *edd.* (suis *L*) ‖ **2265** ἐπιστάς *scripsi* (επιτας *L*) : ἐπιπτάς *Boeck.* | ταυρος *L* ‖ **2266** ειπεν *L* ‖ **2267** τεναντα *L* ‖ **2268** καθευδομαι ηκατελθω ποταμιοσις ιναιγιροις *L* ‖ **2269** αν *L*

16. De culice.
Culex sedit adveniens cornuo curvo tauri, et post paululum dixit haec fritinniens : „si te gravo cervicem et campso, discedam dormiturus <in> fluminalibus populis." <Ille autem>, „<non> ad nos pertinet", inquit, „nec si maneas, nec si te 2275 ducas, nec quando veneris, ego scivi."

17. <Περὶ μύρμηκος>.

Χειμῶνος ὥρῃ σῖτον ἐκ μυχοῦ σύρων
ἔψυχε μύρμηξ, ὃν θέρους σεσωρεύκει.
Τέττιξ δὲ τοῦτον ἱκέτευε λιμώττων 2280
δοῦναι τι καὐτῷ τῆς τροφῆς ὅπως ζήσῃ.
„Τί οὖν ἐποίεις, φησί, τῷ θέρει τούτῳ;"
„Οὐκ ἐσχόλαζον, ἀλλὰ διετέλουν ᾄδων."
Γελάσας δ'ὁ μύρμηξ τόν τε μυρὸν ἐγκλείων
„Χειμῶνος ὀρχοῦ, φησίν, εἰ θέρους ᾖσας." 2285

17. De formica.
Hiemis in tempore frumentum ex cavo trahens siccabat formica, quod per aestum colligerat; cicada autem eam rogabat esuriens dare aliquid <et> sibi ex cibo unde vivat. „Quid ergo faciebas", inquit, „per aestatem hanc?" „Non mi vaca- 2290 vit, quia perseveravi cantando." Ridens ergo autem formica et frumentum includens: „hiberno salta," dixit, „si per aestum cantasti."

17. FP 3, 101, 24–39; haec fabella, quae idem metrum atque superior exhibet = Babr. 140, modo Babriani fontis versum octavum excipias, ubi ηὔλεις pro ᾖσας traditum est; Aes. 114 Ib H.; Theophyl. *ep.* 61; Aphthon. 1 H[2], p. 154; Synt. 43 H.[2], p. 173; rhet. Branc. 1 H[2], p. 184; Rom. 93; Avian. 34.

2272 cornuo *L* : -nu *Boeck.* || **2273** hae *L* | camso incurvo *L* : camso *exp. Boeck.* incurvo *exp.* || **2273–4** discedam dormiturus *Boeck.* : ibi sedebo (*supra scriptum est* dormio) aut discedo *L* || **2274** in *suppl. Boeck. ex Gr. interpr.* | popaulis *L* | ille autem *suppl. Boeck. ex Gr. interpr.* || **2275** non *suppl. ex Gr. interpr.* : nihil *Boeck.* || **2267** sciri *L* || **2280** ἱκέτευε *scripsi* (cf. Babr. 140, 3) : -σε *L Boeck.* || **2281** και αυτω *L* || **2287** iemis *L* | cabo *L* || **2289** *supra* aliquid illi *L* | et *suppl. Boeck. ex Gr. interpr.* | *ante* vivat et *L* : *exp. Boeck.* || **2290** per aestatem hanc *Boeck.* : ac per aestate hac *L* | vacabit *L* || **2292** iberno *L* | aestu *L*

18. <Περὶ μυὸς ἀρουραίου καὶ ἀστικοῦ>.

2295 Μῦς ἀρουραῖος ἐκάλεσεν ἐφ' ἑστίασιν μῦν ἀστικὸν καὶ παρεῖχεν αὐτῷ σιτεῖσθαι τὰ ἐν ἀγρῷ, συκῶν τε καὶ σταφυλῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀκροδρύων. Ὁ δὲ πολλὴν αὐτοῦ πενίαν κατεγίνωσκεν, ἐκέλευέν τε τῇ αὔριον ἀφικνεῖσθαι πρὸς αὐτόν· καὶ ὃς εἰς πλουσίον ταμεῖον αὐτὸν εἰσαγαγὼν παρεῖχεν εὐω-
2300 χεῖσθαι τοῦτο μὲν κρεῶν παντοδαπῶν, τοῦτο δὲ ἰχθύων, ἔτι δὲ καὶ πλακούντων· ἐν ᾧ δὲ πρὸς τούτοις ἦσαν, ἡ ταμιοῦχος ἐπεισῆλθεν καὶ τούτους δέος τε καὶ φυγὴ καταλαμβάνει. Καὶ ὁ ἀρουραῖος πρὸς τὸν ἀστικόν· „Σὺ μέν, ἔφη, ταύτης ἀπόλαυε τῆς τροφῆς μετὰ τοσούτων ἐδεσμάτων, ἐγὼ δὲ
2305 χαίρω τῇ μετὰ ἀδείας ἐλευθερίας τροφῇ."

18. De mure <rustico et urbano>.

Mus silvester vocavit ad cenam murem urbanum et praestabat ei vesci, quae in rure : ficus et uvas et cetera poma; at ille multam eius paupertatem agnoscebat, iubebat ei in cras-
2310 tinum venire ad se, et ille in divitis cellarium eum induxit, praestabat epulari hanc et quidem carnium omnium diversitatem, etiam et piscium, super et placuntarium dulciorum. In quo autem ad eos erant, cellaria introivit et eos necessitas et fuga comprehendit; et silvester ad urbanum : „tu", in-
2315 quit, „eas fruere epulationes cum tantis cibis, ego autem gaudeo soluto et libero cibo."

18. FP 3, 101, 24–102, 7; Aes. 245 Ch.; Babr. 108; Aphthon. 26 H², p. 145; Hor. *serm.* 2, 6, 80 sqq.; Rom. 15.

2294 Μῦς ἀρουραῖος καὶ μῦς ἀστικός *Hausr.* ‖ **2295** υς *L* | επεστιασιν *L* ‖ **2296** *post* ἀγρῷ ὄντα *Getzl. ex FP* ‖ **2297** ακροδροιων *L* ‖ **2298** τῇ *L Boeck.Hausr.* τὴν *Getzl.* | αὐτόν *Boeck.Getzl.* : αὑτόν *Hausr.* ‖ **2299** ταμιον L_1 (-μινον *L*) ‖ **2303** σοι *L* ‖ **2306** rustico et urbano *suppl.* ‖ **2307** cena *L* ‖ **2308** *post* rure erant *Getzl. ex FP* ‖ **2309** multa *L* ‖ **2311** hanc *Getzl.* : hac *L Boeck.* ‖ **2312** super *L Boeck.* : insuper *Getzl.* | placuntarium *L Boeck.* : -centarum *Getzl.* ‖ **2316** cybo *L*

III. <Συγγραμμάτιον περὶ ἐλευθερώσεων>.
Πολλῷ κόπῳ καὶ φιλοπονίᾳ οὕτω πλήρη τούτῳ τῷ βιβλίῳ
πάντα τὰ ὀνόματα ἐπιμελῶς διερμηνευμένα ἀνεγράψαμεν.
Τέχνης γὰρ γραμματικῆς χάριν ἐν τοῖς λοιποῖς πρὸ τούτου 2320
ἀπεδώκαμεν πολλὰ μέντοι ποικίλα, ἃ εἰς ἑρμηνείαν μετα-
φράζεσθαι οὐ δύναται οὔτε ἀπὸ Ἑλληνικοῦ εἰς Ῥωμαικὴν
διάλεκτον οὔτε ἀπὸ Ῥωμαικῆς εἰς τὸ Ἑλληνικόν· εἰς τὸ
ἔσχατον μᾶλλον ἢ πρὸς ῥῆμα πλείονας λαλεῖν ἀκούω, ἃ τῇ
πολυπληθίᾳ κρυπτῇ οὐ δυνατὸν συγκατανεύειν, ἀλλὰ τούτου 2325
τοῦ πράγματος εὑρεθήσεται μέθοδος. Ἀλλ ᾽ἤδη, ἃ ὑπε-
σχόμην, τὰ ἀνήκοντα πρὸς τὴν ἀγορὰν ἢ ἐν βουλευτηρίῳ οὐ-
δενὶ ἐμποδίῳ ἤδη ἄρξομαι.

III. <Tractatus de manumissionibus>.
Multo labore et studio tam plene hoc libro omnia nomina 2330
diligenter interpretata descripsimus. Artis enim grammati-
cae gratia in ceteris ante hunc reddidimus multa tamen va-
ria, quae interpretatione transferri non possunt neque ex
Graeco in Latinum sermonem neque ex Latino in Graecum;
in novissimum magis <quam> ad verbum plurimos loqui au- 2335
dio, quae multitudini celatae impossibile adsentire, sed hu-

2317 Συγγραμμάτιον νομικὸν μάλιστα περὶ ἐλευθερώσεων *Boeck.* || **2318** πληρη *L* : -ρει *Boeck.* || **2321** *post* μέντοι καί *suppl. Boeck.* || **2322** *post* δύναται *lac. posuit Boeck.* || **2323** *post* ελληνικον δυνανται *L* : δυν. *exp.* Ἑλλ. μεταφράζεσθαι δύν. *Boeck.* | εσχατον *L* : σχεδόν *Boeck.* || **2324** ἅ *post* ἀκούω *transp.* (*ante* ου *L*) : ὅ *Boeck.* || **2325** πολυπληθια *L* : πολυμαθεῖ *Boeck.* | κρυπτῇ *fort.* (κρυβι *L*) : ἀκριβείᾳ *Boeck.* || **2326** μεθοδος *L* : βοήθημα μεθόδῳ *Boeck.* || **2329** Disputatio forensis maxime de manumissionibus *Boeck.* || **2330** plene *L* : -no *Boeck.* || **2332** *post* tamen et *suppl. Boeck.* || **2333** *post* non potest *L* : pot. *exp.* possunt *Boeck.* | *post* poss. *lac. posuit Boeck.* || **2334** Graeco *Boeck.* : grecum *L* | *post* Graecum possunt *L* : poss. *exp.* Gr. transferri poss. *Boeck.* || **2335** in novissimum *L* : inaccurate *Boeck.* | quam *suppl. Boeck. ex Gr. interpr.* || **2336** quae *post* audio *transp.* (*ante* impossibile *L*) : quod *Boeck.* | multitudini celatae *L* : perdoctae sollicitudini *Boeck.* | *post* impossibile non potest *L* : *exp. Boeck.*

ius rei invenietur emolumentum. Sed nunc iam, quae promisi, quae pertinent ad forum aut in curiam, nullo impedimento iam nunc incipiam.

2340 1. Πᾶν γὰρ δίκαιον ἢ πολιτικὸν προσαγορεύεται ἢ φυσικὸν λέγεται ἢ ἐθνικὸν δίκαιον· ἀπὸ τούτου γὰρ ὠνομάσθη, καὶ πάντα τὰ ἔθνη ὁμοίως τούτῳ εἰσὶν κεχρημένα· ὃ γὰρ καλὸν καὶ δίκαιόν ἐστι, πάντων εὐχρηστίᾳ συμφωνεῖ. Τὸ δὲ δίκαιον πολιτικὸν κύριόν ἐστι Ῥωμαίων, καὶ ἀπὸ τούτων εἰρη-
2345 μένον, ἐπειδὴ ἡμετέρα πόλις ταύτῃ τῇ ἀληθείᾳ χρᾶται, ἀλλ' ἔνιοι προλέγουσιν τοῦτο εἶναι, ὃ πᾶσι πολίταις ἰδίοις ἢ μείζονι μέρει συμφέρει· εἰσὶν γὰρ οἳ καὶ παρέδοσαν ὑπόστασιν δικαιοσύνης εἶναι πλείονα, τοῦτον δὲ τὸν ἀφορισμὸν ἀληθέστερον εἶναι παρέδοσαν, <ἢ> ὅσα ἐν τῇ ἀρχῇ εἴπαμεν.

2350 1. Omne enim iustum aut civile appellatur, aut naturale dicitur, aut gentile iustum: ab eo enim nominatur, et omnes nationes similiter eo sunt usae; quod enim bonum et iustum est, omnium utilitati convenit. Sed quod autem iustum civile proprium est Romanorum, et ab eis dictum, quoniam nostra
2355 civitas ea veritate utitur. Sed quidam praedicent hoc esse, quod omnibus civibus suis aut maiori parti expedit; sunt enim qui et tradiderunt quantitatem iustitiae esse plurimam, hanc autem definitionem veriorem esse tradiderunt, <quam> quae initio diximus.

2337 emolumentum *L* : remedium methodo *Boeck.* ‖ **2341** και *L* : ὅτι *Schill.Boeck.* ‖ **2342** τούτῳ *Schill.* : -του *L Boeck.* ‖ **2346** *post* ἔνιοι πρόλεγουσιν *transp.* (*post* εἶναι *Boeck.*) : ιδιοις προλ. *L* | ὃ *Boeck.* : α *L* | πᾶσι *Boeck.* : παντες *L* ‖ **2348** πλιονα *L* : πλείονες *Boeck.* ‖ **2349** ἢ *suppl.* | οσα *L* : ὅντινα *Boeck.* ‖ **2350** iustum *L Boeck.* : ius *Lachm.* | *post* iustum cum iure *L* : *exp. Boeck.Lachm.* | *post* naturale vel nationis *L* : *exp. Boeck.Lachm.* ‖ **2351** et *L* : quod *Schill.Boeck.* ‖ **2353** quod autem *L Boeck.* : *exp. Lachm.* | civilem *L* ‖ **2354** Romanorum L_1 (esromanis *L*) ‖ **2355** veritate *L Boeck.* : seve- *Lachm.* | praedicent *L* : -unt *Boeck.* | *post* quidam praedicent *transp.* (*post* esse *Boeck.*) : suis praed. *L* ‖ **2356** maiori parti *Boeck.* : -re paris *L* ‖ **2357** plurimam *Lachm.* : -a *L* -i *Boeck.* ‖ **2358** tradiderunt *L Boeck.* : *exp. Lachm.* ‖ **2359** quam *suppl. Lachm.* | quae *L* : quam *Boeck.*

2. Δικαίου πολιτικοῦ *** προσαγορεύεται, ὡς ἐκ πλειόνων 2360
μερῶν συνέστηκεν. Ἀλλὰ διατάξεις αὐτοκρατορικαὶ ὁμοίως
τιμητέον, ὅ ἐστιν καὶ τοῦ πραίτορος διάταγμα ὁμοίως ἢ
ἀνθυπάτου· ἐκ τούτου γὰρ συγκατέθεντο τὴν ἐμπειρίαν καὶ
παρείληπται τῶν ἀποκριμάτων καὶ κεφαλαιωδῶς εἰώθαμεν
ταῦτα λέγειν. Νόμος γὰρ Ἰούλιος καὶ Πάπιος τὰ λοιπὰ μέρη 2365
τοῦ δικαίου προσαγορεύονται.

2. Iuris civilis *** appellatur, quia ex pluribus partibus constat. Sed edicta imperatoria similiter honorandum, quod est
et praetoris edictum similiter vel proconsulis; ex eo enim
consenserunt prudentiam et receptum est responsis et sum- 2370
matim solemus haec dicere. Lex enim Iulia et Papia ceterae
partes iustitiae appellantur.

3. Τοὺς γὰρ κάνονας ἐπεξιόντι μοι πρὸς ταῦτα τὰ μαθήματα
ἀναγκαῖον πρὸ πάντων εἰδέναι· οὐδὲ γὰρ μιᾶς εἰσιν αἱρέ-
σεως, ἀλλὰ ποικίλης· ἅτινα καθ' ἕκαστον τὰ ἀνήκοντα πρὸς 2375
ταύτην τὴν ἐξήγησιν ἀνενεκτέα ἐστὶν τῇ τάξει.

3. Regulas enim exsequenti mihi ad ea studia necessarium
ante omnia scire. Nec enim unius sunt condicionis, sed va-
riae : quae per singula, quae pertinent ad eam enarrationem,
referenda sunt per ordinem. 2380

4. Πάντες γὰρ ἢ εὐγενεῖς εἰσιν, ἢ ἀπελεύθεροι, ἀλλ' ἵνα
μᾶλλον δυνηθῶσιν ἕκαστα (διασαφηθῆναι), βέλτιον δοκεῖ
ἄρξασθαι ἀπὸ ἀπελευθέρων ἀναφέρειν, καὶ πρῶτον περὶ

III. 2. FP 3, 102, 8–27. || **3.** FP 3, 102, 28–40. || **4.** FP 3, 102, 43–103, 26.

2360 *post* πολιτικοῦ *lac. posui* || **2364** παριληmπται *L* || **2366** τω δικαιω *L* || **2367** *post* civilis *lac. posui* | quia *Lachm.* : qui *L Boeck.* | constat *Lachm.* : -ant *L Boeck.* || **2368** honorandum *scripsi* : -antur *L Boeck.* || **2369** eo *scripsi ex Gr. interpr.* : ea *L Boeck.* || **2370** responsis *scripsi* : -orum *L Boeck.* || **2371** *post* haec et *L Boeck.* : *exp. Lachm.* || **2373** ἐπεξιόντι *Boeck.* : υπε- *L* || **2374** *post* ἀναγκαῖον ἐφάνη *suppl. Boeck.* | *post* εἰδέναι περὶ αἱρέσεως τῶν ἀνθρώπων *suppl. Schill.Boeck.* | μιᾶς *Boeck.* : ενος *L* || **2377** *post* necessarium visum est *suppl. Boeck.* || **2378** *post* scire de condicione hominum *suppl. Schill.Boeck.* || **2379** singulae *L* || **2381** ευτενης *L* || **2382** διασαφηθῆναι *ex. FP*

Ῥωμαικῶν γράφειν, μὴ πλεονάκις ταὐτὰ διερμηνεύειν ἀναγ-
2385 καζώμεθα. Πρῶτον οὖν ἴδωμεν πόταπόν ἐστι, ὃ λέγεται (αὐτούς, οἳ μεταξὺ φίλους παλαιοὺς ἠλευθεροῦντο), μὴ εἶναι ἐλευθέρους, ἀλλὰ τοῦ δεσπότου θελήσει εἰς ἐλευθερίαν διατρίβειν, καὶ μόνον τοῦ δουλικοῦ φόβου ἀπολύεσθαι.

4. Omnes enim vel ingenui sunt vel liberti. Sed ut magis
2390 possint singula (declarari), melius videtur incipere a libertis adferre, et primum de Latinis scribere, ne saepius eadem interpretari cogamur. Primum ergo videamus, quale est quod dicitur (eos, qui inter amicos veteres manumittebantur), non esse liberos, sed domini voluntate in libertatem
2395 morari, et tantum servitutis timore dimitti.

5. Πρότερον γὰρ μία ἐλευθερία ἦν, καὶ ἡ ἐλευθερία ἐγίνετο ἐκ προσαγωγῆς, ἢ κατὰ διαθέκην, ἢ ἐν ἀποτιμήσει, καὶ πολιτεία Ῥωμαίων συνήτει ἠλευθερωμένοις, ἥτις προσαγορεύεται νόμιμος ἐλευθερία. Οὗτοι δέ, οἳ δεσπότου θελήσει ἐπ᾽
2400 ἐλευθερίαν ἦσαν, ἔμενον δοῦλοι, καὶ οἱ ἐλευθερῶντες ἐτόλμων εἰς δουλείαν πάλιν αὐτοὺς κατὰ βίαν ἄγειν. Παρεγίνετο (ὁ στρατηγός) καὶ οὐκ ἤφιεν ἐλευθερωθέντα δουλεύειν. Πάντα μέντοι καθὼς δοῦλος προσεπόριζεν ἠλευθερωκότι· ἢ εἴ τι ἐπηρώτα, <ἢ> κατὰ γραφὴν εἰλήφει, ἢ εἰ
2405 ἐξ οἵας δήποτε δίκης ἄλλης προσεκέκτητο, τοῦ δεσπότου τοῦτο ἐγίνετο, τοῦτ᾽ ἐστὶν ἐλευθερουμένου πάντα τὰ ὑπάρχοντα πρὸς τὸν πάτρωνα διέφερεν.

5. Ante enim una libertas erat, et libertas fiebat ex vindictis, vel ex testamento, vel in censu, et administratio Romana

5. FP 3, 103, 27–104, 13.

2386 αὐτούς – ἠλευθεροῦντο *ex FP* || **2390** declerari *ex FP* | videtur *Boeck.* : videri *L* || **2391** *post* Latinis romanis *L* : *exp. Boeck.* || **2393–4** eos – manumittebantur *ex FP* || **2398** συνήτει *Boeck.* (*cf. infra* 2525) : συναιτεῖ *Schill.* ευναγοι *L* || **2400** ἔμενον *scripsi* (ειμεναν *L*) : ἔμειναν *Boeck.* | ελευθερωντε *L* || **2401** ἐτόλμων *Boeck.* : -ουν *L* | ουτους *L* | παρεγίνετο *Boeck.* : -γινοντο *L* || **2402** ὁ στρατηγός *ex FP* || **2404** ἤ[2] *suppl. Boeck.* | εἰ[2] *exp. Boeck.* || **2405** τοῦ *exp. Boeck.* || **2408** vindictis *L* : -ta *Boeck. ex FP* || **2409** testamentor *L* | administratio *L* : civitas *Boeck. ex FP*

competebat manumissis: quae appellatur iusta libertas. Hi 2410
tamen, qui domini voluntate in libertate erant, manebant
servi, et manumissores ausi erant in servitutem denuo eos
per vim perducere. Interveniebat (praetor) et non patiebatur manumissum servire. Omnia tamen quasi servus adquirebat manumissori; vel si quid stipulabatur <vel> mancupa- 2415
tione accipiebat, vel si ex quibuscumque causis aliis
adquisierat, domini hoc fiebat, id est manumissi omnia bona
ad patronum pertinebant.

6. Ἀλλὰ νῦν ἔχουσιν ἰδίαν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς φίλους ἠλευθερωμένοι, καὶ γίνονται Λατῖνοι Ἰουνιανοί, ἐπειδὴ νόμος 2420
Ἰούνιος, ὃς τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς ἔδωκεν, ἐξίσωσεν αὐτοὺς
Λατίνοις κολωναρίοις, οἵ, ὅτε ἦσαν πολῖται Ῥωμαίων ἀπελεύθεροι, ὄνομα ἴδιον εἰς τὴν κολωνίαν δεδώκεισαν.

6. Sed nunc habent propriam libertatem inter amicos manumissi, et fiunt Latini Iuniani, quoniam lex Iunia, quae liber- 2425
tatem eis dedit, exaequavit eos Latinis colonariis, qui cum
essent cives Romani liberti, nomen suum in coloniam dedissent.

7. Ἐν τούτοις, οἳ μεταξὺ φίλων ἐλευθεροῦνται, θέλησις
δεσπότου σκοπεῖται· νόμος γὰρ Ἰούνιος τούτους γίνεσθαι 2430
Λατίνους κελεύει, οὓς ὁ δεσπότης ἐλευθέρους εἶναι ἠθέλησεν. Τοῦτο δὴ οὕτως ἔχον, ὀφείλει προαίρεσιν ἐλευθεροῦντος ἔχειν δεσπότης, ὅθεν εἰ κατὰ βίαν ἀναγκασθείς, λόγου
χάριν ὑπό τινος δήμου ἢ ἀφ' ἑνὸς ἑκάστου ἀνθρώπων, ἐλευ-

6. FP 3, 104, 14–33. || **7.** FP 3, 104, 34–105, 1.

2410 competebat *Boeck.* : -petat *L* | *post* iusta legitima *L* : *exp. Boeck.* || **2411** *post* erant fuerant *L* : *exp. Boeck.* || **2413** per ad vim *L* | interveniebat *Boeck.* : -ant *L* | praetor *ex FP* || **2415** stipulabantur L_1 (-pubantur *L*) | vel^{2} *suppl. Boeck.* | mancupationi *L* || **2416** vel si *Boeck.* : velis *L* | causis *Boeck.* (calisis *L*) || **2417** fiebat *L* : faciebat *Boeck.* || **2421** ιουλιος *L* || **2422** Λατίνοις *Boeck.* : λατινους L_1 (λαπνους *L*) | κολωναριους *L* || **2425** Iuniani *Boeck.* : -liani *L* | Iunia *Boeck.* : iuliani *L* || **2426** exequabit *L* | colanariis *L* || **2429** θέλησις *Boeck.* : θελεσι *L* || **2430** ιουλιος *L* || **2433** οθενεν *L* | λογω *L*

2435 θερώσῃ, οὐκ ἐλεύσεται ὁ δοῦλος πρὸς τὴν ἐλευθερίαν, ἐπεὶ οὐ νοεῖται ἠθεληκέναι ὁ ἀναγκασθείς.

7. In eis, qui inter amicos manumittuntur, voluntatem domini spectant; lex enim Iunia eos fieri Latinos iubet, quos dominus liberos esse voluit. Hoc tamen sic habens, debet vo-
2440 luntatem manumittentis habere dominus, unde si per vim coactus, verbi gratia ab aliquo populo vel a singulis hominibus, manumiserit, non perveniet servus ad libertatem, quia non intellegitur voluisse qui coactus est.

8. Ὁμοίως, ἵνα δυνηθῇ ἔχειν ὁ δοῦλος τὴν ἐλευθερίαν,
2445 τοιοῦτος εἶναι ὀφείλει, ἵνα ὁ πραίτωρ εἴτε ἀνθύπατος ἐλευθερίαν αὐτοῦ συντηρῇ, καὶ γὰρ τοῦτο νόμῳ Ἰουνίῳ ἠσφάλισται· εἰσὶν μέντοι πλείονες αἰτίαι, ἐν αἷς οὐ φυλάξει ὁ ἀνθύπατος τὴν ἐλευθερίαν, περὶ ὧν προβαίνοντες ἐπιδείξομεν.

8. Similiter, ut possit habere servus libertatem, talis esse de-
2450 bet, ut praetor sive proconsul libertatem eius tueatur. Nam et hoc lege Iunia tutatum est, sunt autem plures causae, in quibus non tueatur proconsul manumissionem, de quibus procedentes ostendemus.

9. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο παρατηρητέον, ἵνα ὁ ἐλευθερούμενος ἐν
2455 τοῖς ὑπάρχουσιν ἐλευθεροῦντος <ᾖ>, καὶ διὰ τοῦτο εἰ τοσοῦτον ἐκ δικαίου πολιτικοῦ ᾖ ἐλευθεροῦντος, οὐκ ἔσται Λατῖνος· ἀνάγκη ἐστὶν οὖν δοῦλον οὐ μόνον ἐκ δικαίου πολιτικοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ὑπάρχουσιν εἶναι.

8. FP 3, 105, 2–7.

2436 *post* ἀναγκασθεὶς ἐλευθερῶσαι *suppl. Boeck.* || **2437–8** voluntatem domini spectant *L Boeck.* : -tas -ni -tur *Lachm. ex FP* || **2438** iulia *L* | quos *Boeck.* : quo *L* || **2439** *post* tamen autem *L* : *exp. Boeck.* || **2441** gratiarum *L* || **2442** perveniet *Lachm.* (potuerit *L*) : veniet *Boeck. ex FP* || **2443** *post* coactus est manumittere *suppl. Boeck.* || **2445–6** *post* ἐλευθερίαν αὐτοῦ *transp. Boeck.* (*post* πραίτωρ *L*) || **2446** ιουλιω *L* || **2447** αἷς *Boeck.* : οις *L* | φυλάξει *L* : -άσσει *Boeck.* || **2449** tales *L* || **2450** sive proconsul *Boeck.* : sivero consul *L* | *post* libertatem eius *transp. Boeck.* (*post* praetor *L*) *ante* libertatem et *L* : *exp. Boeck.* || **2451** iulia *L* || **2455** ᾖ *suppl. Boeck.* | εις *L* || **2456** λατινυος *L*

9. Sed et illud observandum, uti qui manumittitur, in bonis manumittentis <sit>; et ideo si tantum ex iure Quiritium sit manumittentis, non erit Latinus; necesse est ergo servum non tantum ex iure Quiritium, sed etiam in bonis esse. 2460

10. Κοινὸς δοῦλος εἰ ὑπὸ ἑνὸς <ἐλευθερωθείς> γένηται ἐλεύθερος, οὔτε ἐπὶ τὴν ἐλευθερίαν ἔρχεται, καὶ τοῦ ἑτέρου δεσπότου ὅλος γίνεται δοῦλος, νόμου αὐξομένου. Ἀλλὰ μεταξὺ φίλων δοῦλος ἀπὸ κοινωνῶν ἐλευθερωθείς, ἑκατέρω κυριεύσουσιν, δοῦλος μενεῖ· δίκαιον γὰρ οὐ προσαύξεσθαι ἐν ταύτῃ τῇ ἐλευθερίᾳ, ἐν ᾗ στρέφεται, εἰ καὶ Προκουλὸς δοκιμάσῃ προσαύξειν μετὰ κοινωνῶν, οὗ τῇ γνώμῃ χρώμεθα. 2465 2470

10. Communis servus <si ab uno> manumissus fit liber, neque ad libertatem pervenit, et alterius domini totus fit servus, iure crescente. Sed inter amicos servus ab uno ex sociis manumissus, utrique dominabunt, servus manebit; iustum enim non adcrescere in hac manumissione, in qua vertitur, sed quam Proculus aestimaverit adcrescere cum socio, qua sententia utimur. 2475

11. Κυριώτατος τοῦτον τὸν δοῦλον, οὗ ἡ χρῆσις καὶ ὁ καρπὸς πρὸς ἄλλον ἀνήκει, οὐ δύναται ἐκ προσαγωγῆς ἐλευθερῶσαι ἐπισκοτούσης χρήσεως καὶ καρποῦ· καὶ εἰ ἐλευθερώσῃ τοῦτον ἐκ προσαγωγῆς, ποιήσει δοῦλον (ἄνευ δεσπότου· ἀλλὰ Λατῖνον ***). 2480

11. Proprietarius eum servum, cuius usus et fructus ad alium pertinet, non potest ex vindicta manumittere, obstante

11. FP 3, 105, 8–19.

2459 et *Boeck.* : ut *L* ‖ **2460** sit *suppl. Boeck.* ‖ **2462** *post* esse manu mittentis *suppl. Lachm.* ‖ **2463** *post* ἑνός *lac. posuit Boeck.* | ἐλευθερωθείς *suppl. ex Lat. interpr.* ‖ **2469** δοκιμάσῃ *Boeck.* : -σαι *L* ‖ **2471** si ab uno *suppl. Boeck. ex Gr. interpr.* ‖ **2473** sotiis *L* ‖ **2474** utrique dominabunt *L Boeck.* : utrius domini *Lachm.* ‖ **2475** manumissionem *L* ‖ **2476** quam *L Boeck.* : quamvis *Lachm.* | *post* aestimaverit probaverit *L* : *exp. Boeck.Lachm.* ‖ **2479** ἀνήκει *Boeck.* : -κεν *L* ‖ **2481–2** ἄνευ – Λατῖνον *ex FP* ‖ **2483** uius *L* ‖ **2484** vindictas *L* ‖ **2484–5** obstante usu *Boeck.* :

2485 usu et fructu; et si manumiserit eum ex vindicta, faciet servum (sine domino; sed Latinum ***).

12. (Ξένος ἐλευθερῶν δοῦλον) οὐ δύναται πρὸς Λατῖνον ἄγειν, ἐπεὶ ὁ νόμος Ἰούνιος, ὃς τῶν Λατίνων γένος εἰσήγαγεν, οὐκ ἀνήκει πρὸς Ἕλληνας ἐλευθεροῦντας, καθὼς καὶ 2490 Ὀκταβῆνος δοκιμάζει. Ὁ πραίτωρ οὐ μὴ ἀφήσει τὸν ἐλευθερωθέντα δουλεύειν, εἰ μὴ ἄλλως νόμῳ Ἑλλήνων χειρογραφηθῇ.

12. (Peregrinus manumittens servum) non potest ad Latinum perducere, quia lex Iunia, quae Latinorum genus intro- 2495 duxit, non pertinet ad peregrinos manumissores, sicut et Octavenus probat. Praetor non permittet manumissum servire, nisi alias lege peregrina caveatur.

13. (Νεώτερος) εἴκοσι ἐτῶν ἐλευθερῶσαι οὔτε ἐκ προσαγωγῆς δύναται, οὔτε διαθήκῃ· τοιγαροῦν οὐδὲ Λατῖνον 2500 ποιῆσαι δύναται· τοσοῦτον γὰρ ἐπὶ συμβουλίῳ δύναται ἐλευθερῶσαι δοῦλον ἴδιον αἰτίας δοκιμασθείσης.

13. (Minor) viginti annorum manumittere neque ex vindicta potest neque testamento; itaque nec Latinum facere potest; tantum enim apud consilium potest manumittere servum su- 2505 um causa probata.

14. Οὗτος δὲ ὁ ἐλευθερούμενος εἰς φίλους, ὅσων ἂν ᾖ ἐτῶν, Λατῖνος γίνεται, καὶ μόνον αὐτῷ τοῦτο προχωρεῖ ἡ ἐλευθερία, ἵνα μεταξὺ πάλιν δυνηθῇ ἐκ προσαγωγῆς ἢ διαθήκῃ (ἐλευθερωθῆναι), καὶ πολίτης Ῥωμαίων γενέσθαι.

12. FP 3, 105, 20–39. || **13.** FP 3, 105, 40–50. || **14.** FP 3, 105, 51–106, 5.

-tis -us *L* || **2486** sine – Latinum *ex FP* || **2487** Ξένος – δοῦλον *ex FP* || **2488** ιουλιος *L* | ως *L* || **2489** ελευθερωτας *L* || **2490** οκταβιανος *L* || **2493** Peregrinus – servum *ex FP* || **2494** iulia *L* | quae *Boeck.* : qui *L* || **2495** peregrinus *L* | octavianus *L* || **2496** permittet *Boeck.* : -at *L* || **2497** alias *L* : aliter *Boeck.Lachm. ex FP* || **2498** νεώτερος *Boeck.Lachm. ex FP* (μιζω *L*) | ικοσει *L* || **2500** συμβολιω *L* || **2502** minor *Boeck.Lachm. ex FP* (maior *L*) | vidicta *L* || **2503** *post* itaque ergo *L* : *exp. Boeck.* || **2506** ὅσων ἂν *Boeck.* (οσουαν *L*) || **2507** τουτο *L* : -τῳ *Boeck.* | ἡ *Boeck.* (τη *L*) || **2509** ἐλευθερωθῆναι *Boeck. ex FP*

14. Is autem, qui manumittitur inter amicos, quotcumque 2510
est annorum, Latinus fit, et tantum ei hoc prodest manumis-
sio, ut postea iterum possit ex vindicta vel testamento (ma-
numitti), et civis Romanorum fieri.

15. Γυνὴ χωρὶς ἐπιτρόπου αὐθεντίας <ἐλευθερῶσαι οὐ δύνα-
ται>, ἐκτὸς εἰ μὴ δίκαιον τέκνων ἔχοι· τότε γὰρ ἐκ προ- 2515
σαγωγῆς χωρὶς ἐπιτρόπου δύναται ἐλευθερῶσαι. Ὅθεν εἴ γε
ἡ γυνὴ ἀποῦσα ἐλεύθερον εἶναι κελεύσῃ, ἥτις δίκαιον
τέκνων μὴ ἔχοι, ἐζήτηται τοῦτο, εἰ, ἐπιτρόπυ αὐτῆς αὐθεντί-
αν ἐπιχωροῦντος τούτῳ τῷ χρόνῳ, ὡς ἐπιστολὴ γράφεται
δούλῳ ὑπὸ τῆς δεσποίνης <οὗτος ἐλεύθερος γένοιτο>· Ἰου- 2520
λιανὸς ἀρνεῖται, ὑπολαμβάνει γὰρ τούτῳ τῷ χρόνῳ ὀφείλειν
αὐθεντίαν παρέχεσθαι, ἐν ᾧ ἀπαρτίζεται ἡ ἐλευθερία· τότε
γὰρ ἀπαρτίζεσθαι νοεῖται, ὅτε ὁ δοῦλος ἐπιγνῷ τῆς δεσποί-
νης τὴν θέλησιν. Ἀλλὰ Νηράτιος Πρίσκος δοκιμάζει ἐλευ-
θερίαν δούλῳ συναιτεῖν· ἀρκεῖσθαι γάρ, ὁπότε ἡ ἐπιστολὴ 2525
γράφεται, παραλαμβάνεσθαι αὐθεντίαν ἐπιτρόπου, οὗ ἡ
γνώμη καὶ διατάξει αὐκρατορικῇ ἰσχυροπεποίηται.

15. Mulier sine tutoris auctoritate <manumittere non po-
test>, nisi ius liberorum habeat; tunc enim ex vindicta sine
tutore potest manumittere. Unde si mulier absens liberum 2530
esse iubeat, quae ius liberorum non habeat, quaesitum est
hoc, an, tutoris eius auctoritatem praestantis hoc tempore,
sicut epistula scribitur servo a domina, <is liber fieret>. Iu-
lianus negat; existimat enim hoc tempore debere auctorita-
tem praestare, quo peragitur libertas; tunc enim peragi intel- 2535
legitur, cum servus agnoscet dominae voluntatem. Sed

15. FP 3, 106, 5–52.

2510 quia *Boeck.* : qui *L* ‖ **2512** manumitti *Boeck. ex FP* ‖ **2514** ἐλευθερῶσαι οὐ δύναται *suppl. Boeck.* ‖ **2516** ὅθεν εἴγε *Boeck.* (οθενεγη *L*) ‖ **2518** εἰ *Boeck.* (η *L*) ‖ **2519** ἐπιχωροῦντος *Boeck.* (επιχρωντος *L*) ‖ **2520** οὗτος – γένοιτο *suppl. Boeck.* ‖ **2523** ἐπιγνῷ *Boeck.* (-γνοι *L*) ‖ **2524** ελεθεριαν *L* ‖ **2527** διατάξει *Boeck.* : -ξις *L* ‖ **2528** auctoritatem *L* | manumittere non potest *suppl. Pithoeus* ‖ **2530** si *Boeck.* : esset *L* ‖ **2532** tutoris *Boeck.* : -es *L* ‖ **2532** hoc^{2} : hunc *L* ‖ **2533** adomnia *L* | is – fieret *suppl. Boeck.* ‖ **2535** peragi *Boeck.* : peragis *L*

Neratius Priscus probat libertatem servo competere, sufficere enim, quando epistola scribitur, adhiberi auctoritatem tutoris, cuius sententia et constitutione imperatoria confirmata
2540 est.

16. Δοῦλον ἐν ὑποθήκῃ δεδομένον πολίτην Ῥωμαῖον ποιῆσαι ὀφειλέτης οὐ δύναται, ἐκτὸς εἰ μὴ πρὸς ἀπόδοσιν ᾖ· ἐπισκοτεῖ <γάρ> τῇ ἐλευθερίᾳ νόμος Αἴλιος Σέντιος, <ὅς> κωλύει δοῦλον πεπιστευκότων χάριν ἠλευθερωμένον πο-
2545 λίτην Ῥωμαῖον γενέσθαι· ἀλλὰ Λατῖνον ***.

16. Servum pignori datum civem Romanorum facere debitor non potest, nisi si forte ad reddendum sit; obstat <enim> libertati lex Aelia Sentia, <quae> prohibet servum creditorum causa manumissum civem Romanum fieri. Sed
2550 Latinum ***.

17. Καὶ ὅς ἐν ἀποτιμήσει ἐλευθεροῦται, εἰ τριάκοντα ἔτη ἔχοι, πολιτείαν Ῥωμαίων κτᾶται· ἀποτίμησις δὲ ἐπὶ Ῥώμης ἄγεσθαι εἴωθεν· ἡ ἀποτίμησις καθαρμῷ κτίζεται· ἐστὶν δὲ ὁ καθαρμὸς πενταετηρικὸς χρόνος, ᾧ Ῥώμη καθαίρεται. Ἀλλὰ ὀφείλει οὗ-
2555 τος ὁ δοῦλος ἐκ δικαίου πολιτικοῦ (ἐλευθεροῦντος) εἶναι, ἵνα πολίτης Ῥωμαίων γένηται. Μεγάλη μέντοι ἀμφισβήτησίς ἐστιν ἐν τοῖς ἐμπείροις, πότερον τούτῳ τῷ χρόνῳ δυνάμεις λαμ-

16 FP 3, 106, 53–107, 9. ‖ **17.** FP 3, 107, 10–108, 4.

2539 constitutione imperatoria *Boeck.* : -tio -riae *L* ‖ **2541** *ante* δοῦλον εἰ *L* : *exp. Boeck.* | ἐν ὑποθήκῃ *L* : εἰς -κην *Boeck.* ‖ **2543** γάρ *suppl. Boeck.* | αλιος *L* | ὅς *suppl. Boeck.* ‖ **2545** *post* Λατῖνον *lac. exhibet L* (*cf. etiam FP ap. Goetz CGL* 3, 107, 9) ‖ **2546** *ante* servum si *L* : *exp. Boeck.* | pignori *L Boeck.* : -eri *Lachm. ex FP* ‖ **2547** reddendum *scripsi* : credendum *L* solvendo *Boeck.Lachm. ex FP* solvendum ‖ **2548** enim *suppl. Boeck.* | libertate *L* | Aelia Sentia *Boeck.* : alia sententia *L* | quae *suppl. Boeck.* ‖ **2550** *post* Latinum *lac. exhibet L* ‖ **2551** ος *L* : ὅστις *Boeck. ex FP* | επιτιμησι ελευθερουνται *L* ‖ **2552** *post* κτᾶται ἀλλὰ ὀφείλει – γένηται (*cf.* 2554–6) *transp. Boeck.* | επιτιμησις *L* ‖ **2553** ιωθεν *L* ‖ **2555** ἐλευθεροῦντος *Boeck. ex FP* (η ελευθερια *L*) ‖ **2556** *post* γένηται *verba* γράφεται δούλῳ – ἰσχυροπεποίηται (*cf. supra* 2519–27) *et* καὶ ὅς – κτίζεται (*cf. supra* 2551–3) *iterat L*

βάνουσιν ἅπαντα, ἐν ᾧ ἡ ἀποτίμησις, ἢ ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ,
ἐν ᾧ καθαρμὸς κτίζεται. Εἰσὶν γὰρ οἱ ὑπολαμβάνοντες μὴ ἄλ-
λως δυνάμεις λαμβάνειν τὰ πρασσόμενα ἐν τῇ ἀποτιμήσει, ἐὰν 2560
μὴ αὕτη ἡμέρα ἀκολουθήσῃ, ὅτε ὁ καθαρμὸς κτίζεται· ὑπο-
λαμβάνουσιν γὰρ ἀποτίμησιν καταβαίνειν ἐπὶ τὴν ἡμέραν τοῦ
καθαρμοῦ, οὐχὶ τὸν καθαρμὸν κατατρέχειν ἐπὶ τὴν ἡμέραν τῆς
ἀποτιμήσεως. Ὃ διὰ τοῦτο ἐζήτηται, ἐπειδὴ πάντα, <ἅ> τῇ
ἀποτιμήσει πράσσονται, τῷ καθαρμῷ ἰσχυροποιοῦνται. Ἀλλὰ 2565
ἐν τῇ πόλει Ῥωμαίων μόνον ἀποτίμησιν ἄγεσθαι δεδήλωται·
ἐν ταῖς ἐπαρχίαις μᾶλλον ἀπογραφαῖς χρῶνται.
Καθὼς δὲ ὑπεσχόμην, τὰ ὅμοια λογάρια ἀποδώσω.
17. Et qui in censum manumittitur, si triginta annos habeat,
administrationem Romanorum possidet; – census autem in 2570
Roma agi solet; vel census lustro conditur, est autem lus-
trum quinquiennale tempus, quo Roma purgatur –; sed de-
bet hic servus ex iure Quiritium (manumittentis) esse, ut
civis Romanus fiat. Magna autem dissensio est inter peritos,
utrum hoc tempore vires accipiunt omnia, in quo census, 2575
aut in eo tempore, in quo lustrum conditur. Sunt enim qui
existimant non alias vires accipere quae aguntur in censu,
nisi haec dies sequatur, qua lustrum conditur; existimant
enim censum descendere ad diem lustri, non lustrum decur-
rere ad diem census. Quod ideo quaesitum est, quoniam 2580
omnia, <quae> in censum aguntur, lustro confirmantur. Sed

2558 *post* ἀποτίμησις ἄγεται *suppl. Boeck.* || **2562** αποτιμης *L* || **2563** ο καθαρμος *L* || **2563–4** τη επιτιμησι *L* || **2564** ἅ *suppl.* || **2565** *ante* ἰσχυροποιοῦνται Θ *litteram exhibet L* || **2566** αποτιμησις *L* || **2567** επαρχιοσις *L* || **2569** manumittuntur *L* || **2570** administrationem *L* : civitatem *Boeck. ex FP* | *post* possidet sed debet – fiat (*cf. infra* 2572–4) *transp. Boeck.* || **2572** quinquiennales *L* | qui *L* || **2573** quiriatium *L* | manumittentis *Boeck. ex FP* (manumissio *L*) || **2574** cives *L* | fiet *L* | *post* fiat *verba* scribitur servo – confirmata est (*cf. supra* 2533–40) *et* et qui – conditur (*cf. supra* 2569–71) *iterat L* || **2575** *post* census agitur *suppl. Boeck.* || **2578** quo *L* || **2581** quae *suppl. Boeck.Lachm.*

in urbem Romanorum tantum censum agi notum est; in
provincia autem magis professiones utuntur.
Sicut autem promisi, similia verba reddam.

IV. <Ὑγίνου γενεαλογία>.

Μαξίμῳ καὶ Ἄπρῳ ὑπάτοις πρὸ γ' ἰδῶν Σεπτεμβρίων Ὑγίνου
γενεαλογίαν πᾶσιν γνωστὴν μετέγραψα, ἐν ᾗ ἔσονται
πλείονες ἱστορίαι διερμηνευμέναι ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ. Θεῶν
2590 γὰρ καὶ θεάων ὀνόματα ἐν δευτέρῳ ἐξεπλέξαμεν, ἀλλὰ ἐπὶ
τούτῳ ἔσονται τούτων ἐξηγήσεις, εἰ καὶ μὴ πᾶσαι, τούτων
μέντοιγε, ὧν ἐν τοσούτῳ δύναμαι. Ζωγραφία τοιγαροῦν τού-
του τοῦ κόπου πολλοῖς τόποις δίδωσιν μαρτυρίαν, ἀλλὰ καὶ
οἱ γραμματικοὶ τέχνης ταύτης οὐ μόνον ἐπαινοῦσιν τὴν εὐ-
2595 φυίαν, ἀλλὰ καὶ χρῶνται. Μῦθοι μέν<τοι> τῶν ὀρχηστῶν
ἔνθεν λαμβάνουσιν ἔπαινον καὶ μαρτυροποιοῦνται ἐν τῇ
ὀρχήσει ἀληθινὰ τὰ γεγραμμένα. Ἵνα δὲ εὐκόλως εὕρῃς,
ἑνὸς ἑκάστου ἐξήγησιν <ἐκ τῶν ὑποκειμένων ἀναγνώσεις>,
πρῶτον οὖν πάντων Μουσῶν ἐννέα ὀνόματα καὶ τέχνας καὶ
2600 τέκνα καὶ οἷς ἐμίγησαν, καὶ θεῶν ιβ' ὀνόματα, καὶ ἑπτὰ
ζῳδίων, καὶ ἀστέρων δεκαδύο. Περὶ Προμηθέως, περὶ Ἀφρο-
δίτης <καὶ Ἄρεως>, περὶ Ἀθηνᾶς καὶ Ποσειδῶνος, περὶ Ἀ-
κταίονος, περὶ Δαιδάλου, περὶ Ἀπόλλωνος καὶ Κασσάνδρας,
περὶ Ταντάλου, περὶ Φιλύρας, περὶ Ὀδυσσέως, περὶ ἀνθρω-
2605 ποπλασίας, περὶ κατακλυσμοῦ, περὶ Πενθέως, περὶ Δρα-
κόντων, περὶ Διὸς καὶ Ἥρας, περὶ Ἰξίονος, περὶ Μηδείας,
περὶ Αἰόλου, περὶ Μελανίππης, περὶ Λήδας, περὶ Ἀλκυόνος,

IV. Quod ad capitulorum indicem spectat, cf. Hyg. *fab*, 144; 148; 164; 180–1; 39–40; 92; 82; 138; 125; 220; 152–3; 184; 6; 75; 62; 22–27; 238; 186; 65; 94; 139; 165; 107; 145; 274.

2582 agei *L* || **2583** provintia *L* | professiones *L* : -nibus *Boeck.Lachm. ex FP* || **2584** sicut *Boeck.* (siquit *L*) || **2586** *Cf. infra* 2587–8 || **2588** μετεγραφυα *L* || **2595** μέντοι *Rose* : μεν *L Boeck.* || **2598** *post* ἐξήγησιν *lac. posuit Boeck.* | ἐκ – ἀναγνώσεις *suppl. ex Lat. interpr.* || **2602** καὶ Ἄρεως *suppl. Boeck.Rose ex Lat. interpr.* | ακτεωνος *L* || **2606** μεδιης *L*

περὶ Ἀγχίσου, περὶ Διὸς ἐκτροφῆς, περὶ Μαρσύου, περὶ Μινωταύρου, περὶ Διός ***, περὶ ὅπλων κρίσεως, περὶ Ἄργου, περὶ τεχνῶν εὑρέσεως. 2610

IV. <Hygini genealogia>.

Maximo et Apro consulibus tertio Id. Septembres Hygini genealogiam omnibus notam descripsi, in qua erunt plures historiae interpretatae in hoc libro. Deorum enim et dearum nomina in secundo explicuimus, sed in hoc erunt eorum enarrationes, licet non omnes, eorum tamen, quorum interim possum. Picturae igitur huius laboris multis locis dant testimonium, nam et grammatici artis eius non solum laudant ingenium, sed et utuntur. Fabulae quoque pantomimorum inde accipiunt laudem et testantur in saltatione vera esse quae scripta sunt. Ut vero facilius invenias, <uniuscuiusque enarrationem> ex subiectis recognosces, primum ergo omnium Musarum novem nomina et artes et filios, et cum quibus concubuerint, et deorum duodecim nomina, et septem zodi<aci>, et signorum duodecim. De Prometheo, de Venere et Marte, de Minerva et Neptuno, de Actaeone, de Daedalo, de Apolline et Cassandra, de Tantalo, de Philyra, de Ulixe, de hominum factura, de cataclysmo, de Pentheo, de Draconibus, de Iove et Iunone, de Ixione, de Medea, de Aeolo, de Melanippe, de Leda, de Alcyone, de Anchise, de Iovis nutritu, de Marsya, de Minotauro, de Iove ***, de armorum iudicio, de Argo, de artium inventione. 2615 2620 2625 2630

2608 Μαρσύου *L Boeck.* : -σύα *Rose* || **2609** *post* Διός *lac. posuit Rose* || **2611** *Cf. infra* 2612–3 || **2612** september ygini *L* || **2614** istoriae interpretate *L* || **2617** pigturae *L* || **2619** pantomirorum *L* || **2620** salutatione *L* || **2621** vero *Boeck.* : -ra *L* | *post* invenias *lac. posuit Boeck.* || **2621–2** uniuscuiusque enarrationem *suppl. ex Gr. interpr.* || **2622** exubiectis *L* || **2625** zodiaci *Boeck.* (zodis *L*) || **2627** filura *L* || **2629** iuuone *L* | media *L* || **2630** aeole *L* | malanippe *L* | alcone *L* || **2631** marsua *L* | *post* Iove *lac. posui*

1. Νῦν ἄρξομαι ἀπὸ Μουσῶν γράφειν· Κλειὼ κιθάραν· μετὰ Πιέρου, ἐγεννήθη Ὑμέναιος. Εὐτέρπη τραγῳδίαν· μετὰ
2635 Στρυμόνος, ἐγεννήθη Παιάν. Θάλεια κωμῳδίαν *** Μελπομένη ψαλμόν· μετ' Ἀχελῴου, ἐγεννήθησαν Σειρῆνες. Τερψιχόρη αὐλούς· μετὰ Ποσειδῶνος, ἐγεννήθη Εὔμολπος. Ἐρατὼ κιθάραν· μετὰ Ἀκταίονος, ἐγεννήθη Θάμυρις. Πολυμνία λύραν· μετὰ Ἡρακλέους, ἐγεννήθη Τριπτόλεμος. Οὐρανία
2640 ἀστρολογίαν· μετὰ Ἀπόλλωνος, ἐγεννήθη Λίνος. Καλλιόπη ποίησιν· μετὰ Οἰάγρου, ἐγεννήθη Ὀρφεύς.

1. Nunc incipiam a Musis scribere : Clio cytharam; cum Piero, natus Hymenaeus. Euterpe tragoediam; cum Strymone, natus Paean. Thalia comoediam *** Melpomene psalterium;
2645 cum Acheloo, natae sunt Sirenae. Terpsichore tibiam; cum Neptuno, natus Eumolpus. Erato cytharam; cum Actaeone, natus Thamyris. Polyhymnia lyram; cum Hercule, natus Triptolemus. Urania siderum rationem; cum Apolline, natus Linus. Calliope poesin; cum Oeagro, natus Orpheus.

2650 2. Θεῶν ὀνόματα ιβ'· Ἥρα, Ἑστία, Ποσειδῶν, Ἄρης, Δημήτρα, Ἀφροδίτη, Ἀθηνᾶ, Ἄρτεμις, Λητώ, Ἑρμῆς, Ἀπόλλων, Ζεύς.

2. Deorum nomina duodecim: Iuno, Vesta, Neptunus, Mars, Ceres, Venus, Minerva, Diana, Latona, Mercurius, Apollo,
2655 Zeus.

3. Ἑπτὰ ζῳδίων ἡμέραι· Ἡλίου α', Σελήνης β', Ἄρεως γ', Ἑρμοῦ δ', Διὸς ε', Ἀφροδίτης ς', Κρόνου ζ'.

1. Rosch. *Lex.* 2, 3293 sqq.; Rose *Handbuch d. Gr. Myth.*, p. 180. Melpomene psalterium : cf. Mart.Cap. 9, 888, 7 nec dulcis temptat psallere Melpomene.

2633 ἄρξομαι *Rose* : -ωμαι *L Boeck.* ‖ **2634** Πιέρου *L Boeck.* : -ρίου *Rose* | μεγα *L* ‖ **2635** *post* κωμῳδίαν *lac. posui* ‖ **2636** αχελωυ *L* ‖ **2639** ηρακλεως *L* ‖ **2642** pierio *L* ‖ **2643** ymeneus *L* | stroemone *L* ‖ **2644** thali L_1 (tali *L*) | *post* comoediam *lac. posui* | psalterium *scripsi* (psalmosaltrum *L*) : psalmos *Boeck.* ‖ **2645** achelon *L* | tibia *L* ‖ **2647** polumnia *L* | treptolemus *L* ‖ **2649** yagro *L* ‖ **2654** ceris *L* | iatona *L* ‖ **2657** *post* Ἀφροδίτης Κρόνου *transp. Rose* (*ante* Ἡλίου *L Boeck.*)

3. Septem zodi<aci> dies: Solis, Lunae, Martis, Mercurii, Iovis, Veneris, Saturni.

4. Ζῳδίων ιβ' ὀνόματα μετὰ ἐξηγήσεως. Κριός, ὅτι πηγὴν 2660
εὗρεν ὁδοιποροῦντι Διονύσῳ. Ταῦρος ὑπὸ Ποσειδῶνος τῷ Διὶ
συνεχωρήθη, ὅτι διάνοιαν ἀνθρωπίνην ἔσχεν. Δίδιμοι Ἡρακλέους καὶ Θησέως, ἐπειδὴ ὁμοιοτρόποις ἀθλήμασιν ἐγένοντο. Καρκῖνος, ὅτι μεθ' Ἡρακλέους ὕδραν ἔσφαξεν. Λέων ὁ Νεμαῖος· γνώμῃ Ἥρας ἐγεννήθη, ὃν ἔσφαξεν Ἡρακλῆς. 2665
Πάρθενος Ἠριγόνη, ἥτις σφαγέντος τοῦ πατρὸς ἑαυτὴν ἀνεῖλεν. Ζυγός· κελεύσει Ἀρτέμιδος Ὠρίωνα ἔσφαξεν, ὃν ὁ Ζεὺς ἠθέλησεν ἀναγεννᾶσθαι. Τοξότης· οὗτος μετὰ τῶν Μουσῶν ἀνετράφη, ἐλέγετο δὲ Κρότων· οὗτος ἐγένετο εὐφυής. Αἰγοκέρως, ὅτι Τυφῶνα ἔσφαξεν. Ὑδροχόος· οὗτος πάσας τέχνας 2670
ᾔδει καὶ ἀνθρώπους ἐδίδαξεν. Ἰχθύες· οὗτοι ᾠὸν μέγα ἐκ τῆς θαλάσσης προήνεγκαν, ὅθεν ἐξῆλθεν ἡ Συρία θεός, ἥτις ἐμήνυσεν ἀνθρώποις ὅσα καλὰ ἦν.

4. Signorum duodecim nomina cum ratione. Aries, quod fontem invenerit iter facienti Libero. Taurus <a> Neptuno Iovi 2675
concessus est, quod sensum hominum habuit. Gemini Herculis et Thesei, quoniam similibus athlis fuerunt. Cancer, quod cum Hercule ydram occidit. Leo Nemaeus : consilio Iunonis natus est, quem occidit Hercules. Virgo Erigona, quae occiso patre se peremit. Libra : iusso Dianae Orionem occidit, quem 2680
Iuppiter voluit renasci. Sagittarius : hic cum Musis nutritus

4. Κριός : Hyg. *fab.* 133 R. Ταῦρος : Rosch. *Lex.* 5, 150; Ps. Erat. 14. Δίδιμοι : Schol. ad Germ. Arat. p. 69, 13 Breysig. Πάρθενος : Hyg. *fab.* 130, 5 R. Ζυγός : de hoc signo, quod hic in duo dividitur, cf. Rose *Hygini fabulae* p. 175, n. 7. Αἰγοκέρως : Hyg. *fab.* 196 R. Ἰχθύες : Hyg. *fab.* 197 R.

2658 Septem zodiaci *Boeck.* : -te zodi *L* | mercuris *L* || **2659** *post* Veneris Saturni *transp.* (*ante* Solis *L Boeck.*) || **2660** πηγνη *L* || **2661** ποσιλωνος *L* || **2661–2** δι ισνεχωρηθη *L* || **2662** Ἡρακλέους *Rose* (*sic infra*) : -έως *L Boeck.* || **2664** νομαιος *L* || **2665** ἐγεννήθη *Rose ex Lat. interpr.* : Ἡρακλῆς *L Boeck.* || **2669** αιγοκθρως L_1 (-ος *L*) || **2671** εδιδαχεν *L* || **2675** tauros *L* | a *suppl. Boeck. ex Gr. interpr.* || **2676** herculi || **2679** herculis | quae *Boeck.* : qui *L*

est, vocabatur autem Croton; hic fuit ingeniosus. Capricornus, quod Typhonem occidit. Aquarius : omnes artes sciebat et homines docuit. Pisces : hi ovum magnum ex mare protulerunt,
2685 unde exivit Syria dea, quae demonstravit hominibus, quae bona essent.

5. Περὶ Προμηθέως.

Προμηθεὺς πῦρ κλέψας ἀπ' οὐρανοῦ, κρύψας εἰς νάρθηκα κατήνεγκεν ἀνθρώποις καὶ ἐμήνυσεν αὐτοῖς τηρεῖν εἰς τὴν
2690 κονίαν· δι' ἣν αἰτίαν Διὸς κελεύσαντος κατεδέθη ὑπὸ Ἑρμοῦ ἐν ὄρει Καυκάσῳ, καὶ ὑπεβλήθη αὐτῷ ἀετός, ὃς τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ δι' ἡμέρας ἐδαπάνα, νυκτὸς δὲ πάλιν ἀνεγεννῶντο. Τοῦτον οὖν τὸν ἀετόν ***

5. De Prometheo.

2695 Prometheus ignem furatus de caelo, abscondens in ferula detulit hominibus et demonstravit eis servare in cinere, propter quam causam Iovis iusso obligatus est ab Mercurio in monte Caucaso et summissa est ei aquila, quae viscera eius per dies consumebat, per noctem autem iterum rena-
2700 scebantur. Hanc ergo aquilam ***

11. <Περὶ Ταντάλου>

*** <καί> τὰ κάλλιστα τῆς ὀπώρας, ὅπως βλέπῃ καὶ μὴ θιγγάνῃ.

11. <De Tantalo>

2705 *** et optima pomorum, ut videret et non tangeret.

5. Hyg. *fab.* 144 R. || **11.** Hyg. *fab.* 82 R.

2682 vocabatur *Boeck.* (divoceba- *L*) || **2684** hic *L* | oum *L* || **2687** *Tit. Gr. L Boeck.* : *om. Rose* || **2689** κατηνεγκεν L_1 (-νεσκεν *L*) | ἀνθρώποις *Boeck.Rose* (αναρπωις *L*) | αυτους *L* || **2691** ετος *L* || **2692** σπλαχνα *L* || **2693** *post* ἀετόν – aquilam (*cf. infra* 2700) *lac. exhibet L, qua quinque fabulae maiorque illius pars, quae De Tantalo inscribitur, interciderunt* || **2695** prometheos *L* || **2697** causam *Boeck.* : caveam *L* | abligatus *L* || **2699** inper dies *L* || **2701** Περὶ Ταντάλου *suppl. ex capitulorum indice* || **2702** καί *suppl. ex Lat. interpr.* | οπορης *L* || **2704** De Tantalo *suppl. ex capitulorum indice* || **2705** pomarum *L*

12. Περὶ Φιλύρας.
Κρόνος Δία πανταχῇ ζητῶν μετεμορφώθη εἰς ἵππον καὶ Φιλύραν Ὠκεανοῦ θυγατέρα ἔγκυον ἐποίησεν, καὶ ἔτεκεν Χίρωνα τὸν κένταυρον, ὃς πρῶτος ἰατρικῆς ἐπιστήμης εὑρετὴς ἐγένετο. Φιλύρα δὲ αἰσχυνομένη διὰ τὴν ἀθεώρητον τοῦ 2710 τέκνου μορφὴν θεῶν ἐλέῳ εἰς ὁμώνυμον δένδρον ἠλλάγη.
12. De Philyra.
Saturnus Iovem ubique inquirens demutatus est in equum et Philyram Oceani filiam pregnantem fecit, et enixa est Chironem centaurum, qui primus medicinae artis adinven- 2715 tor fuit. Philyra autem confusa propter invisam filii figuram deorum misericordia in cognominatam arborem demutata est.
13. Περὶ Ὀδυσσέως.
Πῶς ἐδυνήθη Σειρῆνας παρελθεῖν. Σειρῆνες, Ἀχελῴου καὶ 2720 Μελπομένης Μούσης θυγατέρες, διὰ τὴν ἁρπαγὴν Περσεφόνης θρηνοῦσαι κατέφυγον πρὸς πέτραν Ἀπόλλωνος, κἀκεῖθεν συμβουλίᾳ θεῶν μετεμορφώθησαν εἰς ὄρνεα, κεφαλὰς μόνον ἔχουσαι <γυναικῶν>, κἀκεῖ ᾄδουσαι κατεῖχον τοὺς πλέοντας· καταλειφθεῖσ<αι οὖν> ὑπὸ Ὀδυσσέως ἔρριψαν 2725 ἑαυτὰς εἰς θάλασσαν καὶ ἀπώλοντο.
13. De Ulixe.
Quemadmodum potuit Sirenas transire. Sirenae, Acheloi et Melpomenae Musae filiae, propter raptum Proserpinae lamentantes confugerunt ad petram Apollinis et inde consilio 2730 deorum demutatae sunt in aves, capita solum habentes <mulierum>, et ibi cantantes detinebant navigantes; relictae ergo ab Ulixe proiecerunt se in mare et perierunt.

12. Hyg. *fab.* 138 R. || **13.** Hyg. *fab.* 141 R.

2707 διαν *L* || **2709** κεντουρον *L* || **2711** ἐλέῳ *Rose* (ελιαω *L*) : ἐλέει *Boeck.* || **2712** filura *L* || **2713** in equum *Boeck.* (nequum *L*) || **2714** filuram *L* | fecit *Boeck.* : faciet *L* || **2715** primos *L* | *post* artis disciplinae *L* : *exp. Boeck.* || **2717** misericordiam *L* || **2721** ουγατερες *L* || **2724** γυναικῶν *suppl. Rose* || **2725** καταλειφθεῖσαι *Boeck.Rose* (-λευφθις *L*) | οὖν *suppl. Rose ex Lat. interpr.* | εριψαν *L* || **2726** *post* ἀπώλοντο/perierunt (*cf. infra* 2733) *lac. posuit Boeck.* || **2729** proserpine *L* || **2732** mulierum *suppl.* | relicte *L*

V. <Τρωικά>.

2735 1. <Η'>. *** Ἕλενος, ὃς πάντοτε μαντικῆς πίστιν τοῖς Τρωσὶν παρεῖχεν. Εἰδὼς οὖν Ἀπόλλωνα ἐνεστηκότα, ὅπως συμβάλωσιν μάχην, Ἀθηνᾶ γὰρ ἐποχὴν αὐτοῖς ἐδίδου ἀμφοτέροις, παροτρύνει Ἕκτορα, ἵνα τοὺς ἡγεμόνας τῶν πολεμίων τοὺς ἰσχυροτέρους προκαλήσεται· καὶ ὑπὸ κλήρου μετὰ Αἴαν-
2740 τος συνέστη, Τελαμῶνος υἱοῦ, εἰς μάχην. Καὶ ἐκλελυμένου ἤδη, διὰ κηρύκων τὴν μάχην ὑπερέθεντο, καὶ ἀμφότεροι ἑαυτοὺς δώροις ἐτίμησαν, καὶ ἐλάμβανεν Αἴας μὲν ἀφ' Ἕκτορος ξίφος, παρὰ δὲ Αἴαντος Ἕκτωρ ζωστῆρα. Καὶ τότε Ἰδαῖος κῆρυξ πεμφθεὶς ἀπὸ Πριάμου αἰτεῖται παρὰ Ἀγαμέμνονος,
2745 ὅπως τὰ τῶν σφαγέντων σώματα παραδῶσι ταφῇ. Βροντήσαντος δὲ τοῦ οὐρανοῦ οὐκ ἄτερ δειλίας οἱ Ἕλληνες ἐκοιμήθησαν· Ποσειδῶν γὰρ τῷ Διὶ εἰρήκει, ὅτι χωρὶς εὐχῆς οἱ Ἕλληνες τεῖχος ἤγειραν, καὶ ὁ Ζεὺς αὐτοῖς μήτι προχωρήσειν τοῦτο κατένευσεν.

2750 V. <Belli Troiani enarratio>.

1. <VII>. *** Helenus, qui semper divinitatis fidem Troianis praestabat. Sciens ergo Apollinem instantem, ut committerent pugnam, – Minerva enim cessam<en> illis dabat utrisque –, hortatur Hectorem, ut duces hostium fortiores
2755 provocaret, et ex sorte cum Aeante constitit, Telamonis filio, ad pugnam. Et laxato iam, per praecones pugnam distulerunt, et utrique donis dignati sunt; et accipiebant Aeas quidem ab Hectore gladium, ab Aiace autem Hector balteum. Et tunc Idaeus praeco, missus a Priamo, petiit ab Aga-
2760 memnone, ut occisorum corpora traderet sepulturae. Tonitrante autem caelo non sine pl<ang>ore Graeci dormierunt;

2734 Τρωικά *Valck.Boeck.* || **2737** ενοχην *L* || **2738** παροτυνι *L* || **2740** ἐκλελυμένου *L Boeck.* : -νοι *Rose* || **2746** ατερα *L* || **2748** προχωρήσειν *Boeck.* : ροχω- *L* χω- *Rose* || **2750** Belli Troiani enarratio *Valck.Boeck.* || **2751** elenus *L* || **2753** cessamen *Boeck.* (cessā *L*) || **2754** ortatu rectorem *L* || **2755** etex orte *L* | filium *L* || **2757** eas *L* || **2758** ectore *L* (*dehinc sine asp.*) | ab Aiace *Boeck.* : abice *L* || **2759** ideos *L* | agamemnonem *L* || **2761** plangore *scripsi* (plore *L*) : timore *Boeck.*

Neptunus enim Iovi dixerat, quia sine voto Graeci muros erexissent, et Iuppiter, eis non profuturo isto, annuit.

2. Θ'. Πυγμῆς συμβληθείσης, κινδυνεύοντα ὑπὸ Ἕκτορος Νέστορα μόλις Διομήδης ἁρπάσας αὐτὸν τῷ ἅρματι ἐπέθη- 2765
κεν καὶ πρὸς τὰς ναῦς ἀπήνεγκεν. Τεῦκρον δὲ πολλοὺς ἀναιροῦντα τῶν Τρώων Ἀγαμέμνων ἐπῄνεσεν, ὃν μεταξὺ Ἕκτωρ μεγάλῳ πέτρῳ ἠφάνισεν· καὶ Ζεὺς τότε Ἥραν καὶ Ἀθηνᾶν ἀπὸ τοῦ στρατοῦ τῶν Ἑλλήνων ἀπονεῦσαι ἐκέλευσεν, καὶ οὕτως νίκη τῶν Τρώων ἐγενετο. 2770

2. <VIII>. Pugna autem commissa pereclitantem ab Hectore Nestorem vix Diomedes rapuit, eum curro inposuit et ad naves perduxit. Teucrum autem multos occidentem Troianorum Agamemnon laudavit, quem postea Hector magno saxo exterminavit. Et Iuppiter tunc Iunonem et Minervam ab 2775
exercitu Graecorum disce<de>re iussit, et sic victoria Troianorum fuit.

3. Ι'. „Ὅτε ἔβλεπεν Ἀγαμέμνων ἐν τῇ νίκῃ τὸν Ἕκτορα ἐπανώτερον εἶναι, ἔπειθεν φυγεῖν τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ Διομήδης, ὡς εἶδεν τοῦτο γινόμενον, ἐφοβέρισεν αὐτούς, ὡς φεύ- 2780
γοντας κατασκάψαι, κατέγνω δὲ καὶ Νέστορος τῆς συμβουλίας ταύτης. Συνεκάλεσεν οὖν τοὺς Ἕλληνας πρὸς τὸ συνθεῖναι αὐτῶν τὰς ψυχάς· καὶ τότε Νέστωρ πείθει Ἀγαμέμνονα, ὅπως πέμψῃ πρέσβεις πρὸς Ἀχιλλέα, Φοίνικα καὶ Αἴαντα καὶ Ὀδυσσέα, ἵνα ὀργιζόμενον αὐτὸν ἐξιλάσονται. 2785
Ἄπρακτοι δὲ ἐπανελθόντες ἐλυποῦντο, οὓς Διομήδης τῇ ἑαυτοῦ φωνῇ παρεμυθήσατο.

3. <IX>. Cum videret Agamemnon in victoria Hectorem superiorem esse, suadebat fugere Graecos, sed Diomedes,

2762–3 muros erexissent *L* : muro se texissent Boeck. || **2763** profuture isto *L* : -a -a *Boeck.* || **2764** συμβληθισεν *L* || **2768** πετρωνφανισεν *L* || **2771** ectorem *L* || **2772** nestore *L* || **2774** laudabit *L* | magnus saxos *L* || **2775** exterminavit *Boeck.* : ter- *L* || **2776** discedere *Boeck.* : discere *L* || **2780** γινόμενον *L Rose* : γε- *Boeck.* || **2781** κατέγνω *Rose* (-κνω *L*) : καταγνόντος *Boeck.* || **2784** ειαντα *L* || **2785** ἐξιλάσονται *Rose* (εξε- *L*) : -σωνται *Boeck.*

2790 ut vidit hoc fieri, pavoravit eos, ut fugientes interficeret; vitium autem et Nestori <dixit> consilio huius. Convocavit ergo Graecos ad componendas eorum animas, et tunc Nestor suadet Agamemnonem, ut mitteret legatos ad Achillen, Phoenicem et Aeantem et Ulixem, ut indignantem eum
2795 placarent. Revertentes ergo sine effectu contristati sunt, quos Diomedes sua voce consolatus est.

4. K'. Μεταξὺ δὲ Ἀγαμέμνων καὶ Μενέλαος ἐξυπνίζουσι Νέστορα καὶ τοὺς λοιποὺς τῶν Ἑλλήνων· καὶ Νέστωρ ἐπιτυγχάνει γὰρ Ὀδυσσέως, ὅπως ἀπέλθῃ μετὰ Διομήδους
2800 τῶν Τρώων κατάσκοπος, οἷς ὑπαντήσας Δόλων σφάζεται ὑπ' αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ Ῥῆσον τὸν Θρᾳκῶν βασιλέα ἀνεῖλαν, καὶ εὐθέως κελεύσει Ἀθηνᾶς πρὶν διαφαύσῃ πρὸς τὰς ναῦς ἐπανῆλθον.

4. <X>. Postea autem Agamemnon et Menelaus excitant
2805 Nestorem et ceteros Graecorum, et Nestor impetrat ad Ulixem, ut iret cum Diomedem Troianorum speculator, quibus oblatus Dolo occiditur ab eis, sed et Rhesum Thracorum regem interfecerunt, et continuo iussu Minervae, antequam luceret, ad naves redierunt.

2810 5. Λ'. Συμβληθείσης μάχης Ἕκτωρ Διὸς κελεύσει ἔφυγεν πρὸς Ἀγαμέμνονα, καὶ Κόων Ἀντήνορος Ἀγαμέμνονος τὴν χεῖρα ἔτρωσεν καὶ μεταξὺ ἐσφάγη ὑπ' αὐτοῦ, καὶ Διομήδης ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τόξῳ τὸν δεξιὸν πόδα τιτρώσ<κεται>, ἀλλὰ καὶ Ὀδυσσεὺς ἐτρώθη ὑπὸ Σώκου, καὶ Μαχάων ὑπὸ
2815 Πάριδος τὸν δεξιὸν ὦμον, ὃν Νέστωρ τῷ ἰδίῳ ἅρματι ἐπιθεὶς

2790 pavoravit eos *cum Boeck. dubitanter dixerim* (pavor abitus *L*) | vitium *scripsi* (bicium *L*) : conviciante *Boeck.* || **2791** dixit *suppl.* (*cf. Goetz CGL* 2, 210, 17 : vitium furi dico / καταγιγνώσκω τοῦ κλεπτοῦ) || **2793** legatos *Boeck.* : ligato *L* || **2796** consolatus est *Boeck. ex Gr. interpr.* : -ti sunt *L* || **2799** γὰρ Ὀδυσσέως *Rose* (γαρ οδυσσηνος *L*) : παρ' Ὀδυσσ- *Boeck.* || αρελθη *L* || **2801** ρεσσον *L* | θριακων *L* | ἀνεῖλαν *L Rose* : -ον *Boeck.* || **2803** επανελθεν *L* || **2804** excitantem *L* || **2805** impetrat *Boeck. ex Gr. interpr.* : -perat *L* | ad *L* : ab *Boeck.* || **2807** ressum epacorum *L* || **2808** iussum *L* || **2810** οφυγην *L* || **2811** πρός *L Rose* : *exp. Boeck.* || **2812** εχερα *L* || **2813** τιτρώσκεται *Boeck.Rose* (τιτρως *L*)

πρὸς τὰς ναῦς ἤγαγεν· καὶ Εὐρύπυλον κατὰ τοῦ ὤμου Ἀλέξανδρος ἐτόξευσεν. Ἀχιλλεὺς δὲ ἔπεμψεν Πάτροκλον πρὸς Νέστορα, ὅπως Εὐρύπυλον πέμψῃ πρὸς αὐτὸν θεραπευθησόμενον, καὶ πεμφθέντα ἐν τάχει ἐθεράπευσεν.

5. <XI>. Commissa pugna Hector Iovis iusso fugit ad Agamemnonem, et Coon Antenoris Agamemnonis manum vulneravit et postea occisus est ab eo, et Diomedes ab Alexandro de sagitta dextrum pedem vulneratur, sed <et> Ulixes vulneratus est a Soco, et Machao a Paride dextrum umerum, quem Nestor suo curru impositum ad naves attulit. Et Eurypylum in umero Alexander sagittavit. Achilles autem misit Patroclum ad Nestorem, uti Eurypylum mitteret ad eum curandum, et missum continuo curavit. 2820 2825

6. <M'>. Ἕκτωρ ἐν πᾶσι πολέμοις συμβουλίᾳ χρησάμενος Πολυδάμαντος πάντοτε, οὗ τὰς γνώμας Ἄσιος Ὑρτάκου υἱὸς ἐξουθενεῖ, ὃν Ἰδομενεὺς τῷ ἅρματι αὐτοῦ ὑπέστρωσεν. Σαρπήδων δὲ τὰ τείχη τῶν Ἑλλήνων κατέστρεψεν καὶ πάροδον ἐπὶ τὰ πλοῖα τοῖς Τρωσὶν ἐποίησεν, ᾧ συνακολουθήσας Ἕκτωρ ὠργισμένος μετὰ τοῦ ἰδίου στρατοῦ φεύγοντας τοὺς πολεμίους πυρὶ κατέφλεξεν. 2830 2835

6. <XII>. Hector in omnibus proeliis consilio usus Polydamantis semper, cuius consilia Asius Hyrtaci filius spernebat, quem Idomeneus curru eius prostravit. Sarpedon autem muros Graecorum subvertit et transitum ad naves Troianis fecit, quem consecutus est Hector iratus cum suo exercitu, fugientes hostes igni succendit. 2840

7. <N'>. Ποσειδῶν ὁρῶν τοὺς Ἕλληνας ἐν ἐλπίσι κειμένους, μὴ εἰδότος τοῦ Διὸς νουθετεῖ ἀντεστηκέναι· καὶ τότε Ἰδομενεὺς θαυμαστῇ τινι ἰσχύι Ὀθρυονέα συγγενῆ Ἀγχίσου,

2816 ηγαγην *L* || **2817** νεμψη *L* || **2818** -θησόμενον *L Boeck.* : πευσόμενον *Rose* || **2820** ad *L* : *exp. Boeck.* || **2821** Coon *Boeck.* (coum cum *L*) | manu *L* || **2823** et *suppl. Boeck. ex Gr. interpr.* || **2824** socu *L* || **2827** mitteret *Boeck.* : -re *L* || **2829** πολεμους *L* || **2830** συρτακου *L* || **2834** πολεμους *L* || **2837** syrtaci *L* || **2842** ἐλπίσι *L Rose* : ἀέλπτῳ *Boeck.* || **2843** ἀντεστηκέναι *scripsi* (αντειστηκειν *L*) : ἀντιστήκειν *Rose* ἀντεισήκειν *Boeck.* || **2844** ισλυει *L*

2845 ὃς Κασσάνδραν τὴν Πριάμου γαμεῖν ἤλπικεν *** προέστρωσεν οὖν αὐτὸν Ἰδομενεύς. Ἀλλ' Ἕλληνες μέντοι ἠδύναντο ἐπανώτεροι βλέπεσθαι. Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ Ἕκτωρ Ἀλεξάνδρῳ καὶ Πολυδάμαντι πεπυκτεύκει, Ἕκτωρ δὲ καὶ Αἴας ἑαυτοὺς κακὰ λοιδορήσαντες ἀπεχώρησαν.

2850 7. <XIII>. Neptunus videns Graecos in disperato positos, nesciente Iove, monet resistere, et tunc Idomeneus mirabili cum virtute Othryoneum genere Anchisis, qui Cassandram Priami nubere speraverat *** prostravit ergo illum Idomeneus. Sed Graeci quidem potuerunt superiores videri. In ea-

2855 dem die Hector Alexandro et Polydamanti pugnaverat. Hector autem et Aeas multa se mala dicentes discesserunt.

8. Ξ'. Νέστωρ ἀκούσας κραυγὴν καὶ φυγὴν τῶν Ἑλλήνων προέρχεται καὶ εὑρίσκει Διομήδην εἰς τὸν πόλεμον πυκτεύοντα· Ποσειδῶν δὲ καὶ Ἥρα εἰς βοήθειαν τοῖς Ἕλλησιν

2860 παρεστήκεισαν· τῷ γὰρ Ὕπνῳ Ἥρα μίαν νύμφην δοῦναι εἰς συνουσίαν ὑπέσχετο Πασιθέην, ἵνα τὸν Δία εἰς ὕπνον τρέψῃ ἀπὸ τοῦ πολέμου· καὶ τότε Αἴας μόνος τοὺς Τρῶας ἐφυγάδευσεν.

8. <XIV>. Nestor audiens clamorem et fugam Graecorum

2865 procedit et invenit Diomeden in proelio di<mi>cantem. Neptunus autem et Iuno in adiutorium Graecis astabant. Somno enim Iuno unam nympham dare in coitum repromiserat Pasithean, ut Iovem in somnum mitteret a pugna. Et tunc Aeas solus Troianos fugavit.

2870 9. Ο'. Ὅτε ἑώρακεν Ζεὺς λιποψυχοῦντα Ἕκτορα διὰ τὴν ὁρμὴν τοῦ λίθου, ὃν αὐτῷ ἐν τῇ συμβολῇ Αἴας ἐνσεσείκει,

2845 τὴν *L Boeck.* : *om. Rose* | *post* ἤλπικεν *lac. posui* || **2845–6** προέστρωσεν νῦν *Boeck.* (προεστωσενουνα *L cruce signavit Rose*) || **2847** αλεχανδρω *L* || **2852** cum *Boeck.* : cuius *L* || **2853** *post* speraverat *lac. posui* | prostravit *Boeck.* : probavit *L* || **2855** pugnaverat *scripsi ex Lat. interpr.* : pugnasse *L Boeck.* || **2860** μιναν *L* || **2861** διαν *L* || **2865** procidit *L* | dimicantem *Boeck.* : dican- *L* || **2866** astabant *Boeck.* : ista- *L* || **2867** nymfisam *L* | coetum *L* || **2868** ut *Boeck. ex Gr. interpr.* : et *L* || **2869** solui troianus *L* || **2870** λιπο- *L* : λειπο- *Boeck.* λιπψυ- *Rose* || **2871** ὃν *Boeck.* (εν *L*)

ὀργισθεὶς οὖν τῇ Ἥρᾳ ὠνείδισεν, διότι ὑπ' αὐτῆς ἐπλανήθη,
ὅπως Ἥκτωρ σφαγῇ. Ἐκείνη δὲ εἶπεν Ποσειδῶνα μὴ κεκε-
λευσμένον βοηθὸν γεγονέναι τοῖς Ἕλλησιν, καὶ τότε ὁ Ζεὺς
πέμπει τὴν Ἶριν πρὸς Ποσειδῶνα, ἵνα ἀπονεύσῃ ἀπὸ τοῦ πο- 2875
λέμου, καὶ Ποσειδῶν ἀπένευσεν καὶ Ζεὺς Ἀπόλλωνα πέμπει
βοηθὸν Ἥκτορι· καὶ Πάτροκλος ἀφεὶς Εὐρύπυλον ἦλθεν
πρὸς τὸν Ἀχιλλέα καὶ διηγεῖται αὐτῷ τὴν Ἕκτορος καὶ Αἴαν-
τος μάχην. Τότε οὖν προεχώρησεν Ἕκτορι ἐν τῇ νίκῃ, ὅτι ἡ
Πρωτεσιλάου ναῦς ἐνεπρήσθη, ἀλλὰ Αἴας δώδεκα στρατιώ- 2880
τας τοὺς ἰσχυροτέρους τῶν Τρώων ἀπέκτεινεν.
9. <XV>. Cum vidisset Iuppiter deficientem animo Hecto-
rem ob ictum lapidis, quem ei in pugna Aeas <pe>pulerat,
iratus ergo Iunonem improperavit, quod ab ea seductus es-
set, ut Hector occideretur. Illa ergo dixit Neptunum non 2885
iussum adiutorem fuisse Graecis, et tunc Iuppiter mittit Irin
ad Neptunum, ut discederet a pugna, et Neptunus discessit
et Iovis Apollinem mittit adiutorem Hectori; et Patroclus
remisso Eurypylo venit ad Achillem et enarrat ei Hectoris
et Aeantis pugnam. Tunc ergo processit Hectori in victo- 2890
riam, quod Protesilai navis incensa est, sed Aeas duodecim
milites fortissimos Troianorum occidit.
10. <Π'>. Πάτροκλος ὁ Μενοιτίου ἦλθεν πρὸς Ἀχιλλέα
δακρύων τῶν Ἑλλήνων ὕβριν καὶ ᾐτήσατο παρ' αὐτοῦ τὰ
ὅπλα, καὶ ἔλαβεν μετὰ τοῦ στρατοῦ. Ὁ δὲ Πάτροκλος ὁπλισ- 2895
θεὶς τοῖς ὅπλοις τοῦ Ἀχιλλέως καὶ φανεὶς τοῖς Τρωσὶν φό-
βον αὐτοῖς ἐνέβαλεν. Καὶ τότε Σαρπήδων ὑπὸ Πατρόκλου
ἀναιρεῖται, οὗ τὸ πτῶμα Διὸς κελεύσαντος εἰς Λυκίαν ἀπη-
νέχθη. Σφάζει δὲ καὶ Κεβριόνην τὸν ἡνίοχον Ἕκτορος· με-
ταξὺ δὲ καὶ αὐτὸς ἀναιρεῖται ὑπὸ Ἕκτορος· πρῶτον δὲ ἐξο- 2900
πλίζεται ὑπὸ Ἀπόλλωνος καὶ τραυματίζεται ὑπὸ Εὐφόρβου.

2877 εκθρι *L* || **2878** *Nescio quid Rose post* Ἀχιλλέα δακρύων *scripserit* (*cf. infra* 2893–4) || **2881** ισχυροτέρους *L Boeck.* : -ροτάτους *Rose* || **2882** deficientem *scripsi* : -te *Boeck.* || **2883** pepulerat *scripsi* : pu- *L Boeck.* || **2886** arin *L* || **2890** Hectori *Boeck.* (ector *L*) || **2894** ηγησατο *L* || **2897** αυτους *L*

10. <XVI>. Patroclus Menoetii venit ad Achillem lacrimans
Graecorum iniuriam et petiit ab eo arma et accepit cum
exercitu. Ergo Patroclus armatus armis Achillis et visus
2905 Troianis timorem eis inmisit. Et tunc Sarpedo a Patroclo
interficitur, cuius corpus Iovis iussu Lyciae allatum est. Oc-
cidit et Cebrionem, aurigam Hectoris; postea autem et ipse
interficitur ab Hectore: primum autem exarmatur ab Apolli-
ne et vulneratur ab Euforbo.
2910 11. Ρ'. Τοῦ πτώματος κειμένου τοῦ Πατρόκλου Μενέλαος ἐσκέ-
παζεν, ὃν τιτρώσκει Εὔφορβος· μεταξὺ δὲ ὑπ' αὐτοῦ ἀναιρεῖ-
ται. Ἕκτωρ δὲ Ἀπόλλωνος ὀτρύοντος εἰς ἐκδικίαν τοῦ ἐσφαγ-
μένου εἰσπηδᾷ εἰς τὸν πόλεμον, καὶ τὴν ὁρμὴν αὐτοῦ Αἴας
ἐκδέχεται καὶ Μενέλαον τοῦ κινδύνου ἐρύσατο. Καὶ Ἕκτωρ
2915 τοῖς Ἀχιλλέως ὅπλοις ἠγάλλετο, ᾧ Γλαῦκος ὠνείδισεν
Σαρπήδονα κείμενον· πολεμούντων δὲ περὶ τοῦ πτώματος τοῦ
Πατρόκλου Αἰνείας τοὺς πρώτους τῶν Ἑλλήνων ἀπέκτεινεν,
ζεύξας δ' αὐτὸν μετὰ Ἕκτορος κατέναντι Αὐτομέδοντος, ὃς
ἐφύλασσεν τοὺς Ἀχιλλέως ἵππους, ἐν οἷς ἔποχος ἐγεγόνει
2920 Πάτροκλος. Αὐτομέδοντα οὖν δύο Αἴαντες διεφύλαξαν· Με-
νέλαος δὲ ὑπὸ Ἀθηνᾶς ὀτρυνθεὶς ἀνδρείως ἀντεστάθη. Με-
ταξὺ οὖν βροντήσαντος τοῦ οὐρανοῦ πείθει Τελαμὼν Αἴαντα
ἀναχωρῆσαι, Μενέλαος δὲ πέμπει πρὸς Ἀχιλλέα Ἀντίλοχον
<ἀπαγγελοῦν>τα τοῦ Πατρόκλου θάνατον.
2925 11. <XVII>. Corpore iacente Patrocli, Menelaus tegebat,
quem vulnerat Euforbus; postea autem ab eo interficitur.
Hector autem, Apolline hortante, in defensionem occisi insi-
luit in pugnam, et impetum eius Aeas excepit et Menelaum
a periculo liberavit. Et Hector Achillis armis gloriabatur,
2930 cui Glaucus inproperavit Sarpedonem iacentem. Pugnanti-
bus autem circa corpus Patrocli, Aeneas primores Graeco-

2902 menoetis *L* || **2907** cibrionem *L* | auricam *L* || **2912** ἐσφαγμένου *L Boeck.* : -αλμένου *Rose* || **2913** εισπαδα *L* || **2916** πτωνιατος *L* || **2920** διεφύλαξαν *L Boeck.* : -εν *Rose* || **2924** ἀπαγγελοῦντα *Boeck. ex Lat. interpr.* (αντιλοχοντα *L*) : ἀγγέλλοντα *Rose* || **2925** patroclis *L* || **2928** excoepit *L* || **2929** achillem *L* || **2930** cui *Boeck.* : qui *L* || **2931** patro-clis *L* | aenias *L* | primopes *L*

rum interfecit, iunxit se cum Hectore contra Automedontem, qui custodiebat Achillis equos, in quibus vectatus fuerat Patroclus. Automedontem ergo duo Aiaces conservaverunt; Menelaus autem a Minerva ursus viriliter stetit. Postea 2935 ergo tonitrante caelo suadet Telamon Aiacem discedere, Menelaus autem mittit ad Achillem Antilochum nuntiantem <Patrocli mortem>.

12. Σ'. Ἀπαγγέλλει Ἀντίλοχος Ἀχιλλεῖ τοῦ Πατρόκλου θάνατον, κἀκεῖνος ἀκούσας μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Θέτιδος πολλὰ 2940 ἐδάκρυσεν· καὶ τότε Ἶρις ὑπὸ Ἥρας πεμφθεῖσα πρὸς τὸν Ἀχιλλέα <ἦλθεν>. Πολυδάμας δὲ εἶπεν ἵνα ἑαυτοὺς ἔσω τειχῶν φυλάξωσιν, ἀλλ' Ἕκτωρ τὰ ἐναντία ἐφρόνει. Καὶ Ἀχιλλεὺς τὸ σῶμα Πατρόκλου θάπτει. Καὶ Θέτις ᾐτήσατο ἀπὸ Ἡφαίστου, ἵνα Ἀχιλλεῖ ὅπλα ποιήσῃ, Ἥφαιστος δὲ ἐν τάχει ποιήσας προ- 2945 σήνεγκεν Θέτιδι, κἀκείνη τὸν υἱὸν ὁπλίσασα εὐψυχότερον ἐπὶ τὸν πόλεμον ἀπήλασεν.

12. <XVIII>. Nuntiat Antilochus Achillei Patrocli mortem, et ille audiens cum matre sua Thetide multa lacrimavit; et tunc Iris a Iunone missa ad Achillem <venit>. Polydamas 2950 autem dixit, ut se intra muros conserva<rent>, sed Hector contraria sapiebat. Et Achilles corpus Patrocli sepelivit. Et Thetis petiit a Vulcano, ut Achilli arma faceret; Vulcanus

2933 sequos *L* ‖ **2936** suadit *L* ‖ **2938** Patrocli mortem *suppl. Boeck. ex Gr. interpr.* ‖ **2941** *Post* Ἶρις *librarius enarrationis ordinem inepte conturbavit, cum verba* ἀνδρείᾳ ψυχῇ ἤνεγκεν τὸ ἐπευλευσόμενον/forti animo tulit quod provenerit *huc transposuisset, quae autem XIX libri epitomes sunt* (*cf. infra* 2963; 2971); *aliter autem Rose, qui post* ἐδάκρυσεν *scripsit* καὶ τότε Ἶρις ἀνδρείαν ψυχὴν ἤνεγκεν *atque* τὸν ἐπελευσόμενον *emendavit transposuitque post* ταχὺν θάνατον (*cf. infra* 2962). *Librarius praeterea verba* ὑπὸ Ἥρας – ἀπήλασεν/a Iunone missa – dimisit (cf. 2950–5) *post libri vicesimi tertii verba* ἵππων τάχει Διομήδης (*cf. infra* 3043)/equorum velocitate Diomedes (*cf. infra* 3054) *descripsit.* ‖ **2942** ἦλθεν *suppl.* | να *L* ‖ **2943** ἐφρόνει *Boeck.Rose* (εφον *L*) ‖ **2944** πατροκλωου *L* ‖ **2946** ευψυχοτερνεπτον *L* ‖ **2947** ἀπήλασεν *Rose* (-ελισεν *L*) : ἀπέλυσεν *Boeck.* ‖ **2949** lacrimavit *L* : -matur *Boeck.* ‖ **2951** conservarent *Boeck. ex Gr. interpr.* (conserva *L*) ‖ **2952** achillis *L* ‖ **2953** petit *L* | bulcano *L* | bulcanus *L*

autem celeriter faciens attulit Thetidi, et illa filium armavit
2955 et animosiorem ad pugnam dimisit.

13. Τ'. Ὀδυσσεὺς δίδωσιν γνώμην, ὅπως ἐξιόντες εἰς τὸν πόλεμον πρότερον ἀριστήσωσιν· ἔπειτα πείθει Ἀγαμέμνονα, ἵνα ἃ ὑπέσχετο δῶρα πέμψῃ Ἀχιλλεῖ, ὧν ἐνεχθέντων λαβόντες οἱ Μυρμιδόνες παρὰ ταῖς ναυσὶν διέθηκαν. Καὶ Βρισηὶς παροῦ-
2960 σα Πάτροκλον πολλὰ ὠδύρατο. Καὶ τότε Ἥρα ποιεῖ ἕνα τῶν ἵππων τὸν Ξάνθον εἰπεῖν ἀνθρωπίνῃ φωνῇ τῷ Ἀχιλλεῖ, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς τεθνήξεται, προεῖπεν τὸν Ἀχιλλέως ταχὺν θάνατον καὶ Ἀχιλλεὺς ἀνδρείᾳ ψυχῇ ἤνεγκεν τὸ ἐπελευσόμενον.

13. <XIX>. Ulixes dat consilium ut exeuntes ad pugnam
2965 ante pranderent; deinde suadet Agamemnonem, ut quae pollicitus erat munera mitteret Achilli, quibus adlatis accepta Mirmidones circa naves exposuerunt. Et Briseis, cum venisset, Patroclum multum maeruit. Et tunc Iuno fecit unum ex equis, Xanthum, dicere humana voce Achilli, quoniam et
2970 ipse moriturus est, praedixit Achillis citatam mortem, et Achilles forti animo tulit, quod provenerit.

14. Υ'. Ὅτε ἤρξατο Ἀχιλλεὺς ἐξέρχεσθαι εἰς πόλεμον, Ζεὺς πᾶσιν θεοῖς ἐπέτρεψεν ὥς, ἄν τίς τινι θέλῃ βοηθεῖν, βοηθεῖτο. Ἐν οἷς ἐβοήθουν τοῖς μὲν Ἕλλησιν Ἥρα καὶ Ἀθηνᾶ,
2975 Ποσειδῶν καὶ Ἑρμῆς καὶ Ἥφαιστος, Τρωσὶν δὲ Μὰρς καὶ Ἀπόλλων, Λητὼ καὶ Ἄρτεμις, Ἀφροδίτη καὶ Ξάνθος ποταμός. Τότε οὖν Ἀπόλλων μεταμορφωθεὶς εἰς Λυκάονα, πείθει Αἰνείαν, ἵνα κατέναντι Ἀχιλλέως πυκτεύσῃ, κἀκεῖνος πεισθεὶς ἐπύκτευσεν, καὶ κινδυνεύοντα αὐτὸν σφαγῆναι ὑπὸ
2980 Ἀχιλλέως ἥρπασεν Ποσειδῶν· καὶ Ἕκτορα ὡς εἶδεν Ἀπόλ-

2955 animiciorem *L* || **2957** επυτα *L* | ἵνα *Boeck.* (ια *L*) || **2958** ὧν *Boeck.Rose* (των *L*) || **2959** βρησεεισι ταρουσα *L* || **2960** ὠδύρατο *Boeck.* (ωλυρατο *L*) : ὠλοφύρατο *Rose* || **2962** προσειπεν *L* || **2963** *post* Ἀχιλλεύς πάλῃ Ἐπειός – ὑπ' Ἀχιλλέως (*cf. infra* 3043–8) *et post* luctatione Epeus – ab Achille (*cf. infra* 3054–60) *L* || **2966** adlatis *Boeck.* : abla- *L* | accepta *L* : -is *Boeck.* || **2967** mureuntesmidones *L* || breseis *L* || **2969** quoniam *scripsi* (qm̄ *L*) : quum *Boeck.* || **2970** moriturus *L* : mortu- *Boeck.* || **2975** Μάρς *L Rose* : Ἄρης *Boeck.* || **2978** αχιλλευς *L*

λων ἄνισον ὄντα νεφέλῃ περιβαλὼν ἐκ τοῦ πολέμου ἐρύσατο. Καὶ τότε Ἀχιλλεὺς πλείστους τῶν Τρώων ἐφόνευσεν.

14. <XX>. Cum coepisset Achilles exire ad pugnam, Iuppiter omnibus deis permisit, ut, quisquis voluerit iuvare, faveat. In quibus favebant quidem Graecis Iuno et Minerva, 2985 Neptunus et Mercurius et Vulcanus; Troianis autem Mars et Apollo, Latona et Diana, Venus et Xanthus fluvius. Tunc ergo Apollo, transfiguratus in Lycaonem, suadet Aeneam, ut adversus Achillem pugnaret, et ille suasus pugnavit, et periclitantem eum occidi ab Achillen rapuit Neptunus; et 2990 Hectorem cum vidisset Apollo imparem esse, nube coopertum de proelio exivit. Et tunc Achilles complures Troianorum interfecit.

15. Φ'. Ἐν τούτῳ Ἀχιλλεὺς δώδεκα νεανίσκους αἰχμαλώτους πέμπει ἐπὶ τὰς ναῦς, οὓς ἔμελλε θύειν τοῖς Πατρόκλου δαίμο- 2995 σιν, καὶ ἀπέκτεινεν Λυκάονα, ὃν πρότερον ληφθέντα πέπρακεν εἰς Λῆμνον, καὶ Ἀστεροπαῖον ἀπέκτεινεν καὶ Παίονα τοὺς ἡγεμόνας. Ἐφ' οἷς ὀργισθεὶς Σκάμανδρος ὁ ποταμὸς τῷ Ἀχιλλεῖ, διότι ῥεῖθρον αὐτοῦ ἡμάτωσεν, ζεύξας οὖν ἑαυτὸν μετὰ Σιμοῦντος συνῆλθεν, ὅπως Ἀχιλλέα πνίξῃ, οὓς Ἥρα δι' Ἡφαι- 3000 στου ἐξέκαυσεν καὶ Ἀχιλλέα ἐρύσατο. Οἱ θεοὶ δὲ ἄλλος ἄλλῳ συνεπολέμησαν ἀλλήλοις, ἐν οἷς Ἄρην Ἀθηνᾶ πέτρῳ ὑπέστρωσεν καὶ Ἀφροδίτην ἐρράπισεν, Ποσειδῶν δὲ καὶ Ἀπόλλων μετὰ συμφωνίας ἀπένευσαν, Ἄρτεμιν δὲ Ἥρα τόξῳ τραυματίζει, Λητὼ δὲ καὶ Ἑρμῆς πολεμικώτατα ἐπύκτευσαν. Ἀγήνορα 3005 δὲ τὸν Ἀντήνορος υἱὸν κινδυνεύοντα σφαγῆναι ὑπὸ Ἀχιλλέως ἐρύσατο· μεταξὺ δὲ οἱ θεοὶ τοῖς ἰδίοις τόποις ἀνέστρεφαν.

2983 cepisset *L* || **2984** *post* faveat (-beat *L*) iube *L* : iube *exp.* fabeat *exp. Boeck.* iuvet *Boeck.* || **2985** fabebant *L* || **2986** bulcanus *L* | troanis *L* || **2987** Venus *Boeck.* (beneusbiu *L*) || **2988** aeniam *L* || **2990** periclitatemus *L* | occidit *L* || **2991** copertum *L* || **2995** εμελλο *L* || **2996** λημφθεντα *L* | πέπρακεν *L Boeck.* : -κειν *Rose* || **2998** ους *L* || **3002** ὑπέστρωσεν *Rose* (υνεστρωσεν *L*) : συνέστρω- *Boeck.* || **3003** ἐρράπισεν *Rose* : ἐρά- *L Boeck.* || **3004** τραυματίζει *L Rose* : -ζεται *Boeck.* || **3006** Ἀντήνορος υἱόν *Boeck.Rose* (αντηνορσιον *L*) || **3007** διοις *L*

15. <XXI>. Interea Achilles duodecim iuvenes captivos mit-
tit ad naves, quos incipiebat sacrificare Patrocli manibus, et
3010 interfecit Lycaonem, quem prius captum vendidit in Lem-
num, et Asteropaeum interfecit et Paeonem duces. In qui-
bus iratus Scamandrus fluvius Achilli, propter quod undas
eius sanguinavit, iungens ergo se cum Simunte, concurrit, ut
Achillen suffocaret, quos Iuno per Vulcanum combussit et
3015 Achillen liberavit. Dei autem alter alteri dimicaverunt inter
se; in quibus Martem Minerva saxo prostravit et Venerem
expalmavit, Neptunus autem et Apollo cum consensu dis-
cesserunt; Dianam autem Iuno sagitta vulnerat, Latona au-
tem et Mercurius hostiliter pugnaverunt. Agenora autem
3020 Antenoris filium periclitantem occidi ab Achillen Apollo li-
beravit. Postea autem dei suis locis redierunt.

16. X'. Ἕκτορα ἐξελθόντα εἰς πόλεμον κατέναντι Ἀχιλλέως
ἐρωτᾷ Πρίαμος καὶ Ἑκάβη, ὅπως εἰσέλθῃ ἔσω πυλῶν, καὶ
οὐκ ἔπεισαν αὐτόν· καὶ Ἀχιλλεὺς ἐντιθέντα αὐτὸν Ἀπόλλω-
3025 να διώκει αὐτὸν καὶ λοιδορεῖ· καὶ Ἀθηνᾶ δὲ μεταμορφωθεῖ-
σα εἰς Δηίφοβον πλανᾷ Ἕκτορα, καὶ φονεύεται ὑπὸ Ἀχιλ-
ιλλέως, καὶ δεθεὶς δίφρῳ σύρεται τρὶς περὶ τὰ τείχη, καὶ
Ἑκάβη μετὰ Πριάμου καὶ τῶν Τρώων ἐπὶ πολὺ αὐτὸν
ἐθρήνησαν.

3030 16. <XXII>. Et Hectorem exeuntem in pugnam contra
Achillem rogat Priamus et Hecuba, uti intret intra portas, et
non suaserunt eum. Et Achilles interponentem se Apollo-
nem persequitur eum et maledicit; et Minerva autem trans-
figurata in Deifobum fallit Hectorem, et iugulatur ab Achil-
3035 len, et ligatus curro trahitur ter circa muros et Hecuba cum
Priamo et Troianis diutius eum deplanxerunt.

3012 umdas *L* || **3013** iungens ergo se *Boeck.* (iunxit ergo se gens *L*) || **3014** *ante* Achillen ab *L* : *exp. Boeck.* | bulcanum *L* || **3016** marte *L* || **3018** sagittae vulnera *L* || **3020** antenorii filius *L* | occidit *L* || **3024** ἐντιθέντα *Boeck.Rose* : -θεναι *L* | αὐτόν[2] *L Boeck.* : ἑαυτόν Rose || **3025** αὐτόν *L Rose* : *exp. Boeck.* || **3026** φονευται *L* || **3027** αιφρω *L* || **3032** apollonem *L* : -linem *Boeck.* || **3033** eum *L* : *exp. Boeck.* || **3035** trahitur *Boeck.* (-gitur *L*) || **3036** troianorum *L*

17. Ψ'. Ἐν τούτῳ οἱ Τρῶες ἐπένθουν Ἕκτορα ὁμοίως καὶ
οἱ Ἕλληνες Πάτροκλον. Ἀναπαυομένῳ οὖν Ἀχιλλεῖ
κατ' ὄναρ φαίνεται Πάτροκλος λέγων, ἵνα ἐν τάχει αὐτῷ
τύμβον ποιήσῃ· καὶ Ἀχιλλεὺς ἐποίησεν, καὶ τὰς κόμας ἔτιλεν 3040
καὶ ἐν τῷ πυρὶ ἔβαλεν· συλλεγέντων δὲ τῶν ὀστῶν καὶ
συντεθέντων ἐπιτάφιον ἀγῶνα ἐποίησεν, ἐν ᾧ ἐνίκησαν
ἵππων τάχει Διομήδης, πάλῃ Ἐπειός, Ὀδυσσεὺς δὲ καὶ Αἴας
Τελαμῶνος συνεξῆλθον. Τότε καὶ Νέστωρ διὰ τὸ γῆρας
πλουσίως ἐτιμήθη· ὅπλοις πάλιν Διομήδης, Αἴας Οἰλέως καὶ 3045
Τελαμώνιος ἴσοις δώροις τιμηθέντες ἀπεχώρησαν· δίσκῳ
Πολυποίτης, τόξῳ Τεῦκρος καὶ ἀκοντίῳ Ἀγαμέμνων, καὶ
ἐπῃνέθη ὑπ' Ἀχιλλέως.

17. <XXIII>. In hoc Troiani lugebant Hectorem similiter et
Graeci Patroclum. Quiescenti ergo Achilli per somnium ap- 3050
paruit Patroclus dicens, ut quam celerissime ei tumulum fa-
ceret; et Achilles fecit, et comas laniavit et in ignem misit;
collectis ergo ossibus et compositis, funebre certamen fecit,
in quo vicerunt equorum velocitate Diomedes, luctatione
Epeus, Ulixes autem et Aiax Telamonius stantes fuerunt. 3055
Tunc et Nestor propter senectutem honeste honoratus est,
armis iterum Diomedes, <Aiax> Oilei et Telamonius aequa-
libus praemiis honorati sunt <et> discesserunt; disco Poly-
poeta, sagitta Teucrus, et iaculo Agamemnon et laudatus est
ab Achille. 3060

3038 αναπυοομενου *L* || **3040** τυμβον ποιηση *bis scripsit L* || **3042** ἐνίκησαν *Boeck.Rose* : εποιησαν *L* || **3044** Τελαμῶνος *Rose* (-μονος *L*) : -μώνιος *Boeck.* | συνεξῆλθον *Boeck.* (-ηλταν *L*) : -ῆλθαν *Rose* || **3045** ὅπλοις *L Boeck.* : -οισιν *Rose* | οηλευς *L* || **3046** τελαμονιοις *L* | απεχωρησεν *L* || **3049** *post* hoc cetera *L* : *exp. Boeck.* || **3050** grecos *L* | quiescenti *Boeck.* (qui sequente *L*) | apparuit *scripsi* : apparebit *L* -rebat *Boeck.* || **3053** collectis *Boeck.* : -ta *L* | ossibus *Boeck.* : -sa *L* || **3054** velocitatem *L* || **3055** Epeus *Boeck.* (saepius *L*) | aie *L* | ex telamonuis *L* || **3057** Aiax *suppl. Boeck. ex Gr. interpr.* | telamonios *L* | aequalis *L* || **3058** sunt *L* : *exp. Boeck.* | et *suppl.* || **3059** sagita teucros *L* || **3060** ab *Boeck. ex Gr. interpr.* : et *L*

18. Ω'. Καὶ τότε Ἀχιλλεὺς τὸ τοῦ Ἕκτορος πτῶμα περὶ τὸν τοῦ Πατρόκλου τάφον τρὶς περιέσυρεν, καὶ τότε Ἀπόλλων παρὰ τοῖς λοιποῖς θεοῖς Ἥραν ἐμέμψατο, ὅτι τοῦτο αὐτῇ ἤρεσκεν· ἤρεσεν δὲ τοῖς λοιποῖς, ἵνα δι' Ἑρμοῦ τὸ τοῦ Ἕκτο-
3065 ρος σῶμα ἀφελκύσωσιν ***
18. <XXIV>. Et tunc Achilles Hectoris corpus circum Patrocli tumulum ***

	VI. Περὶ συναναστροφῆς.	VI. De conversatione.
	Καθημερινὴ συναναστροφή.	Cotidiana conversatio.
3070	1. ἡμέρα.	1. dies.
	ἥλιος ἀνέτειλεν.	sol ortus est.
	ἡλίου ἀνατολή.	solis ortus.
	φῶς.	lux.
	φάος.	lumen.
3075	ἤδη φωτίζει.	iam lucet.
	ἠώς.	aurora.
	πρὸ φάους.	ante lucem.
	πρωὶ ἔγρομαι.	mane surgo.
	ἠγέρθη ἐκ τῆς κλίνης.	surrexit de lecto.
3080	κλίνη.	lectum.
	ἐγρηγόρησεν ἐχθὲς ἐπὶ πολύ.	vigilavit heri diu.
	ἔνδυσόν με.	vesti me.
	δὸς ἐμοὶ ὑποδήματα	da mihi calciamenta
	καὶ τοὺς πίλους	et udones

VI. 1. HS 3, 376, 46–60.

3061 πιωμα *L* ‖ **3062** καὶ τότε *L Boeck.* : καίτοι *Rose* ‖ **3064–5** τό – ἀφελκύσωσιν *Rose* (το του ειστο αφελκυσον ροσσωμα *L*) : τ. τ. Ε. σ. ἀφελκυσθῇ *Boeck.* ‖ **3065** *post* ἀφελκύσωσιν *lac. posuit Rose* ‖ **3066** achillis *L* ‖ **3067** *post* tumulum *lac. novem lineolearum exhibet L* ‖ **3068** *ante* Περὶ συναναστροφῆς incipit hermeneumata id est libri XII *L* (*de qua inscr- cf. Flammini* 27 sq.) ‖ **3071** ελειος ανετιδεν *L* ‖ **3077** φάους *Boeck.* : φαος *L* ‖ **3078** προει *L* ‖ **3081** πολοι *L* ‖ **3082** με *Goetz* : μοι *L Boeck.* ‖ **3084** κατους πειλοις *L*

καὶ ἀναξυ<ρί>δας.	et brachas.	3085
ἤδη ὑπεδέθην.	iam calciatus sum.	
2. Ἔνεγκε ὕδωρ πρὸς χεῖρας.	2. Adfer aquam manibus.	
ὕδωρ.	aqua.	
κόγχη.	concha.	
χεῖρες ῥυπαραί εἰσιν.	manus sordidae sunt.	3090
ῥύπος.	sordes.	
πηλός.	lutum.	
σήπων.	sapo.	
λίπος.	unctum.	
λελιπωμένον.	unctatum.	3095
νίπτω.	lavo.	
ἤδη ἐνιψάμην	iam lavi	
τὰς ἐμὰς χεῖρας	meas manus	
καὶ τὴν ὄψιν.	et faciem.	
καταμάσσω.	tergo.	3100
ἀκμὴν οὐ κατέμαξα.	adhuc non tersi.	
προέρχομαι ἔξω	procedo foris	
ἐκ τοῦ κοιτῶνος.	de cubicolo.	
ἔρχομαι.	venio.	
ἀπέρχομαι εἰς τὴν σχολήν.	vado in scholam.	3105
3. Πρῶτον ἀσπάζομαι	3. Primum saluto	
τὸν διδάσκαλον,	magistrum,	
ὃς ἐμὲ ἀντησπάσατο.	qui me resalutavit.	
χαῖρε, διδάσκαλε.	ave, magister.	
χαίρετε, συμμαθηταί.	avete, condiscipuli.	3110
μαθηταί.	discipuli.	

2. HS 3, 376, 61–377, 3. || **3.** HS 3, 377, 4–14.

3085 ἀναξυρίδας *Boeck.Goetz* (-ξυδας *L*) | brachas *L* : -cas *Goetz* braccas *Boeck.* || **3086** υποδηθην *L* | calciatus *L Goetz* -ceatus *Boeck.* || **3087** επενκε *L* | aquam *Boeck.Goetz* : -a *L* || **3090** sordidae sunt *Boeck.Goetz* : -da est .o. *L* || **3096** νιπυω *L* || **3097** ἐνιψάμην *Boeck.Goetz* (νι- *L*) || **3098** τος μας χιρας *L* || **3101** *post* κατέμαξα κατεαξα tersi *L* : *exp. Boeck.Goetz* || **3106** πρωυον *L* || **3109** χερε *L* || **3110** χερεται *L* || **3111** μαθησται *L*

	συμμαθηταί,	condiscipuli,
	τόπον ἐμοὶ δότε ἐμόν.	locum mihi date meum!
	βάθρον.	scamnum.
3115	ὑποπόδιον.	scamellum.
	δίφρος.	sella.
	σύναγέ σε.	densa te.
	4. Ἐκεῖ προσχωρεῖτε.	4. Illuc accedite.
	ἐμὸς τόπος ἐστίν.	meus locus est.
3120	ἐγὼ προκατέλαβον.	ego occupavi.
	ἐκάθισα.	sedi.
	κάθημαι.	sedeo.
	μανθάνω, μανθάνεις.	disco, discis.
	μελετῶ, μελετᾷς.	edisco, ediscis.
3125	ἤδη κατέχω	iam teneo
	τὴν ἐμὴν ἀνάγνωσιν.	meam lectionem.
	ἐμός, ἐμή, ἐμόν.	meus, mea, meum.
	ἐμοί.	mihi.
	ἡμέτερος, ἡμετέρα, ἡμέτερον.	noster, nostra, nostrum.
3130	ἡμῖν.	nobis.
	σόν, σός, σοί.	tuum, tuus, tibi.
	ὑμεῖς, ἡμεῖς.	vos, nos.
	ὑμέτερον.	vestrum.
	ὑμῖν λέγω.	vobis dico.
3135	ἤδη δύναμαι,	iam possum,
	ἐδυνήθην ἀποδοῦναι.	potui reddere.
	ἀποδίδωμι.	reddo.
	ἀπέδωκα.	reddidi.
	5. Ἄλλαξόν μοι.	5. Muta mihi.
3140	γράψον.	scribe.
	γράφω, γράφεις.	scribo, scribis.
	γραφή.	scriptura.

4. HS 3, 377, 15–35. ‖ **5.** HS 3, 377, 36–47.

3115 υποποθιον *L* ‖ **3121** εκαθησα *L* ‖ **3123** μανθαννις *L* ‖ **3130** ημειν *L* ‖ **3131** sibi *L* ‖ **3134** υμειν *L* ‖ **3137** αποδειδομει *L*

γραφεύς.	scriptor.	
γράμμα, γράμματα.	littera, litterae.	
Ἑλληνικά.	Graeca.	3145
Ῥωμαικά.	Latina.	
Ῥωμαιστὶ ἐλάλησεν.	Latine locutus est.	
γράμματα Ἑλληνικά.	litterae Graecae.	
συλλαβαί.	syllabae.	
ὄνομα, ὀνόματα.	nomen, nomina.	3150
6. Ἔλαβον καὶ ἀπέδωκα	6. Accepi et reddidi	
πάλιν.	iterum.	
στίχους ὕστερον	versus postea	
ἠρξάμην ἀναγιγνώσκειν.	coepi legere.	
παραγράφειν οὐκ οἶδα.	praeducere nescio.	3155
σὺ ἐμοὶ παράγραψον,	tu mihi praeduc,	
ὡς οἶδας.	quomodo scis.	
κηρίον σκληρόν ἐστιν,	cera dura est,	
ἁπαλὸν ὤφειλεν εἶναι.	mollis debuit esse.	
δέλτον.	tabula.	3160
λειαίνω.	deleo.	
γράφω.	scribo.	
σὺ ἐμοί.	tu mihi.	
σελίς, σελίδες πολλαί.	pagina, paginae multae.	
ἱμάντες.	corrigiae.	3165
γραφεῖον.	grafium.	
7. Ἤδη ἔμαθον,	7. Iam didici,	
ὅπερ εἴληφα.	quod acceperam.	
παρεκάλεσα,	rogavi,	
ὡς ἐμὲ ἀπολύσῃ οἶκον	ut me dimitteret domum	3170
εἰς ἄριστον,	ad prandium,	
καὶ ἐκεῖνος ἐμὲ ἀπέλυσεν·	et ille me dimisit;	

6. HS 3, 377, 48–69. ‖ **7.** HS 3, 377, 70–378, 1.

3148 ελλινικα *L* | grece *L* ‖ **3151–2** αποδοκα παλειν *L* ‖ **3157** οιδες *L* ‖ **3158** κειϱιν εκληϱονεσυιν *L* ‖ **3161** λειενω *L* ‖ **3166** grafium *L Boeck.* : -phium *Goetz* ‖ **3167** ἔμαθον *Boeck.Goetz* (-θα *L*) ‖ **3168** acciperam *L* ‖ **3170** domum *Boeck.Goetz* : -mo *L* ‖ **3172** επελσεν *L*

	ἐγὼ ἐκεῖνον εὐρωστεῖν ἔφην,	ego illi bene valere dixi,
	ἀντησπάσατό με.	resalutavit me.
3175	ἐπεὶ ἠριστήκειν,	postquam pranderam,
	ἐπανελθὼν ἀπέδωκα.	reversus reddidi.
	8. Ὦ παῖς ἐμοῦ,	8. Puer meus,
	δὸς ἐμοὶ δέλτον,	da mihi tabulam
	καὶ ἄλλοι ἐν τάξει	et alii in ordine
3180	ἀποδιδοῦσιν κατὰ διαστολήν,	reddunt ad distinctum,
	καὶ ἐγὼ διέρχομαι ἀνάγνωσιν·	et ego transeo lectionem;
	εἰς βαλανεῖον ἰτέον ἦν	in balneum eundum erat
	γάρ.	enim.
	τότε προσέρχομαι καὶ	tunc accedo et
3185	ἐκέλευσα ἀρθῆναι σαβάνια,	iussi tolli sabana,
	καὶ ἠκολούθησα.	et secutus sum.
	τότε ἔδραμον,	tunc cucurri,
	ἤδη ἐρχόμενος	iam veni<ens>
	εἰς βαλανεῖον.	ad balneum.

8. HS 3, 378, 12–31.

3176 επεδωκα *L* ‖ **3177** Ὦ *Boeck.* : ὁ *L Goetz* ‖ **3180** εποδιδουσειν *L* ‖ **3182** balneum *Boeck.Goetz* : -neo *L* ‖ **3185** αροηναι *L* ‖ **3187** ἔδραμον *Boeck.Goetz* (αιδραμα *L*) ‖ **3188** ερχωμενους *L* | veniens *Boeck.Goetz* : veni *L* ‖ **3189** ad *L Boeck.* : in *Goetz*